ଆମ ଜଙ୍ଗଲର ସମ୍ପଦ

ଡକ୍ଟର ଦେବକାନ୍ତ ମିଶ୍ର

ଆମ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପଦ

ଡକ୍ଟର ଦେବକାନ୍ତ ମିଶ୍ର

ଭୁବନେଶ୍ୱର ପବ୍ଲିଶିଂ ହାଉସ୍
ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଆମ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପଦ—ଲେଖକ : **ଦେବକାନ୍ତ ମିଶ୍ର,** ପ୍ରକାଶକ :
ଭୁବନେଶ୍ୱର ପବ୍ଲିଶିଂ ହାଉସ୍, ୟୁନିଟ୍-୨, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୯,
ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ : ୧୯୯୩, ମୁଦ୍ରଣ : ଦୁର୍ଗାମାଧବ ପ୍ରେସ୍, କଟକ,
ମୂଲ୍ୟ : ଟ **୧୫-୦୦**

ଉପକ୍ରମ

ଆଦିମ ମନୁଷ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲରେ ବସବାସ କରୁଥିଲା । ସେତେବେଳେ ପୃଥିବୀର ମୋଟ ସ୍ଥଳଭାଗର ବହୁଳାଂଶ ଜଙ୍ଗଲଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛାଦିତ ହୋଇଥିଲା । ଗଛ ଉପରେ ମଞ୍ଚା ତିଆରି କରି ରହିବା ପାଇଁ ଏବଂ ନିଜର ଖାଦ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବାପାଇଁ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିଲା । ବୃକ୍ଷହିଁ ଥିଲା ତା'ର ଜୀବନଧାରଣର ମୁଖ୍ୟ ଅବଲମ୍ବନ । ବୃକ୍ଷକୁ ସେ ନିବିଡ଼ଭାବରେ ଆଦର କରୁଥିଲା । ଡାଳକୁ ଡାଳ ଧରି ଓ ଡିଆଁମାରି ସେ ଗୋଟିଏ ଗଛରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗଛକୁ ଯାଇପାରୁଥିଲା । ଛୋଟ ଛୋଟ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଗଛ ଡାଳରେ ଝୁଲାଇ ଦେଇ ମାଆମାନେ ନିଜ ନିଜ କାମ କରୁଥିଲେ । ବହୁବର୍ଷ ବିତିଯିବା ପରେ ଆମେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛୁ ଯେ, ଛୋଟ ଛୋଟ ପିଲାମାନେ ମଜଭୁତ ଭାବରେ ହାତମୁଠା କରିପାରନ୍ତି । ଦାୟାଦିକ ସୂତ୍ରରେ ଆମେ ଏହି ଶାରୀରିକ ଗୁଣର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଛୁ ।

ଜଙ୍ଗଲ ଆମ ମନରେ ରୋମାଞ୍ଚ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଜଙ୍ଗଲ ଦେଖିଲେ ଆମେ ଖୁସି ହେଉ । ଜଙ୍ଗଲ ପ୍ରତି ଆମ ସହଜାତ ମମତାରେ କୌଣସି ହ୍ରାସ ଘଟିନାହିଁ । ମାତ୍ର ସଭ୍ୟତାର କ୍ରମବିକାଶ ସହିତ ତାଳମିଳାଇ ଆମେ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ନଷ୍ଟ କରୁଛୁ । ଜଙ୍ଗଲର କ୍ରମବିଲୟ ଘଟୁଛି । ପ୍ରଥମେ ମନୁଷ୍ୟ କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକାରର ଉଦ୍ଭିଦକୁ ଚାଷ କରିବାର ଉପାୟ ଶିଖିଗଲା । କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକାରର ପଶୁ ଓ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ପୋଷାମନାଇ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଦୁଗ୍ଧ, ମାଂସ ଓ ଅଣ୍ଡା ପାଇପାରିଲା । ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳର ଜଳବାୟୁ ନାତିଶୀତୋଷ୍ଣ, ପ୍ରଥମେ ମନୁଷ୍ୟ ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ବସତି ସ୍ଥାପନ କଲା । ଜଙ୍ଗଲ କାଟି ସେ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲା ଏବଂ ଗୋମେଷାଦି ଗୃହପାଳିତ ପଶୁମାନଙ୍କ ଚାରଣ ଭୂମିର ଚାହିଦା ପୂରଣ କଲା । ଏପରିଭାବରେ ଜଙ୍ଗଲହିଁ ପ୍ରାଚୀନ ସଭ୍ୟତାର ଜନ୍ମଦାତ୍ରୀ ଭୂମିକାରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲା ।

ସମୟ ଗଡ଼ିଚାଲିଲା । ଜନସଂଖ୍ୟାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମନୁଷ୍ୟର ଚେତନାରେ କ୍ରମଉତ୍ତରଣ ଘଟିଲା । ପୃଥିବୀ ବକ୍ଷରେ କୃଷିବିପ୍ଳବ ପରେ ଶିଳ୍ପବିପ୍ଳବ ସଂଘଟିତ ହେଲା । ମନୁଷ୍ୟ ଏଣିକି ଗ୍ରାମ, ଛୋଟସହର ଓ ସୁବୃହତ୍

ନଗରୀମାନଙ୍କରେ ଜୀବନଯାପନ କଲା । ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକ ପୂର୍ବରୁ ଘନଜଙ୍ଗଲ ଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛାଦିତ ହୋଇଥିଲା, ସେଥିରୁ ସମୟକ୍ରମେ କିଛି କିଛି ଅଂଶ କାଟିପକାଇ ସେ ନିଜ ଚାହିଦା ପୂରଣ କଲା । ଏପରିଭାବରେ ସଭ୍ୟତାର ଅଗ୍ରଗତି ସହ ତାଳମିଳାଇ ଜଙ୍ଗଲର ସୀମାରେ କ୍ରମସଙ୍କୋଚନ ଘଟିଲା ।

ପୂର୍ବରୁ ଲୋକେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷାର ଉପାୟ ଜାଣିନଥିଲେ । ସେମାନେ ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ପରିବେଶରେ ରହୁଥିଲେ; ଦୂଷିତଜଳ ପାନକରୁଥିଲେ । ବ୍ୟାଧିଗୁଡ଼ିକର ନିରାକରଣ ବା ଆରୋଗ୍ୟ ପାଇଁ ଚିକିତ୍ସା-ପଦ୍ଧତି ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇନଥିଲା । ଏଣୁ ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ ମହାମାରୀଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ-ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ମୃତ୍ୟୁର ଶିକାର ହେଉଥିଲେ । ଶିଶୁମୃତ୍ୟୁର ହାର ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ହୋଇଥିଲା । ପୁଣି ଖାଦ୍ୟ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମ୍ବଳର ଆଦାନ-ପ୍ରଦାନକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଦଳ ଦଳ ଭିତରେ ଗ୍ରାମ ଗ୍ରାମ ଭିତରେ ତଥା ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ବାରବାର ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିରହୁଥିଲା । ମାତ୍ର ଇତ୍ୟବସରେ ଚିକିତ୍ସାବିଜ୍ଞାନର ବ୍ୟାପକ ସମୃଦ୍ଧି ସାଧିତ ହୋଇଥିବାରୁ, ଜନସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଥିବାରୁ ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧର ହାର ଯଥେଷ୍ଟ କମିଯାଇଥିବାରୁ ଜନସଂଖ୍ୟାର ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟୁଛି । ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷପାଦରେ ପହଞ୍ଚିଯିବା ବେଳକୁ ଆମ ଦେଶର ଜନସଂଖ୍ୟା ଶହେକୋଟି ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଉଛି । କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧମାନ ଜନତାର ଖାଦ୍ୟ, ବାସଗୃହ ଓ ପୋଷାକର ଚାହିଦା ପୂରଣ ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ବିଶେଷ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ୁଛି । ଜୀବନଧାରଣର ନ୍ୟୂନତମ ଚାହିଦା ପୂରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ କାଟିଦେବା ପାଇଁ ଲୋକେ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ବାସଗୃହ ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ, ବିଭିନ୍ନ ନିତ୍ୟବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ଉପକରଣଗୁଡ଼ିକର ଚାହିଦା ପୂରଣ ପାଇଁ, ସର୍ବୋପରି ଜାଳେଣିକାଠର ଚାହିଦା ପୂରଣ ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ବିଶେଷ ଚାପ ପଡ଼ୁଛି । ଏଣୁ ପୃଥିବୀର ଆହୁରି ଅନେକ ଦେଶ ଭଳି ଆମ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ଉଚ୍ଛେଦ ଏକ ଉଦ୍‌ବେଗଜନକ ପରିସ୍ଥିତିର ସୂତ୍ରପାତ ଘଟାଇଛି । କୃତ୍ରିମ ଉପଗ୍ରହଖଚିତ ସୁଗ୍ରାହୀ କ୍ୟାମେରା ସାହାଯ୍ୟରେ ଫଟୋ ଉଠାଇ ସୁଦୂରଦର୍ଶନ ସହ ସଂପୃକ୍ତ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ଜଣାଇଦେଲେଣି ଯେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଆମେ ପ୍ରାୟ ୧.୩ ନିୟୁତ ହେକ୍ଟର ଜଙ୍ଗଲ କାଟି ପକାଉଛୁ । ଆଉ ଅଧିକ କାଳ ପାଇଁ ଯଦି ଏହାକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦିଆଯାଏ, ତାହାହେଲେ ପରିବେଶୀୟ ଅସନ୍ତୁଳନ ଉତ୍କଟ ଆକାର ଧାରଣ କରିବାର ଆଶଙ୍କା ଉପୁଜିଲାଣି । ପୁଣି

ଆଜନ୍ତୁଁ ଯଦି ନୂଆ ନୂଆ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି କରାନଯାଏ, ତାହାହେଲେ ଜଙ୍ଗଲଲବ୍ଧ ବହୁ ଉପଯୋଗୀ ସମ୍ପଦର କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧମାନ ଚାହିଦା ମେଣ୍ଟାଇବା ମଧ ଏଣିକ ଏକ ଅସମ୍ଭବ ବ୍ୟାପାରରେ ପରିଣତ ହୋଇଯିବ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସର୍ବସ୍ୱ ଚିନ୍ତାଧାରା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରାସ କରିଛି । ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଆମ ସ୍ୱଭାବ ନଷ୍ଟ ହୋଇଛି । ଆମେ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି-ପକାଇବା ବେଳେ ଭୁଲିଯାଉଛୁ ଯେ ଜଙ୍ଗଲର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ବିନା ବସୁମାତା ବକ୍ଷରେ ଆମର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଯଦି ସବୁଜିମା ପରିଶୋଭିତ ଧରଣୀ ବକ୍ଷରେ ଜଙ୍ଗଲର ମାତ୍ରା ଅତି ବେଶି ପରିମାଣରେ କମିଯାଏ, ତାହାହେଲେ ମନୁଷ୍ୟ ଜାତିର ବିଲୟ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ହୋଇଯିବ । ଆମେ ବୁଝିବା ଉଚିତ୍ ଯେ ଆଜି ଭୂପୃଷ୍ଠର ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରେ ମରୁଭୂମି ଦେଖାଯାଉଛି, ଏକଦା ସେହି ଅଞ୍ଚଳ ଜଙ୍ଗଲ ଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛାଦିତ ହୋଇଥିଲା । ମହେଞ୍ଜୋଦାରୋର ଭଗ୍ନାବଶେଷକୁ ଉଦ୍ଧାର କରାଯିବାବେଳେ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ କିଛି ପରିମାଣର ଅଙ୍ଗାର ପାଇଥିଲେ । ଏହାର ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସାତ୍ମକ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରାଯିବା ଦ୍ୱାରା ଜଣାଗଲା ଯେ ଏହି ଅଙ୍ଗାର ଏକପ୍ରକାର ଗ୍ରୀଷ୍ମମଣ୍ଡଳୀୟ ପର୍ଣ୍ଣମୋଚୀ ଉଦ୍ଭିଦର ଅଂଶବିଶେଷ । ଅର୍ଥାତ୍, ସେତେବେଳକୁ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରଚୁର ବର୍ଷା ହେଉଥିଲା । ଲୋକେ ଯେଉଁ କାଠକୁ ଜାଳେଣି ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ, ତାହା କେବେହେଲେ ବିରଳ ହୋଇନଥିବ । ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ସୂଚନା ମିଳୁଛି ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳଟି ରୁକ୍ଷ ମରୁପ୍ରାନ୍ତରରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି, ଏକଦା ସେହି ଅଞ୍ଚଳଟି ବୃକ୍ଷଲତା ଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛାଦିତ ହୋଇଥିଲା । ଭାରତୀୟ ଉପମହାଦେଶଠାରୁ ଉତ୍ତର ଆଫ୍ରିକାର ଭୂମଧ୍ୟସାଗରୀୟ ଉପକୂଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ ସୁସଂସ୍କୃତ ସଭ୍ୟତାର ପରିପ୍ରକାଶ ଘଟିଥିଲା । ମାତ୍ର ଏହି ସଭ୍ୟତାର ବିକାଶ ପର୍ବରେ ଏଠାକାର ଅଧିବାସୀମାନେ ଅପରିଣାମଦର୍ଶିତାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସେଠାକାର ଉର୍ବର ମୃତ୍ତିକାର କ୍ଷୟ ଘଟାଇଲେ । ସେମାନେ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ପକାଇଲେ । ଯେଉଁ ମାଟି ସେମାନଙ୍କୁ ଜୀବନଧାରଣର ଅବଲମ୍ବନ ଯୋଗାଉଥିଲା, ତାହାକୁ ହିଁ ନଷ୍ଟ କରିଦେବାର କୁପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ସେହି ଅଞ୍ଚଳଟି କାଳକ୍ରମେ ଏକ ସୁବିସ୍ତୃତ ମରୁଭୂମିରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା । ରାଜସ୍ଥାନ, ସିନ୍ଧ୍, ବେଲୁଚିସ୍ଥାନ, ଇରାନ, ଇରାକ, ଆରବିଆ, ସିରିଆ, ପାଲେଷ୍ଟାଇନ, ଇଜିପ୍ଟ, ଟ୍ୟୁନିସିଆ ଓ ମରକ୍କୋରେ ବର୍ତ୍ତମାନ

ଦେଖାଯାଉଥିବା ମରୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ସୁସଂସ୍କୃତ ସଭ୍ୟତାର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ଦୀର୍ଘକାଳବ୍ୟାପୀ ବଳବତ୍ତର ହୋଇଥିଲା । ଏଣୁ ଯଥାର୍ଥରେ କୁହାଯାଏ ଯେ ସଭ୍ୟତାର ବିକାଶ ପୂର୍ବରୁ ଜଙ୍ଗଲର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ବଜାୟ ରହେ ଏବଂ ସଭ୍ୟତାର ବିଳୟ ଘଟିବା ପରେ ଜଙ୍ଗଲ ସ୍ଥାନରେ ମରୁଭୂମି ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ।

ଯଥାନୁପାତିକ ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ସମ୍ଭବ ନହେଲେ ମାନବ ଜାତିର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ବିପଦାପନ୍ନ ହେବାର ଜାଣି ମଧ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଙ୍ଗଲର ଶତ୍ରୁ ପାଲଟିଛି । ସେ ବିଜ୍ଞାନ ବଳରେ ବଳୀୟାନ୍ ହୋଇଛି । ଶକ୍ତିଶାଳୀ ବୁଲଡୋଜର ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ ସୁବିସ୍ତୃତ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ କାଟି ପାରୁଛି । କାଠଗଡ଼ଗୁଡ଼ିକୁ କଳ-କରତ ସାହାଯ୍ୟରେ ଖଣ୍ଡ କରିପାରୁଛି ଏବଂ ଇଞ୍ଜିନ୍ ଚାଳିତ ଯାନ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସହଜରେ ତଥା ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଯଥାସ୍ଥାନକୁ ଚାଳଣ କରିପାରୁଛି । ପୂର୍ବରୁ କେବଳ ଶାରୀରିକ ଶ୍ରମ ବଳରେ ସେ ଜଙ୍ଗଲର ଯେଉଁ ପରିମାଣର କ୍ଷତି କରୁଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ଚାହିଦାର ମାତ୍ରାବୃଦ୍ଧି ଘଟିବା ଅବସରରେ ସେ ଉପଯୁକ୍ତ ଯନ୍ତ୍ର-କୌଶଳ ସାହାଯ୍ୟରେ ଜଙ୍ଗଲ ଉଚ୍ଛେଦ ବ୍ୟାପାରରେ ତଦପେକ୍ଷା ବିଶେଷ ପାରଦର୍ଶିତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଛି ।

ଏବେ ପରିବେଶୀୟ ଅସନ୍ତୁଳନ ଆତଙ୍କପ୍ରଦ ପରିସ୍ଥିତିର ସୂତ୍ରପାତ ଘଟାଇବା ପରେ ଜଙ୍ଗଲର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଜାଗ୍ରତ ଜନମତ ସୃଷ୍ଟି ହେଲାଣି । ଜନସାଧାରଣ ବୁଝିଲେଣି ଯେ ଗୋଟିଏ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି କରିବାପାଇଁ ବେଶ୍ ଅଧିକ ସମୟ ଦରକାର । ଆମେ ଯେଉଁ ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ପକାଉଛୁ ସେଗୁଡ଼ିକ ବଢ଼ିବା ପାଇଁ ୫୦ରୁ ୧୦୦ ବର୍ଷ ବିତିଯାଇଛି । ଆଜି ଆମେ ଯଦି ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳ ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ବୃକ୍ଷରୋପଣ କରିବା, ତାହାହେଲେ ୫୦ ବା ୧୦୦ ବର୍ଷ ପରେ ଆମ ପିଲାମାନେ ତାହାଠାରୁ ଉପକାର ପାଇପାରିବେ । ଏଣୁ ଜଙ୍ଗଲର ନବପତ୍ତନ ପାଇଁ ସୁଦୃଢ଼ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାନଗଲେ ତଥା ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ନ ହେଲେ ଆମେ ଦୀର୍ଘମିଆଦୀ ସୂତ୍ରରେ ଏହାର କୁପରିଣାମ ଭୋଗ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବା । ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କ ସହାୟତାରେ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକର ସୁରକ୍ଷାପାଇଁ ବିହିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବା ପାଇଁ ଜନସାଧାରଣ ଦାବି କଲେଣି । ଅସାଧୁ

ଠିକାଦାରମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ ତଥା ଦୁର୍ନୀତିପରାୟଣ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ଯେପରି କାଠ ଚୋରି ହେଉଥିଲା; ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହାର ମାତ୍ରା କମିଗଲାଣି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ (ସୋସିଆଲ୍ ଫରେଷ୍ଟ୍ରୀ) ଶୀର୍ଷକ ଏକ ଯୋଜନାର ଯଥାବିଧି କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଦିଗରେ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପିତ ହେଲାଣି । ଉଭୟ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଗୁଡ଼ିକ ଏହି ଅଭିନବ ଯୋଜନାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଦିଗରେ ବିଶେଷ ଯତ୍ନବାନ୍ ହୋଇଛନ୍ତି । ୱାର୍ଲ୍ଡ ବ୍ୟାଙ୍କ ତଥା କେତେକ ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏହାର ବାସ୍ତବ ରୂପାୟନ ଦିଗରେ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଅସଲ କଥା ହେଉଛି ଯେ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ହିତ ସାଧନ ପାଇଁ ଏପରି ବନୀକରଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି, ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସହଯୋଗ ବଳରେ ହିଁ ଏହାର ଯଥାର୍ଥ ବାସ୍ତବ ରୂପାୟନ ସମ୍ଭବ ହେବ । ସେମାନେ ଯଦି ଏହାର ମହତ୍ତ୍ୱ ଉପଲବ୍ଧି କରିବେ ଏବଂ ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକଣା ଭାବରେ ବଢ଼ାଇବା ପରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାନୁପାତିକ ମାର୍ଗରେ କାଟି ନିଜ ନିଜର କାଠ ଓ ଜାଳେଣି ଚାହିଦା ପୂରଣ କରିବାକୁ ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତ ଭାବରେ ଆଗ୍ରହୀ ହେବେ, ତାହାହେଲେ ଏ ଯୋଜନାରୁ ଆଶାନୁରୂପ ସୁଫଳ ମିଳିପାରିବ । ଆମ ଦେଶର ଉତ୍କଟ ଜାଳେଣି ଚାହିଦାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରକୁ ନେଇ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏପରି ଗଛ ଲଗାଯାଉଛି ଯେ ମାତ୍ର ପ୍ରାୟ ୧୫ ବର୍ଷ ପରେ ଗଛଗୁଡ଼ିକ କାଟିବା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ହୋଇଯିବ । ଆମ ଦେଶର ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଲୋକେ ଏହାଠାରୁ ଅଧିକ ସମୟ ଅପେକ୍ଷାକରିବା ପାଇଁ ଚାହିଁବେ ନାହିଁ । ଦାରୁଣ ଅଭାବରେ ପଡ଼ି ତଥା ଅଜ୍ଞତାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସେମାନେ ପାକଳ ହୋଇନଥିବା ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ କାଟିପକାଇବେ । କାଳକ୍ରମେ ଜନସାଧାରଣ ନିଜ ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିବା ପରେ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ ମହତ୍ତ୍ୱ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବେ ଏବଂ କାଳକ୍ରମେ ୮୦ ବର୍ଷ ବା ତଦୁର୍ଦ୍ଧ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ପାକଳ ହେଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଉପକାରୀ ଗଛ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ ହେବେ । ୟୁରୋପ ମହାଦେଶରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଶେଷୋକ୍ତ ପ୍ରକାରର ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ଜନସାଧାରଣ ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି ।

ଆମେ ବୁଝିବାର କଥା ଯେ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ ଆମ କାଠ ଚାହିଦା ପୂରଣ କରିପାରିବ; ମାତ୍ର ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ବଜାୟ ରଖିଥିବା ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକର ବହୁମୁଖୀ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକାରେ ଉପନୀତ ହୋଇପାରିବାର ଅବକାଶ ନାହିଁ । ବଢ଼ିଥିବା ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକର ସୁରକ୍ଷା ଓ ସୁପରିଚାଳନା ପ୍ରତି ନଜର ନଦେଇ ଆମେ ଯଦି କେବଳ ଏକଦିଶୀ ମାର୍ଗରେ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ ଦିଗରେ ବିଶେଷ ଯତ୍ନବାନ୍ ହେବା, ତାହାହେଲେ ଆମେ ଆମ ଦାୟାଦମାନଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ବିପଦାପନ୍ନ କରିଦେବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଉତ୍ତରାଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତିରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିଦେବା । ଏଣୁ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ ନିର୍ବିଚାରରେ କାଟି ନପକାଇବା ପାଇଁ ଏବଂ କଟାଯାଇଥିବା ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳକୁ ଚାରଣଭୂମି ଭାବରେ ଅତି ବେଶି ପରିମାଣରେ ବ୍ୟବହାର ନକରିବା ପାଇଁ ବିଶେଷ ସତର୍କ ହେବା ହିଁ ବାଞ୍ଛନୀୟ ବୋଧ ହେଉଛି ।

ଆମେ ଯଦି ଜଙ୍ଗଲର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ସମ୍ପର୍କରେ ସମ୍ୟକ୍ ଧାରଣା ପୋଷଣ କରିବା ଏବଂ କ୍ରମବିଲୀୟମାନ ଜଙ୍ଗଲର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ତଥା ନୂଆ ନୂଆ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ଆଜିଠୁଁ ବିହିତ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବା ଦିଗରେ ସଚେତନ ହେବା, ତାହାହେଲେ ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳର ଉଚ୍ଛେଦ ଯୋଗୁଁ ଯେଉଁ ଶୋଚନୀୟ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି, ତାହା ନିଶ୍ଚିତଭାବରେ ସୁଧୁରିଯିବ । ଏପରି ଶୁଭଙ୍କର ଜନଚେତନାର ଜାଗରଣ ଘଟାଇବାହିଁ ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର ପୁସ୍ତକଟିର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ।

●

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ

ପୃଥିବୀର ପରିବେଶୀୟ ସନ୍ତୁଳନ ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲର ଆବଶ୍ୟକତା

ଜୀବଜଗତର ସର୍ଜନା ପାଇଁ ପୃଥିବୀରୂପୀ ଉତ୍ତପ୍ତ ବସ୍ତୁପିଣ୍ଡଟି ଉପଯୁକ୍ତ ମାତ୍ରାରେ ଥଣ୍ଡା ହୋଇଯିବା ପରଠାରୁ ତାହାର ପୃଷ୍ଠଦେଶରେ ଉଦ୍ଭିଦଜଗତର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ଆମେ ଜାଣିଥିବା ସବୁ ଗ୍ରହ, ନକ୍ଷତ୍ର ଓ ଉପଗ୍ରହ ମଧ୍ୟରେ ପୃଥିବୀରୂପୀ ଅନନ୍ୟ ଗ୍ରହଟି ଜୀବଜଗତର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଛି । ଅବଶ୍ୟ ଏହି ଆପାତତଃ ଅନନ୍ତ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ବିଶ୍ୱର କୌଣସି ନା କୌଣସି ବସ୍ତୁପିଣ୍ଡର ପୃଷ୍ଠଦେଶରେ ଜୀବଜଗତର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଇପାରେ; ମାତ୍ର ଆମେ ଅଦ୍ୟାବଧି ଶତଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ଏପରି କୌଣସି ବସ୍ତୁପିଣ୍ଡକୁ ଠାବ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇନାହୁଁ ।

ଚଳନ୍ତି ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷାର୍ଦ୍ଧରେ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ବଳରେ ବଳୀୟାନ୍ ମନୁଷ୍ୟ ମହାକାଶରେ ଥାଇ ପୃଥିବୀର ଫଟୋଗ୍ରାଫ୍ ଉତ୍ତୋଳନ କରିଛି । ମହାକାଶଋଷୀମାନଙ୍କୁ ପୃଥିବୀର ଶୋକପାଶୋର ଅନୁପମ ରୂପଲାବଣ୍ୟ ବିମୋହିତ କରିଛି । ପ୍ରାଣବନ୍ତ ଏହି ଗ୍ରହଟିର ଶ୍ୟାମଳିମା ଓ ବିଚିତ୍ରବର୍ଣ୍ଣା ଦୃଶ୍ୟରାଜି ସେମାନଙ୍କୁ ଆତ୍ମବିଭୋର କରିଛି । କ'ଣ ପାଇଁ ଏ ପୃଥିବୀବକ୍ଷରେ ପ୍ରାଣ ବା ଜୀବନର ଉପସ୍ଥିତି ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି ? ଏହି ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନଟିର ଉତ୍ତର ଆମେ ନିମ୍ନମତେ ଦେଇପାରିବା :

ପୃଥିବୀର ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ଅମ୍ଳଜାନ ଧାରଣ କରିଛି । ଏହାର ତାପମାତ୍ରାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପ୍ରାୟ −୫° ଡିଗ୍ରୀ ସେଲ୍‌ସିଅସଠାରୁ +୫° ଡିଗ୍ରୀ ସେଲ୍‌ସିଅସ ମଧ୍ୟରେ ସୀମିତ ରହିଛି । ଏହାର ଜଳବାୟୁ ଜୀବନର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ପାଇଁ ଅନୁକୂଳ ହୋଇଛି । ଯଦି କୌଣସି ନା କୌଣସି କାରଣ ଯୋଗୁଁ ପୃଥିବୀର ତାପମାତ୍ରା ଆଜି ୧°ଠାରୁ ୨° ଡିଗ୍ରୀ ସେଲ୍‌ସିଅସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିଯାଆନ୍ତା, ତାହାହେଲେ ଆମମାନଙ୍କୁ ଜଣାଥିବା ସମଗ୍ର ପ୍ରାଣୀ ଓ ଉଦ୍ଭିଦଜଗତ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଉତ୍ତାପର ପ୍ରକୋପ ଯୋଗୁଁ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରନ୍ତେ । ପୃଥିବୀର ପୃଷ୍ଠଦେଶକୁ ଗୋଟିଏ

ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ଆଚ୍ଛାଦିତ କରିଥିବାରୁ ତାହା ପ୍ରଚଣ୍ଡ ସୌରରଶ୍ମି କବଳରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିପାରୁଛି । ଯଦି ଏହି ବାୟୁମଣ୍ଡଳଟି ନଥା'ନ୍ତା, ତାହାହେଲେ ପୃଥିବୀର ତାପମାତ୍ରା ପ୍ରାୟ ହଜାର ହଜାର ଡିଗ୍ରୀ ସେଲ୍‌ସିଅସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିଯାଆନ୍ତା । ଆମ ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ଅମ୍ଳଜାନ, ଯବକ୍ଷାରଜାନ, ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ, ଓଜନ୍, କାରବନ୍ ମନୋକ୍ସାଇଡ଼ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହୁବିଧ ଉପାଦାନ ଅତି ଅଳ୍ପମାତ୍ରାରେ ରହିଛି । ଏହାଛଡ଼ା ଏହି ବାୟୁମଣ୍ଡଳଟି ଧୂଳିକଣା ଓ ଜଳୀୟବାଷ୍ପ ଧାରଣ କରିଛି । ଶେଷୋକ୍ତ ବସ୍ତୁ ଦୁଇଟି ସୌର-ରଶ୍ମିର ପ୍ରଖରତାକୁ ଜୀବଜଗତର ଅନୁକୂଳ ହୋଇପାରିବା ଭଳି ମାର୍ଗରେ ବଦଳାଇ ପାରୁଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ବାୟୁମଣ୍ଡଳର ପରିବ୍ୟାପ୍ତି ପ୍ରାୟ ୩୦୦ କିଲୋମିଟର ହୋଇଛି । ଭୂପୃଷ୍ଠକୁ ଲାଗି ରହିଥିବା ବାୟୁମଣ୍ଡଳର ତାପମାତ୍ରା ସର୍ବୋଚ୍ଚ ହୋଇଛି ଏବଂ ଭୂପୃଷ୍ଠଠାରୁ ଉଚ୍ଚତାର ବୃଦ୍ଧି ଅନୁକ୍ରମେ ତାପମାତ୍ରାରେ କ୍ରମହ୍ରାସ ଘଟୁଛି । ପୃଥିବୀପୃଷ୍ଠରୁ ଆମେ ମାତ୍ର ୨୦୦୦୦ ଫୁଟ ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲେ ସେଠାକାର ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ଏତେ ପତଳା ହୋଇଥିବ ଯେ ଅମ୍ଳଜାନର ସାହାଯ୍ୟ ବିନା ଆମେ ବଞ୍ଚିପାରିବା ନାହିଁ ।

ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ଜରିଆରେ ପୃଥିବୀର ତାପମାତ୍ରାକୁ ଜୀବନର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ପାଇଁ ଠିକଣା ଭାବରେ ସ୍ଥିର ରଖିବା ବ୍ୟାପାରରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରେ । ଏହି ଉକ୍ତିଟିର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ସମ୍ୟକ୍ ଧାରଣା ପାଇବା ପାଇଁ ଆମେ ଜଳଚକ୍ର ସମ୍ପର୍କରେ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରିଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ପୃଥିବୀର ପୃଷ୍ଠଦେଶର ପ୍ରାୟ ଦୁଇ-ତୃତୀୟାଂଶ ଜଳ ଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛାଦିତ ହୋଇଛି । ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣର ପ୍ରଭାବ ଯୋଗୁଁ ଜଳାଶ୍ରୟସ୍ଥିତ ଜଳ ବାଷ୍ପୀଭୂତ ହେଉଛି ଏବଂ ଏହି ଜଳୀୟବାଷ୍ପ ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗାମୀ ହେଉଛି । ଉପରକୁ ଉନ୍ନୀତ ହେବା ଅବସରରେ ଏହା ଥଣ୍ଡା ହୋଇ ବାଦଲରେ ପରିଣତ ହେଉଛି । ପବନ ଦ୍ୱାରା ଏହି ବାଦଲ ଆକାଶ-ମାର୍ଗରେ ସ୍ଥଳଭାଗ ଆଡ଼କୁ ଗତି କରୁଛି । ଭୂପୃଷ୍ଠ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରରେ ଥଣ୍ଡା ଓ ଗରମ ହୋଇଯାଉଥିବା ଫଳରେ ତଥା ପୃଥିବୀର ଆହ୍ନିକ ଗତିର ପ୍ରଭାବ ଫଳରେ ଯେଉଁ ବାୟୁସ୍ରୋତଗୁଡ଼ିକ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଛି, ସେଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ତଥା ପର୍ବତମାଳା ସହିତ ଅନ୍ତଃକ୍ରିୟାରେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ଏହି ଭାସମାନ ବାଦଲ ଘନୀଭୂତ ହେଉଛି ଏବଂ ଏହା ବର୍ଷା, କୁଆପଥର ବା ତୁଷାର ଆକାରରେ ଭୂପତିତ ହେଉଛି । ବର୍ଷାଜଳର ବିପୁଳାଂଶ ଭୂପୃଷ୍ଠରେ ନଦୀ ବାଟେ

ପ୍ରବାହିତ ହୋଇ ପୁଣି ସମୁଦ୍ରରେ ମିଶୁଛି । ମାତ୍ର ଏହି ଜଳର ବେଶ୍ କିଛି ଅଂଶକୁ ମାଟି ଶୋଷି ନେଉଛି । ଏହାକୁହିଁ ଉଦ୍ଭିଦଜଗତ, ପଶୁପକ୍ଷୀ ଓ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜ ନିଜର ବୃଦ୍ଧି ଓ ଜୀବନଧାରଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । ଜୀବଜଗତ ଏ ପ୍ରକାରେ ପ୍ରକୃତିରୁ ଯେଉଁ ଜଳ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି, ତାହାକୁ ମଧ୍ୟ ସେ ବାଷ୍ପୀଭବନ ତଥା ଉତ୍ସ୍ୱେଦନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅବଲମ୍ବନରେ ଜଳୀୟବାଷ୍ପ ଆକାରରେ ପୁଣି ବାୟୁମଣ୍ଡଳକୁ ଛାଡ଼ିଦେଉଛି । ଏହା ପୁଣି ବର୍ଷା, କୁଆପଥର ବା ତୁଷାର ଆକାରରେ ଭୂପୃଷ୍ଠରେ ନିପତିତ ହେଉଛି । ଏପରିଭାବରେ ପୃଥିବୀପୃଷ୍ଠରେ ଜଳଚକ୍ରର ସଂଘଟନ ପୁନଃ ପୁନଃ ସମ୍ଭବ ହେବା ଫଳରେ ପ୍ରାକୃତିକ ଜଳର ମୋଟ ପରିମାଣ ପ୍ରାୟତଃ ସ୍ଥିର ରହୁଛି ।

ଜଙ୍ଗଲ ତଥା ଉଦ୍ଭିଦଜଗତ ଏହି ଜଳଚକ୍ରର ନିୟମିତ ସଂଘଟନ ବ୍ୟାପାରରେ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରେ । ପ୍ରଥମତଃ ଭୂପୃଷ୍ଠରେ ନିପତିତ ବର୍ଷାଜଳର ବେଶ୍ କିଛି ଅଂଶକୁ ମୃତ୍ତିକା ଶୋଷଣ କରିନେବାରେ ବୃକ୍ଷହିଁ ବିଶେଷ ସହାୟକ ହୁଏ । ବୃକ୍ଷ ନଥିଲେ ଏହି ବର୍ଷାଜଳ ଭୂପୃଷ୍ଠରେ ତୀବ୍ର ବେଗରେ ଧାବିତ ହୋଇ ସମୁଦ୍ରରେ ମିଶିଯାଆନ୍ତ ଏବଂ ଭୂଗର୍ଭସ୍ଥିତ ଜଳାଶ୍ରୟଗୁଡ଼ିକରେ ବିଶେଷ ପରିମାଣର ଜଳ ପ୍ରବେଶ କରିପାରନ୍ତା ନାହିଁ । ଶେଷୋକ୍ତ ଜଳକୁହିଁ ଆମେ ପ୍ରାକୃତିକ ଝରଣା, କୂଅ ଓ ନଳକୂପରୁ ସଂଗ୍ରହ କରୁ । ଗଛର ଚେରଗୁଡ଼ିକ ମାଟିତଳୁ ଜଳକଣା ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି ଏବଂ ଏହା ଗଛର କାଣ୍ଡ, ଶାଖା ଓ ପ୍ରଶାଖା ବାଟେ ପତ୍ର ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିଯାଏ । ପତ୍ରରେ ବାଷ୍ପୀଭବନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସଂଘଟିତ ହେବାଦ୍ୱାରା ଏହି ଜଳ ପୁଣି ବାୟୁମଣ୍ଡଳକୁ ଜଳୀୟବାଷ୍ପ ଆକାରରେ ଫେରିଯାଏ । ଏଥିପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ବା ବୃକ୍ଷ ପରିବେଷ୍ଟିତ ଅଞ୍ଚଳର ଆର୍ଦ୍ରତାରେ ବୃଦ୍ଧି ଘଟେ । ବାୟୁମଣ୍ଡଳର ଶୁଷ୍କତାରେ ହ୍ରାସ ଘଟିବା ଦ୍ୱାରା ତାପମାତ୍ରା ମଧ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୁଏ । ଆର୍ଦ୍ରତାରେ ବୃଦ୍ଧି ଘଟିବା ଯୋଗୁଁ ବର୍ଷାର ପରିମାଣ ବଢ଼ିଯାଏ । ଏପରି ଭାବରେ ଜଙ୍ଗଲ ବା ବୃକ୍ଷ ପରିବେଷ୍ଟିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ ତୁଳନାରେ ସ୍ଥାନୀୟ କାରଣ ଯୋଗୁଁ ବର୍ଷାର ପରିମାଣ ବଢ଼ିଯାଏ ।

ଏକ ସାମଗ୍ରିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବିଚାର କଲେ ଆମେ ଜାଣିପାରୁଛୁ ଯେ ପୃଥିବୀପୃଷ୍ଠରେ ଜଳଚକ୍ର ନିୟମିତ ଭାବରେ ସଂଘଟିତ ହେଉଛି । ମାତ୍ର

ଆଞ୍ଚଳିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳ ପ୍ରତି ପୃଥକ୍ ଭାବରେ ନଜରପାତ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଆମେ ଜାଣିପାରିବା ଯେ କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଳଚକ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉନାହିଁ । ପୃଥିବୀପୃଷ୍ଠର କେତେକ ସୁବୃହତ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆଦୌ ଜଙ୍ଗଲ ନାହିଁ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ସମୁଦ୍ରୋତ୍‌ଥିତ ଜଳୀୟବାଷ୍ପ ଗତିଶୀଳ ହେବା ଅବସରରେ ଜଙ୍ଗଲ ବା ବୃକ୍ଷର ଅନୁପସ୍ଥିତି ଯୋଗୁଁ ବର୍ଷାରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ସମୁଦାୟ ଆରବ ଉପଦ୍ୱୀପଟି ଏଥିପାଇଁ ଏକ ବର୍ଷାବିହୀନ ଅଞ୍ଚଳରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଯେଉଁ ମୌସୁମୀ ବାୟୁର ପ୍ରବାହ ଯୋଗୁଁ ଆମେ ବର୍ଷାଜଳ ପାଇପାରୁଛୁ, ସେହି ମୌସୁମୀ ବାୟୁ ଆରବୀୟ ଉପଦ୍ୱୀପ ବାଟେ ଦୀର୍ଘପଥ ଅତିକ୍ରମ କରିବା ଅବସରରେ ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରାୟତଃ ବର୍ଷା ହୁଏନାହିଁ । ଯଦି କୌଣସିମତେ ଆରବ ଉପଦ୍ୱୀପକୁ ଜଙ୍ଗଲଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛାଦିତ କରାଯିବା ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା, ତାହାହେଲେ ସେଠାକାର ପରିସ୍ଥିତି ବଦଳିଯାଆନ୍ତା । ଥରେ ବର୍ଷା ଆରମ୍ଭ ହେବାପରେ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଓ ପରିପୁଷ୍ଟି ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା ଏବଂ ଏଣିକି ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଳଚକ୍ରର ନିୟମିତ ସଂଗଠନ ପାଇଁ କୌଣସି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ଅତୀତରେ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜେହିଁ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିପରୀତ ଆଚରଣ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଛି । ସେ ଅପରିଣାମଦର୍ଶୀ ଭାବରେ ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ପକାଉଛି । ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ ହୋଇଛି । ଏଥିପାଇଁ ଏଠାରେ ବର୍ଷାର ପରିମାଣ କମିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାପମାତ୍ରାରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟିଛି ଏବଂ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଶୁଷ୍କତା କାଳକ୍ରମେ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ସମୟକ୍ରମେ ପରିବେଶର ଦୁର୍ଗତି ବଢ଼ି ବଢ଼ି ସମୁଦାୟ ଜଙ୍ଗଲ ଓ ସବୁଜ ଶ୍ୟାମଳିମା ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇଛି । ଆମେ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ବର୍ତ୍ତମାନ କେବଳ ମରୁପ୍ରାନ୍ତରକୁ ହିଁ ଦେଖିପାରୁଛୁ ।

ଅତୀତରେ ଯେଉଁ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ସଭ୍ୟତାର ଅଭ୍ୟୁତ୍‌ଥାନ ଘଟିଥିଲା, ଯେଉଁ ଦେଶଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାଚୀନ ସଭ୍ୟତାର ଲୀଳାଙ୍ଗନ ଭାବରେ ବିବେଚିତ ହୋଇଥିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ଦେଶଗୁଡ଼ିକହିଁ ଶୁଷ୍କ ମରୁଭୂମିରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଏହାର କାରଣ କ'ଣ ?

ମଣିଷର ଚେତନାରେ ବିବର୍ତ୍ତନ ଘଟୁଛି । ଜୈବିକ ବିବର୍ତ୍ତନ ସହିତ ତାଳ ମିଳାଇ ପୃଥିବୀବକ୍ଷରେ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିବର୍ତ୍ତନ ସଂଘଟିତ ହେଉଛି । ଆଦିମ ମନୁଷ୍ୟ ଏହି ବିବର୍ତ୍ତନ ସହ ସଂଗତି ରକ୍ଷାକରି ପ୍ରଥମେ ଜଙ୍ଗଲରୁ ପଦାକୁ

ଚଳିଆସିଲା । ସେ ଗାଈ-ଗୋରୁ, ଛେଳି, ମେଣ୍ଢା, ଓଟ, ଘୋଡ଼ା ଓ ଗଧ ପ୍ରଭୃତି ଜୀବମାନଙ୍କୁ ପୋଷାମନାଇବା ଦ୍ୱାରା ନିଜପାଇଁ ଖାଦ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ

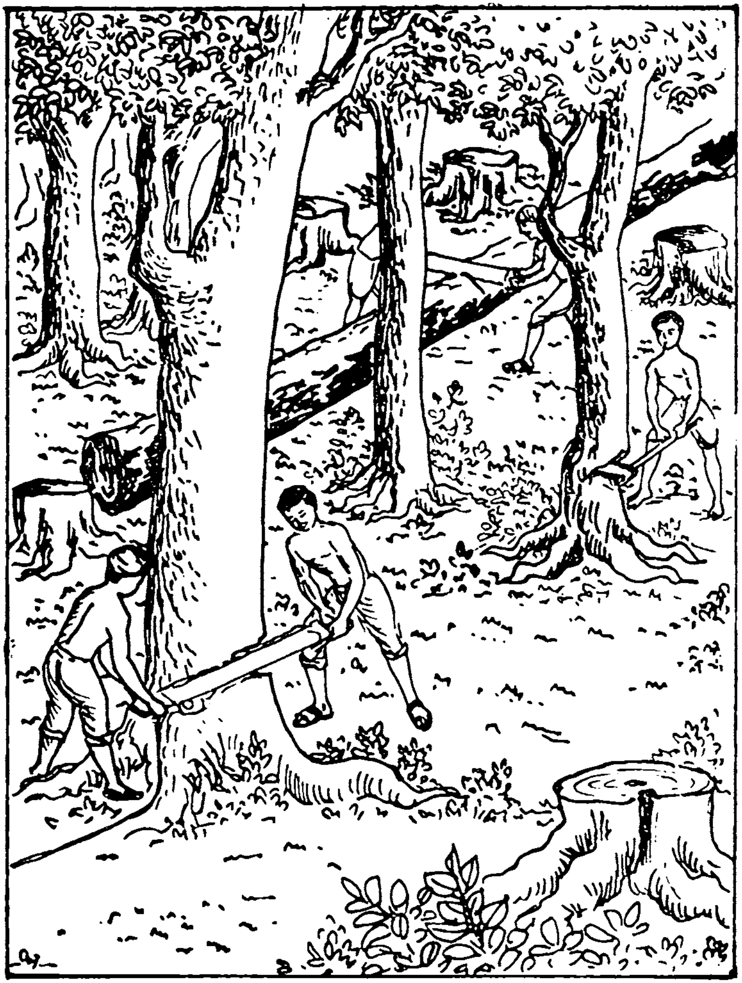

କରିପାରିଲା । ପଶୁପାଳନ ଓ ଶିକାରକୁ କିଛିକାଳ ପାଇଁ ଜୀବନଧାରଣର ଅବଲମ୍ବନ ରୂପେ ଆଦର ନେବା ପରେ ସେ ଘାସଜାତିରୁ କଣ୍ଡରୁ ଖାଦ୍ୟ-

ଶସ୍ୟକୁ ଅମଳ କରିବାର ଉପାୟ ଶିଖିଗଲା । ଏଣିକି କୃଷି ଓ ପଶୁପାଳନକୁ ଜୀବିକା ଭାବରେ ଆଦରିନେବାକୁ ସେ ସହଜ ତଥା ସ୍ପୃହଣୀୟ ମଣିଲା । କୃଷି ପାଇଁ ଓ ଗୃହପାଳିତ ପଶୁମାନଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ପାଇଁ ଉର୍ବର ଜମି ଓ ଅନୁକୂଳ ଜଳବାୟୁ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲା । ଭୂମଧ୍ୟସାଗରୀୟ ଜଳବାୟୁ ଏଥିପାଇଁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବିବେଚିତ ହେବାରୁ ଭାରତର ରାଜସ୍ଥାନଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ସିନ୍ଧୁ, ବେଲୁଚିସ୍ଥାନ, ଆଫଗାନିସ୍ଥାନ, ଇରାନ୍, ଇରାକ୍, ଆରବିଆ, ସିରିଆ, ଇସ୍ରାଏଲ, ଲେବାନନ, ଇଜିପ୍ଟ, ଟ୍ୟୁନିସିଆ, ଲିବ୍ୟା ଓ ମରକ୍‌କୋ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁବିସ୍ତୃତ ଅଞ୍ଚଳରେ କୃଷିଭିତ୍ତିକ ସଭ୍ୟତାର ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥାନ ଘଟିଲା । ପ୍ରଗତିହିଁ ଶକ୍ତିର ଆବାହକ । ସୁଖ-ଶାନ୍ତିମୟ ଜୀବନଯାପନ କରିବା ଅବସରରେ ଏହି ପ୍ରାଚୀନ ସଭ୍ୟତାର ସଂସ୍ଥାପକମାନଙ୍କ ବଂଶବୃଦ୍ଧି ଘଟିବା ଦିଗରେ କୌଣସି ଅନ୍ତରାୟ ରହିଲା ନାହିଁ । ଜନସଂଖ୍ୟାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସହିତ ତାଳ ମିଳାଇ ଗୃହପାଳିତ ପଶୁମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଲା । କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧମାନ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପାଇଁ ଖାଦ୍ୟ ଓ ଗୋମେଷାଦି ପଶୁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଚାରଣଭୂମି ଯୋଗାଇଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସମୟକ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣର ଜଙ୍ଗଲ କାଟିଦିଆଗଲା । ନୂଆ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ସୃଷ୍ଟିକରିବା ପାଇଁ ତଥା ଗୋମେଷାଦି ପଶୁମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଚାରଣଭୂମି ଯୋଗାଇଦେବା ପାଇଁ ଜନସାଧାରଣ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେଲେ । ଅତ୍ୟଧିକ ଚାପ ଯୋଗୁଁ ଚାରଣଭୂମିଗୁଡ଼ିକର ଅବସ୍ଥା ଦିନକୁ ଦିନ ଶୋଚନୀୟ ହୋଇଗଲା । ଏପରି ଅବସ୍ଥା କିଛିକାଳ ପାଇଁ ବଳବତ୍ତର ରହିବା ପରେ ଶେଷକୁ ଏ ଅଞ୍ଚଳ ରୁକ୍ଷ ମରୁପ୍ରାନ୍ତରରେ ପରିଣତ ହେଲା ।

ପ୍ରକୃତି ଏହି ପୃଥିବୀବକ୍ଷରେ ଏକ ବିଚିତ୍ର ଜୀବନ-ଜାଲ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । କ୍ଷୁଦ୍ରାତିକ୍ଷୁଦ୍ର ଆମୋଏବା, ପ୍ରୋଟୋଜୋଆ, ବ୍ୟାକ୍‌ଟେରିଆଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ଆମେ ଏ ଛବିଳ ପ୍ରକୃତିବକ୍ଷରେ ବିଭିନ୍ନପ୍ରକାର ଫଙ୍ଗି, ଉଦ୍ଭିଦ, କୀଟ-ପତଙ୍ଗ, ପକ୍ଷୀ, ସରୀସୃପ ଓ ପଶୁମାନଙ୍କୁ ଦେଖିପାରୁଛୁ । ଏହି ପ୍ରାଣୀ ଓ ଉଦ୍ଭିଦଜଗତର ସମାହାରରେ ଗଠିତ ଜୀବମଣ୍ଡଳଟିରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ପ୍ରକାରର ପ୍ରାଣୀ ଓ ଉଦ୍ଭିଦ ପାରସ୍ପରିକ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ବଳରେ ଜୀବନଧାରଣ କରିଥିବାରୁ ପରିବେଶୀୟ ସନ୍ତୁଳନ ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀ ବା ଉଦ୍ଭିଦ ଯେତେ ବଡ଼ ହେଉ ବା ଯେତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହେଉ, ପ୍ରାକୃତିକ ସନ୍ତୁଳନର ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟାପାରରେ

ସେ ଏକ ସୁନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରୁଛି । କେବଳ ମନୁଷ୍ୟ ରୂପୀ ଅନନ୍ୟ ପ୍ରାଣୀଠାରେ ନିଜ ବୁଦ୍ଧି ପ୍ରୟୋଗ କରି ପ୍ରାକୃତିକ ବିବର୍ତ୍ତନକୁ ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ୱେଷୀ ମାର୍ଗରେ ବଦଳାଇ ଦେବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ରହିଛି । ଏଥିପାଇଁ ସେ ଜୀବଜଗତରେ ନିଜର ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ବଜାୟ ରଖିଛି । ମାତ୍ର ଏହି ବଡ଼ପଣିଆଁକୁ ସେ ସାମୂହିକ ହିତସାଧନ ପାଇଁ ମହାନୁଭବତାର ପରିଷ୍ଠୁପୂକ ଭାବରେ ବ୍ୟାବସାୟିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣମନା ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇଛି । ଅଜ୍ଞତା ତଥା ସ୍ୱାର୍ଥପରତାର ତାଡ଼ନାରେ ସେ ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ପରିବେଶର ଯେଉଁ କ୍ଷତି ଘଟାଉଛି, ତାହାକୁ ସେ କଳ୍ପନା ମଧ୍ୟ କରିପାରୁନାହିଁ । ତାହାର ଏପରି ବର୍ତ୍ତମାନ ସର୍ବସ୍ୱ ଆଚରଣ ଯୋଗୁଁ ସ୍ୱଳ୍ପମିଆଦି ସୂତ୍ରରେ ଅବଶ୍ୟ ସେ କିଛିକାଳ ପାଇଁ ଲାଭବାନ୍ ହେଉଛି; ମାତ୍ର ଏପରି ଆତ୍ମ-ବିନାଶୀ ପନ୍ଥାର ଦୀର୍ଘମିଆଦି ପ୍ରଭାବ ଯୋଗୁଁ ନିଜ ସମେତ ସେ ସମଗ୍ର ଜୀବ-ଜଗତର ଯେଉଁ ପ୍ରଭୂତ କ୍ଷତି ଘଟାଉଛି, ତତ୍ସମ୍ପର୍କୀୟ ସଚେତନା ତାହାର ମାନସପଟକୁ ଅଦ୍ୟାବଧି ବିଶେଷଭାବରେ ଆଲୋଡ଼ିତ କରିନାହିଁ । ନିଜ ଅପରିଣାମଦର୍ଶିତାର କୁପ୍ରଭାବକୁ ନିଜ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇବା ପରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମନୁଷ୍ୟର ଜ୍ଞାନ-ଚକ୍ଷୁର ଉନ୍ମୀଳନ ଘଟିଛି । ସେ ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀ ବା ଜାତିର ସାମୟିକ ଦୁଷ୍କର୍ମ ଯୋଗୁଁ ମୂଲ୍ୟବାନ ପ୍ରାଣୀ ଓ ଉଦ୍ଭିଦ ଜଗତର ବିନାଶ ବିରୋଧରେ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି । ସଂପ୍ରତି ଏ ପ୍ରକାର ଯେଉଁ କ୍ଷୀଣସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରି ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶର ତଥା ପୃଥିବୀପୃଷ୍ଠର ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ପରିସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ କର୍ମତତ୍ପର ହେଉଛି, ତାହାକୁ ପରିସଂସ୍ଥୀୟ ଚେତନା ନାମରେ ଅଭିହିତ କରାଯାଉଛି । ଜ୍ଞାନ-ବିସ୍ଫୋରଣ ଯୁଗରେ ମନୁଷ୍ୟଠାରେ ପ୍ରଜ୍ଞାର ଦାରୁଣ ଅଭାବକୁ ପୂରଣ କରିବାପାଇଁ ଏବମ୍ବିଧ ଚେତନାର ପ୍ରସାର ଘଟାଇବା ହିଁ ଏକାନ୍ତ ବାଞ୍ଛନୀୟ ବୋଧ ହେଉଛି ।

ଅନେକ ଲୋକ ଏବେ ମଧ୍ୟ ବୁଝିନାହାନ୍ତି ଯେ ରୋଗବାହୀ ବ୍ୟାକ୍ଟେରିଆ, ଫଙ୍ଗି, ବିଷାକ୍ତ ଉଦ୍ଭିଦ, ବିଷଧର ସରୀସୃପ ଓ ପଶୁମାନଙ୍କର ଜୀବଜଗତର ପରିପୁଷ୍ଟି ଓ ସୁରକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭୂମିକା ରହିଛି । ବ୍ୟାଧି ଜାତକାରୀ ବ୍ୟାକ୍ଟେରିଆ ଓ ଫଙ୍ଗିଗୁଡ଼ିକ ଦୁର୍ବଳ ଉଦ୍ଭିଦ ଓ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ମାରିଦିଅନ୍ତି । ଯେମାନଙ୍କଠାରେ ନିଜ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ କୌଣସି ପ୍ରତିରୋଧ ଶକ୍ତି ନଥାଏ । ଏତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜାତିକା ଉଦ୍ଭିଦ ବା ପ୍ରାଣୀର ଅନୁବଂଶିକ

ଗୁଣରେ ବୃଦ୍ଧି ଘଟେ । ପୁଣି, ମରଯାଇଥିବା ପ୍ରାଣୀ ବା ଉଦ୍ଭିଦଗୁଡ଼ିକର ଦେହାବଶେଷ ମୃତ୍ତିକାକୁ ଯବକ୍ଷାରଜାନଦ୍ୱାରା ପରିପୁଷ୍ଟ କରିବା ଫଳରେ ତାହାର ଉତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତି ଆବର୍ଦ୍ଧିତ ହୁଏ । ଏତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଜୀବନଧାରଣ କରିଥିବା ଉଦ୍ଭିଦଗୁଡ଼ିକର ଭଲଭାବରେ ବୃଦ୍ଧି ଘଟେ । ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ଏହା ପ୍ରାଣୀଜଗତକୁ ଖାଦ୍ୟ ଓ ଜୀବନଧାରଣର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉପାଦାନ ଯୋଗାଇ ଦେବାରେ ସହାୟକ ହୁଏ । ଉଦ୍ଭିଦଜଗତ ହିଁ ପୃଥିବୀର ଖାଦ୍ୟଭଣ୍ଡାର । ତୃଣଭୋଜୀମାନେ ଓ ଇତର ପ୍ରାଣୀମାନେ ଉଦ୍ଭିଦଠାରୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବା ପରୋକ୍ଷଭାବରେ ଖାଦ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି । ତୃଣଭୋଜୀ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ଭକ୍ଷଣକରି ମାଂସାଶୀ ପ୍ରାଣୀମାନେ ଜୀବନଧାରଣ କରନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଖାଦ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବାପାଇଁ ଏପରି ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଚାଲେ ଯେ ଏତଦ୍ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାକୃତିକ ସନ୍ତୁଳନର ସୁରକ୍ଷା ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ହୁଏନାହିଁ । କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଜାତୀୟ ପ୍ରାଣୀ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇଯିବାର ବା ତାହାର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିଯିବାର ସମ୍ଭାବନା ଉପୁଜେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଜାତିର ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅତି ବେଶି ପରିମାଣରେ ବଢ଼ିଯାଏ ନାହିଁ । ଖାଦ୍ୟ-ଜଞ୍ଜିର ଏକ ଆତ୍ମ-ପରିପୁଷ୍ଟ ସଂସ୍ଥିତଭାବରେ କ୍ରିୟାଶୀଳ ହୁଏ । କେବଳ ମନୁଷ୍ୟହିଁ ସାମୟିକଭାବରେ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥସାଧନ ପାଇଁ ଏହି ଆତ୍ମପୁଷ୍ଟ ସଂସ୍ଥିତିକୁ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ କରେ ।

ମନୁଷ୍ୟ କିପରିଭାବରେ ପ୍ରାକୃତିକ ସନ୍ତୁଳନକୁ ଅସ୍ଥିର କରିପକାଏ ? ଏବେ ଚୀନ୍ ଦେଶରେ ଘଟିଥିବା ଗୋଟିଏ ଘଟଣାକୁ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଭାବରେ ବିଚାର କରାଯାଉ । ଚୀନ୍ ଦେଶର ପରିସଂଖ୍ୟାନବିତ୍‌ମାନେ ଜଣାଇଦେଲେ ଯେ ଘରଚଟିଆ ଚଢ଼େଇମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବେଶି ବଢ଼ିଯାଇଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣର ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହେଉଛି । ଏଣୁ ଏହି ଚଢ଼େଇମାନଙ୍କୁ ମାରିଦେବାର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଷ୍ପତ୍ତିଟିକୁ କଡ଼ାକଡ଼ି ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଗଲା । ମାତ୍ର ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଜଣାଗଲା ଯେ ଚଢ଼େଇମାନଙ୍କୁ ମାରିଦେବା ଦ୍ୱାରା ବେଶିକିଛି ଲାଭ ମିଳିବ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଖାଇଦେବା ଯୋଗୁଁ ଯେତିକି ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହେଉଥିବାର ଅଟକଳ କରାଯାଉଥିଲା, ତା' ତୁଳନାରେ ଉତ୍ପାଦନର ମାତ୍ରା କମିଗଲା ଏବଂ ସମକାଳୀନ ଭାବରେ ଅନିଷ୍ଟକାରୀ କୀଟପତଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ମାରିବା ପାଇଁ ଜମିରେ ପକାଯାଉଥିବା କୀଟନାଶକ ଦ୍ରବ୍ୟର ବ୍ୟବହାର ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ବଢ଼ିଗଲା । ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ନିରୀହ ଘରଚଟିଆ

ଚଢ଼େଇମାନଙ୍କର କର୍ମଣ୍ଡକୁ ନିଜ ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ଠିକଣା ଭାବରେ ବୁଝିପାରିଲେ ଏବଂ ପୂର୍ବ ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ବଦଳାଇ ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଘରଚଟିଆମାନଙ୍କ ସଂବୃଦ୍ଧି ଦିଗରେ ଉପଯୁକ୍ତ ପଦକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବାକୁ ଉଚିତ ମନେକଲେ ।

ଆମ ଦେଶରେ ଅନେକ ଲୋକ ସାପକୁ ଭୟ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ସାପ କେବଳ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଅନିଷ୍ଟ ଘଟାଏ । ବିଷଧର ସର୍ପ ଦଂଶନ କରିବାଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁକବଳିତ ହୁଏ । ମାତ୍ର ଆମେ ବୁଝିବାର କଥା ଯେ, ସବୁ ସାପ ଏକାଭଳି ବିଷଧର ନୁହନ୍ତି କିମ୍ବା ସବୁ ସାପ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଦେଖିବା କ୍ଷଣି ତାହାକୁ ଦଂଶନ କରିବାକୁ ମାଡ଼ିଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ସର୍ପଦଂଶନ ଯୋଗୁଁ ଯେତକ ଲୋକଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟୁଛି ତା' ତୁଳନାରେ ସାପଗୁଡ଼ିକ ଆମର ବେଶି ଉପକାର କରୁଛନ୍ତି । ଆମ କୃଷିଭିତ୍ତିକ ଅର୍ଥନୀତିରେ ସେମାନେ ଏକ ଜନହିତକାରୀ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଜମିରୁ ଓ ଶସ୍ୟାଗାରରୁ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣର ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ନଷ୍ଟ କରିଦେଉଥିବା ମୂଷା, ଚୁଚୁନ୍ଦ୍ରା ଓ ଠେକୁଆ ପ୍ରଭୃତି କୃନ୍ତନକାରୀ ଜୀବମାନଙ୍କୁ ସେମାନେ ମାରିପକାଉଛନ୍ତି । ଏହି ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ତଥା ସୀମିତ ରଖିବା ଦିଗରେ ସେମାନଙ୍କ ଭୂମିକା ବେଶ୍ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ।

ଏହି ଆଲୋଚନାଟିକୁ ପାଠକରି ଆମେ କୌଣସିପ୍ରକାର ଚରମପନ୍ଥୀ ମନୋଭାବର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହେବା ଉଚିତ୍ ହେବ ନାହିଁ । ଏହାକୁ ପାଠକରି କେହି ବିଚାରିବା ଠିକ୍ ହେବ ନାହିଁ ଯେ ଆମେ କୌଣସି ବୃକ୍ଷକୁ କେବେହେଲେ କାଟିବା ନାହିଁ କିମ୍ବା କୌଣସି ପଶୁ, ପକ୍ଷୀ ବା ସରୀସୃପକୁ କେବେହେଲେ ମାରିବା ନାହିଁ । ଏଗୁଡ଼ିକ ଆତ୍ମପୁଷ୍ଟ ପ୍ରାକୃତିକ ବିଭବ । ଆମେ ଯେତକ ପରିମାଣରେ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେବା ବା ବ୍ୟବହାର କରିବା, ଯଦି ତା' ତୁଳନାରେ ଏମାନଙ୍କର ବୃଦ୍ଧି ଅଧିକ ହେଉଥାଏ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ଏଗୁଡ଼ିକ ଯଦି ଆତ୍ମପରିପୁଷ୍ଟ ସଂସ୍ଥିତ ଭାବରେ ଭୂପୃଷ୍ଠରେ ନିଜ ନିଜର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ବଳବତ୍ତର ରଖିବା ପାଇଁ ସମର୍ଥ ହୁଅନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ଆମର କୃତକର୍ମ ପାଇଁ ପରିବେଶ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ହେବାର ଅବକାଶ ରହିବ ନାହିଁ । ଏବଂବିଧ ସଚେତନା ଆମ ମାନସପଟକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିପାରିଲେ ଆମେ ସୁସଂଯତ ଆଚରଣ ବଳରେ ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦର ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ଯତ୍ନବାନ୍ ହୋଇପାରିବା ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ପୃଥିବୀର ତାପମାତ୍ରାକୁ ସନ୍ତୁଳିତ ରଖିବା ଦିଗରେ ଜଙ୍ଗଲର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା

ଆମେ ପ୍ରାୟତଃ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ଗ୍ୟାସ୍ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କରୁନାହୁଁ । କେବଳ ଲିମ୍କା, କୋକାକୋଲା, ଫାଣ୍ଟା ଆଦି ବିଭିନ୍ନପ୍ରକାର ସୁସ୍ୱାଦୁ ପାନୀୟ (ସଫ୍ଟ ଡ୍ରିଙ୍କ୍) ପାନ କଲାବେଳେ ଆମେ ଏହାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ସଚେତନ ହେଉ । ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ଏହାର ମାତ୍ରା ମାତ୍ର ଶତକଡ଼ା ୦.୦୩ ଭାଗ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାପମାତ୍ରା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବ୍ୟାପାରରେ ଏହା ଏକ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରେ । ଯେପରିଭାବରେ ଏହା କ୍ରିୟାଶୀଳ ହେବାର ପରିଣତି ସ୍ୱରୂପ ପୃଥିବୀର ତାପମାତ୍ରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇପାରେ, ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ତାହାକୁ ବିଜ୍ଞାନର ଭାଷାରେ **'ସବୁଜ ଘର ପ୍ରଭାବ'** ବା 'ଗ୍ରୀନ୍ ହାଉସ୍ ଇଫେକ୍ଟ' କୁହନ୍ତି । ପୃଥିବୀରୂପୀ ସବୁଜ ଘର ପ୍ରତି ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ଗ୍ୟାସ୍ ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ଥାଇ ଗୋଟିଏ କାଚ ଆବରଣର ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଏ । ଏହା ସୌରାଗତ ରଶ୍ମିକୁ ଭୂପୃଷ୍ଠ ଆଡ଼କୁ ଛାଡ଼ିଦିଏ । ମାତ୍ର ଭୂପୃଷ୍ଠରୁ ପ୍ରତିଫଳିତ ଉତ୍ତପ୍ତ ବିକିରଣର କିୟଦଂଶକୁ ଏହା ପୁନଶ୍ଚ ବାୟୁମଣ୍ଡଳକୁ ଛାଡ଼ିଦିଏ ନାହିଁ । ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ସ୍ତରରୂପୀ ଆଲୋକଯନ୍ତାଟି ସୌରାଗତ ଅନ୍ତନାଲ (ଇନ୍ଫ୍ରା-ରେଡ୍) ରଶ୍ମିକୁ ଭୂପୃଷ୍ଠ ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆବଦ୍ଧ କରି ରଖୁଥିବାରୁ ପୃଥିବୀର ତାପମାତ୍ରା ବିଶେଷ କମିଯାଏ ନାହିଁ । ଶିଳ୍ପାଶ୍ରୟୀ ସଭ୍ୟତାର ଚରମ ପ୍ରଗତି ଯୋଗୁଁ ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ଦୂଷିତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ଗ୍ୟାସ୍‌ର କରାମତି ଯୋଗୁଁ ଭୂପୃଷ୍ଠର ହାରାହାରି ତାପମାତ୍ରା ପ୍ରାୟ ୧୫ ଡିଗ୍ରୀ ସେଲ୍‌ସିଅସ ହୋଇଥିଲା । ମାତ୍ର ବିଭିନ୍ନ ମନୁଷ୍ୟକୃତ କାରଣ ଯୋଗୁଁ ଇତ୍ୟବସରରେ ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳର ମାତ୍ରା ବଢ଼ି ଚାଲିଛି । ଏହାର ଯଦି କୌଣସି ପ୍ରତିକାର କରାନଯାଏ, ତାହାହେଲେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ପରିସ୍ଥିତି ଅତୀବ ଭୟାବହ ରୂପ ଧାରଣ କରିବାର ଆଶଙ୍କା ଉପୁଜିଲାଣି । ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ସୂଚାଇଦେଲେଣି ଯେ, ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ଗ୍ୟାସ୍‌ର କ୍ରମାଗତ ଅଭିବୃଦ୍ଧିକୁ ଯଦି ରୋକି ଦିଆନଯାଏ,

ତାହାହେଲେ ଆଗାମୀ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟଭାଗ ବେଳକୁ ପୃଥିବୀର ତାପମାତ୍ରାରେ ଏପରି ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟିଥିବ ଯେ ଏଥିପାଇଁ ପୃଥିବୀର ପାଣିପାଗରେ ତୁମୂଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିବ । ମନୁଷ୍ୟ ବସତିସ୍ଥାପନ କରିଥିବା ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଷାର ପରିମାଣ କମିଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବୃଷ୍ଟିହୀନ ଅଞ୍ଚଳରେ ବର୍ଷାର ମାତ୍ରା ବଢ଼ିଯିବ । ମେରୁଅଞ୍ଚଳୀୟ ବରଫ ତରଳିଯିବା ଫଳରେ ସମୁଦ୍ରପତ୍ତନ ଉପରକୁ ଉଠିଯିବ । ଏଥିପାଇଁ ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ବୃହତ୍ ନଗରାଞ୍ଚଳ ଓ ଶିଳ୍ପାଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଭୂତ କ୍ଷତି ଘଟିବ । ପୁଣି ଏପରି ଅଭୂତପୂର୍ବ ପ୍ରଳୟଙ୍କରୀ ପ୍ରାକୃତିକ ଘଟଣା ପୃଥିବୀର ରାଜନୈତିକ ପରିବେଶକୁ ବେଶ୍ ସରଗରମ କରିଦେବ ।

ପ୍ରାୟ ୪୦୦୦୦ ବିଲିଅନ୍ (ଏକ ବିଲିଅନ୍ = ୧୦୦ କୋଟି) ଟନ୍ ଅଙ୍ଗାରର ଉପସ୍ଥିତି ଯୋଗୁଁ ହିଁ ଭୂପୃଷ୍ଠରେ ଅଙ୍ଗାରଚକ୍ର (କାର୍ବନ ସାଇକଲ୍) ନିୟମିତ ଭାବରେ ସମାହିତ ହେଉଛି । ଏହା ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ୩୫୦୦ ଠାରୁ ୩୮୦୦ ବିଲିଅନ୍ ଟନ୍ ଅଙ୍ଗାର ଦ୍ରବୀଭୂତ ଜୈବିକ ବସ୍ତୁ ଭାବରେ ରହିଛି ଏବଂ ଆଉ ପ୍ରାୟ ୬୦୦ ବିଲିଅନ୍ ଟନ୍ ଭୂପୃଷ୍ଠରେ ଅବସ୍ଥାନ କରିଛି । ପୃଥିବୀର ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ପ୍ରାୟ ୭୦୦ ବିଲିଅନ୍ ଟନ୍ ଅଙ୍ଗାର ରହିଛି ଏବଂ ଆନୁପାତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହାର ମାତ୍ରା ଏକ ନିୟୁତ ପ୍ରତି ପ୍ରାୟ ୩୩୫ ଭାଗ ହୋଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଉଛି ଯେ ବର୍ଷପିଛା ଏହାର ପରିମାଣ ପ୍ରାୟ ୧·୫ ଭାଗ ବଢ଼ିଯାଉଛି । ପୃଥିବୀର ଜୀବନଧାରଣକାରୀ ଜୀବମଣ୍ଡଳ ପ୍ରାୟ ୮୦୦ ବିଲିଅନ୍ ଟନ୍ ଅଙ୍ଗାର ଧାରଣ କରିଛି ଏବଂ ଜୀବମଣ୍ଡଳର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଭାବରେ ପ୍ରାୟ ୧୦୦୦ ବିଲିଅନ୍ ଟନ୍ ବା ତଦୁର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପରିମାଣର ଅଙ୍ଗାର ରହିଛି । ପୃଥିବୀର ଜୀବମଣ୍ଡଳରେ ବିଭିନ୍ନପ୍ରକାର ପ୍ରାଣୀ ଓ ଉଦ୍ଭିଦ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପରିମାଣର ଅଙ୍ଗାର ଧାରଣ କରିଛନ୍ତି । ଉଦ୍ଭିଦଜଗତ ପ୍ରାୟ ୮୦୦ ବିଲିଅନ୍ ଅଙ୍ଗାର ପାଇଁ ଦାୟୀ । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ବିଷୁବମଣ୍ଡଳୀୟ ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳ ପ୍ରାୟ ଶତକଡ଼ା ୮୫-୯୦ ଭାଗ ଅଙ୍ଗାର ଧାରଣ କରିଛି । ପୃଥିବୀପୃଷ୍ଠରେ ପ୍ରାୟ ୪୬୦ କୋଟି ମନୁଷ୍ୟ ବାସ କରୁଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ହାରାହାରି ଓଜନ ଯଦି ୫୦ କି.ଗ୍ରା. ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କଠାରେ ପ୍ରାୟ ୪ କି.ଗ୍ରା ଅଙ୍ଗାର ରହିଛି ବୋଲି ଧରି ନିଆଯାଏ, ତାହାହେଲେ ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରାୟ ୨୦ ନିୟୁତ ଟନ୍ ଅଙ୍ଗାର ଧାରଣ କରିଛି ।

ବିଭିନ୍ନପ୍ରକାର ପ୍ରାକୃତିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାଗୁଡ଼ିକ ଯୋଗୁଁ ଏହି ଅଙ୍ଗାର ପୃଥିବୀପୃଷ୍ଠରେ ଆବର୍ତ୍ତିତ ମାର୍ଗରେ ସଞ୍ଚାଳିତ ହେଉଛି । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଉଦ୍ଭିଦଜଗତ ଓ

ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୧୦୦ ବିଲିଅନ୍ ଟନ୍ ଅଙ୍ଗାରର ଆଦାନ-ପ୍ରଦାନ ଘଟୁଛି । ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟ ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ସହିତ ତତ୍ତୁଲ୍ୟ ପରିମାଣରେ ଅଙ୍ଗାରର ଆଦାନପ୍ରଦାନ ଘଟାଉଛି । ଅଙ୍ଗାରଚକ୍ର ଥରେ ଆବର୍ତ୍ତିତ ହେବାପାଇଁ ପ୍ରାୟ ୩୦୦ ବର୍ଷ ଲାଗିଯାଉଛି । ଉଦ୍ଭିଦଜଗତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରାଣୀଜଗତ ସହିତ ଯୋଗସୂତ୍ର ରକ୍ଷାକରି ବାୟୁମଣ୍ଡଳୀୟ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳର ଆବର୍ତ୍ତନରେ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରୁଛି । ତୁଳନାତ୍ମକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କରିବାଦ୍ୱାରା ଆମେ ଜାଣିପାରୁଛୁ ଯେ ଅମ୍ଳଜାନଚକ୍ର ଓ ଜଳଚକ୍ର ଥରକ ପାଇଁ ଆବର୍ତ୍ତିତ ହେବାପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ପ୍ରାୟ ୨୦୦୦ ବର୍ଷ ଓ ଦୁଇ ନିୟୁତ ବର୍ଷ ଲାଗିଯାଉଛି । ଏଠାରେ ବିଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ବିଷୟ ହେଉଛି ଯେ ସମୁଦ୍ର ଗୋଟିଏ ସୁବୃହତ୍ ଅଙ୍ଗାରଭଣ୍ଡାର ହୋଇଥିବାରୁ ଅଙ୍ଗାରଚକ୍ରର ସଙ୍ଘଟନ ବ୍ୟାପାରରେ ଏକ ବିଶେଷ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରୁଛି । ୧୮୫୦ ଓ ୧୯୫୦ ମସିହା ମଧ୍ୟରେ ପୃଥିବୀର ବାୟୁମଣ୍ଡଳରୁ ପ୍ରାୟ ୧୮୦ ବିଲିଅନ୍ ଟନ୍ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ସମୁଦ୍ରକୁ ହିଁ ମିଳିଛି ।

ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳର ମାତ୍ରାରେ ଯେଉଁ କ୍ରମାଗତ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟୁଛି, ତାହାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ଅବସ୍ଥାରେ ରଖିବା ପାଇଁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବୃକ୍ଷରୋପଣ କରିବାକୁ ହେବ । ମନୁଷ୍ୟକୃତ ପ୍ରଦୂଷଣକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟ ଆଜହୁଁ ନୂଆ ନୂଆ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି କରିବାଦ୍ୱାରା ଏହି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ତଥା ଆତଙ୍କପ୍ରଦ ସମସ୍ୟାଟିର ଫଳପ୍ରଦ ସମାଧାନ ସମ୍ଭବ ହେବ । ଜଙ୍ଗଲ ବାୟୁମଣ୍ଡଳରୁ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ଶୋଷିନେବା ଫଳରେ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳର ମାତ୍ରାଧିକ୍ୟରେ ହ୍ରାସ ଘଟିବ । ଏ ଦିଗରେ ଜନଚେତନାର ଜାଗରଣ ଘଟାଇବା ସର୍ବାଦୌ ବାଞ୍ଛନୀୟ ବୋଧ ହେଉଛି । ପୃଥିବୀର ଜଳବାୟୁ ଓ ପାଣିପାଗକୁ ସ୍ଥିର ରଖିବା ପାଇଁ ବୃକ୍ଷରୋପଣ ଓ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି ଦିଗରେ ଯେଉଁପ୍ରକାର ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବାର କଥା, ତଦନୁପାତରେ ଆମେ ବିଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁନଥିବା ଯୋଗୁଁ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ବରାବର ଚେତାବନୀ ଶୁଣାଉଛନ୍ତି । ଏ ଦିଗଟି ପ୍ରତି ଯଥୋଚିତ ଗୁରୁତ୍ୱଆରୋପ କରାଯିବା ଦ୍ୱାରା 'ସବୁଜ ଘର ପ୍ରଭାବ'ର କୁପରିଣତି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ବିବ୍ରତ କରିବାର ଅବକାଶ ରହିବ ନାହିଁ ।

ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ଜଙ୍ଗଲ : କୃଷିର ଜନୟିତ୍ରୀ

ଆମ ଦେଶର ଜନସାଧାରଣ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଜାଣିପାରି ନାହାନ୍ତି ଯେ ଜଙ୍ଗଲ କୃଷିର ଜନୟିତ୍ରୀ । ଅଜ୍ଞତାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆମେ ବୁଝୁଛୁ ଯେ ଜଙ୍ଗଲ ଓ କୃଷି ପରସ୍ପରର ବିରୋଧୀ । ଯେଉଁଠାରେ ଜଙ୍ଗଲ ରହିଛି, ସେଠାରେ ସମକାଳୀନ ଭାବରେ କ'ଣ ଜମି ଚାଷ କରାଯାଇପାରିବ ? ଜଙ୍ଗଲ କାଟି ଆମେ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଛୁ । ଏଣୁ ଉଭୟ ସଂସ୍କୃତି ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ବୈମାତୃକ ସମ୍ପର୍କ ହିଁ ଥାଇପାରେ । ଏପରି ବିଚାରଧାରା ଆମେ ସମ୍ଭବତଃ ଦାୟାଦକ ସୂତ୍ରରେ ଆଦିମ ମନୁଷ୍ୟଠାରୁ ଆହରଣ କରିଛୁ । ଜଙ୍ଗଲ ଛାଡ଼ି ପଦାକୁ ଚାଲିଆସିବା ପରେ ମନୁଷ୍ୟ ଏକ କ୍ରାନ୍ତିକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କୃଷିକୁ ଜୀବିକା ରୂପେ ଆଦରିନେଇ ଧରାପୃଷ୍ଠରେ କୃଷି ବିପ୍ଳବର ଶୁଭାରମ୍ଭ ଘଟାଇଥିଲା । ସେତେବେଳକୁ ଚାରିଆଡ଼ ଜଙ୍ଗଲାଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇଥିଲା । ଏଣୁ କିଛି ଜଙ୍ଗଲ କାଟିବା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସେ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିପାରୁଥିଲା । ତତ୍କାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଯେତିକି ଜଙ୍ଗଲ କଟାଯାଇ ମନୁଷ୍ୟର ଖାଦ୍ୟଚାହିଦା ପୂରଣ ପାଇଁ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଉଥିଲା, ତଜ୍ଜନିତ ପରିବେଶ ଅସନ୍ତୁଳିତ ହେବାର କୌଣସି ସମ୍ଭାବନା ନଥିଲା । ଜଳବାୟୁର ସ୍ଥିରତାକୁ ବା ଜଳଚକ୍ରର ନିୟମିତ ସଂଘଟନକୁ ଜଙ୍ଗଲ ଉଚ୍ଛେଦ ବ୍ୟାପାର କୌଣସିପ୍ରକାରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିବାର ଆଶଙ୍କା ଉପୁଜି ନଥିଲା । ମାତ୍ର କାଳକ୍ରମେ ଜନସଂଖ୍ୟାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଅନୁଯାୟୀ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ବିସ୍ତୃତିକୁ ବଢ଼ାଇ ଦିଆଗଲା । ତଦନୁପାତରେ ଜଙ୍ଗଲର ପରିବ୍ୟାପ୍ତିରେ କ୍ରମହ୍ରାସ ଘଟିଲା । ଆମ ଦେଶ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜନବହୁଳ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଜଙ୍ଗଲ ଉଚ୍ଛେଦ ଯୋଗୁଁ ଶେଷକୁ ଏପରି ପରିସ୍ଥିତି ଉପୁଜିଛି ଯେ ଏହାର ସମ୍ଭାବ୍ୟ କୁପରିଣତି ସଂପ୍ରତି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ବିବ୍ରତ କରୁଛି । କୃଷି ପାଇଁ ଉର୍ବର ମୃତ୍ତିକା, ଅନୁକୂଳ ଜଳବାୟୁ, ଜଳସେଚନ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ପରିମାଣର ଜଳ, ସାର ଓ ଭଲ ବିହନ ଦରକାର । ଏହା ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମ ଚାରିଟି ଉପାଦାନ ଜଙ୍ଗଲରୁ ମିଳେ ।

ଜଳବାୟୁକୁ ମନ୍ଦନ କରିବା ଦିଗରେ ଜଙ୍ଗଲ କିପରି ସାହାଯ୍ୟ କରେ, ତତ୍ସମ୍ପର୍କୀୟ ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ପୂର୍ବ ଅଧ୍ୟାୟରେ ସୂଚିତ ହୋଇଛି । ଗୋଟିଏ

ସ୍ଥାନର ଜଳବାୟୁ ଅବଶ୍ୟ ଭୂପୃଷ୍ଠରେ ସେହି ସ୍ଥାନଟିର ଭୌଗଳିକ ଅବସ୍ଥିତି, ତାହାର ଅକ୍ଷାଂଶ, ସମୁଦ୍ରଠାରୁ ତାହାର ଦୂରତା, ସମୁଦ୍ର-ପତନଠାରୁ ତାହାର ଉଚ୍ଚତା ଓ ସେହି ସ୍ଥାନର ସ୍ଥଳ ରୂପରେଖା (ଟପୋଗ୍ରାଫି) ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । କୌଣସି ସ୍ଥାନର ଏ ପ୍ରକାର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟକୁ ବଦଳାଇ ଦିଆଯିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ମାତ୍ର ଜଙ୍ଗଲର ଉପସ୍ଥିତି ସ୍ଥାନୀୟଭାବରେ ସେହି ସ୍ଥାନର ଜଳବାୟୁକୁ ମଧ୍ୟମ କରାଇବାରେ ସହାୟକ ହୁଏ । ଜଙ୍ଗଲର ପ୍ରଭାବ ଯୋଗୁଁ ସମ୍ପୃକ୍ତ ସ୍ଥାନଟି ଅତ୍ୟଧିକ ଗରମ ବା ଅତ୍ୟଧିକ ଥଣ୍ଡା ହୁଏନାହିଁ । କିମ୍ବା ତାହାର ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ଅତିମାତ୍ରାରେ ଶୁଷ୍କ ହୁଏନାହିଁ ।

ମୃତ୍ତିକାର ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନର ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗୋଟିଏ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରେ । ଜଙ୍ଗଲର ଉପସ୍ଥିତି ଯୋଗୁଁ ଭୂପୃଷ୍ଠକୁ ଆଚ୍ଛାଦିତ କରିଥିବା ଉର୍ବର ମାଟିକୁ ପବନ ଉଡ଼ାଇ ପାରେନାହିଁ କିମ୍ବା ବର୍ଷାଜଳ ମାଟି ଉପର ବାଟେ ତୀବ୍ର ବେଗରେ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଜଙ୍ଗଲରୂପୀ ରୁନ୍ଧୁଆ ପବନର ତୀବ୍ରତାକୁ କମାଇଦିଏ । ଗଛର ଚେର ମାଟିକୁ ଶକ୍ତ ଭାବରେ ଜାବୁଡ଼ି ରଖିବା ଯୋଗୁଁ ବର୍ଷାଜଳ ବହିଯିବା ବେଳେ ତା' ସହିତ ମାଟି ଧୋଇଯାଏ ନାହିଁ । ମୃତ୍ତିକା ବେଶ୍ କିଛି ପରିମାଣର ଜଳ ଶୋଷଣ କରିପାରେ । ଏହି ଜଳର କିୟଦଂଶ ଭୂଗର୍ଭସ୍ଥିତ ଜଳାଶ୍ରୟଗୁଡ଼ିକୁ ପରିପୁଷ୍ଟ କରେ । ଏପରି ଭାବରେ ମୃତ୍ତିକାର ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନର ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ଜଙ୍ଗଲ ବିଶେଷ ସହାୟକ ହୁଏ । ସମକାଳୀନ ଭାବରେ ପତ୍ରରେ ବାଷ୍ପୀଭବନ ବା ଉତ୍ସ୍ୱେଦନ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ସଙ୍ଘଟନ ଯୋଗୁଁ ସ୍ଥାନୀୟ ଭାବେ ବାୟୁମଣ୍ଡଳର ଆର୍ଦ୍ରତାରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟେ । ଏଥିପାଇଁ ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ତାପମାତ୍ରା ବିଶେଷ ବଢ଼ିଯାଏ ନାହିଁ । ପୁଣି ଜଙ୍ଗଲର ଶୁଖିଲା ପତ୍ର ଓ ଆବର୍ଜନାକୁ କୃଷୀମାନେ ସାର ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକେ ଜଙ୍ଗଲର ଶୁଖିଲା କାଠକୁ ଜାଳେଣି ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ଜାଳେଣିରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ଗୋବରର ମାତ୍ରା ଅପେକ୍ଷାକୃତ କମିଯାଏ ଏବଂ ଅଧିକ ପରିମାଣର ଗୋବରକୁ ସାର ଭାବରେ ଜମିରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଆମେ ବୁଝିବାର କଥା ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜାଳେଣିକାଠ ଦୁର୍ଲଭ ଓ ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ ହୋଇଯିବା ଫଳରେ ଆମେ ଯେତିକି ପରିମାଣର ଗୋବରକୁ ବର୍ଷପିଚ୍ଛା ଘଷି ଭାବରେ ଜାଳୁଛୁ, ଉତ୍ତମ ସାର ଭାବରେ ତାହାର ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନ ସିଦ୍ଧସ୍ଥିତ

ଗୋଟିଏ ସାର କାରଖାନାରୁ ବର୍ଷପିଛୁ ଉତ୍ପାଦିତ ମୋଟ କୃତ୍ରିମ ସାର ତୁଳନାରେ ପ୍ରାୟ ଆଠଗୁଣ ଅଧିକ ହେବ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଆସେ ବିଚାର କରିବା ଯେ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରୁ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ଦିଆଯାଇଛି, ସେଠାକାର ଅବସ୍ଥା କ'ଣ ହୋଇଛି । ଜଙ୍ଗଲ-କଟା ଯାଇଥିବା ଜମି ସବୁଜିମାବିହୀନ ରୁକ୍ଷପ୍ରାନ୍ତରରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଖରା ବର୍ଷା ଦାଉରୁ ଏହି ଜମିକୁ ରକ୍ଷା କରିଯିବା ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ । ସୂର୍ଯ୍ୟ-କିରଣର ପ୍ରଭାବରେ ଦିନବେଳା ଜମି ଜୋର୍‌ରେ ତାତିଯାଉଛି । ପୃଷ୍ଠଦେଶର ମାଟି ଫାଟିଯାଇ ଗୁଣ୍ଡ ଗୁଣ୍ଡ ହୋଇଯାଉଛି । ଏଣୁ ବର୍ଷାଦିନେ ବର୍ଷାଜଳ ସହିତ ଏହା ସହଜରେ ମିଶିଯାଉଛି । ଏଥିପାଇଁ ପୃଷ୍ଠଦେଶୀୟ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ମୃତ୍ତିକା ସ୍ତରର ବିଲୟ ଘଟୁଛି । ବର୍ଷାଜଳ ସହିତ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣର ମାଟି ଓ କାଦୁଅ ମିଶିଯିବା ଫଳରେ ତାହାର ଆୟତନ ବିଶେଷ ପରିମାଣରେ ବୃଦ୍ଧି ଲାଭ କରୁଛି । ଏଥିପାଇଁ ନଦୀରେ ବନ୍ୟାଜଳର ପରିମାଣ ଏତେ ବଢ଼ିଯାଉଛି ଯେ ତାହା କୂଳଲଙ୍ଘି ପ୍ରଳୟଙ୍କରୀ ବନ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ଜଙ୍ଗଲ ବା ଗଛ ନଥିବାରୁ ଖରାଦିନେ ମାଟି ସହିତ ମିଶି ରହିଥିବା ଜଳକଣା ବାଷ୍ପୀଭୂତ ହେଉଛି । ସମକାଳୀନ ଭାବରେ ଜଙ୍ଗଲ ଉଚ୍ଛେଦ ଯୋଗୁଁ ବାୟୁମଣ୍ଡଳର ଆର୍ଦ୍ରତାକୁ ଉତ୍ସ୍ୱେଦନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅବଲମ୍ବନରେ ବଢ଼ାଇଦେବା ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ବର୍ଷାର ପରିମାଣ କମିଯାଉଛି । ଏହି ସମସ୍ତ କାରଣ ଯୋଗୁଁ ମରୁଡ଼ିର ପ୍ରକୋପ ଜନଜୀବନକୁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରୁଛି ।

ବନୀକରଣ ଓ କୃଷିର ସହାବସ୍ଥାନ ସମ୍ଭବ କି ?—ଏକା ଜମିରେ ସମକାଳୀନ ଭାବରେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉପୁଜାଇବା ଓ ବନୀକରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛ ଲଗାଇବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । କୃଷି ଉପଯୋଗୀ ଅଧିକାଂଶ ଉଦ୍ଭିଦ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛଛାଇରେ ଉଧେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ କାଠକନ୍ଦ, ଅଦା, ହଳଦୀ ବା ଅଳାଇଚ ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ପ୍ରକାରର ଉଦ୍ଭିଦ ଛାଇରେ ବଢ଼ିପାରନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ବିଚାର କରନ୍ତି ଯେ କୃଷିର ପ୍ରସାର ଘଟାଇବା ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ କାଟିବାକୁ ହିଁ ହେବ । ଏହି ବିଚାର ଆଂଶିକ ଭାବରେ ସତ୍ୟ; କାରଣ ପୂର୍ବୋକ୍ତ ସୂଚନା ଅନୁଯାୟୀ ଜଙ୍ଗଲ ଗଛଛାଇରେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉପୁଜାଇବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ସମକାଳୀନ ଭାବରେ ଏହା ମଧ୍ୟ ପ୍ରାମାଣିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସତ୍ୟ ଯେ କୃଷିର ସମୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲର ଉପସ୍ଥିତି ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ।

ଏ ତ ବଡ଼ ବିଷମ ସମସ୍ୟା । ଭଲ ଫସଲ ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ଦରକାର । ପୁଣି ଜଙ୍ଗଲ ଥିବା ସ୍ଥାନରେ ସମକାଳୀନ ଭାବରେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉପୁଜାଇବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଏହାର ସମାଧାନ କିପରି ହୋଇପାରେ ?

ଏହି ସମସ୍ୟାଟିକୁ ଦୁଇ ପ୍ରକାରରେ ସମାଧାନ କରିହେବ । ପ୍ରଥମ ସମାଧାନର ସୂତ୍ର ହେଉଛି ଯେ ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳର ସମଗ୍ର କ୍ଷେତ୍ରଫଳକୁ କେବଳ କୃଷି ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ମୋଟ ଜମିର ଶତକଡ଼ା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାଗରେ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି କରାଯିବା ବାଞ୍ଛନୀୟ । ବିଶେଷତଃ, ଢାଲୁ ଜମିଗୁଡ଼ିକୁ ଓ ମୃତ୍ତିକାକ୍ଷୟ ଘଟିବାର ସମ୍ଭାବନା ଥିବା ଜମିକୁ ବନୀକରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯିବା ଉଚିତ୍ । ନଦୀ ଓ ଝରଣା କୂଳରେ ତଥା ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଅନୁପଯୁକ୍ତ ତଥା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅନୁର୍ବର ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାନୀୟ ଜଳବାୟୁ ମଧତ ହୁଏ । ଜଙ୍ଗଲର ପ୍ରଭାବ ଯୋଗୁଁ ସଂପୃକ୍ତ ସ୍ଥାନର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଓ ସର୍ବନିମ୍ନ ତାପମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ବିଶେଷ ତାରତମ୍ୟ ରହେ ନାହିଁ । ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁରେ ସେହି ଅଞ୍ଚଳଟି ବିଶେଷ ଶୁଷ୍କ ହୁଏନାହିଁ ଏବଂ ଖରାଦିନିଆଁ ଝାଞ୍ଜି ପବନ ବିରଳ ମୃତ୍ତିକା ସ୍ତରକୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ଉଡ଼ାଇ ନିଏନାହିଁ । ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ମଝିରେ ମଝିରେ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି କରାଯିବାଦ୍ୱାରା କୃଷିର ସମୃଦ୍ଧସାଧିତ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରାକୃତିକ ଶୋଭା ମଧ୍ୟ ଆବର୍ଦ୍ଧିତ ହୁଏ । ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳର ମୋଟ କ୍ଷେତ୍ରଫଳର କେତେ ଭାଗ ଜମିକୁ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଭାବରେ ଓ ଅବଶିଷ୍ଟ ଆଉ କେତେକ ଭାଗ ଜମିକୁ ଜଙ୍ଗଲ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯିବ, ତାହା ସେହି ଜମିର ପ୍ରକୃତି, ମୃତ୍ତିକାର ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନ, ଜମିର ଢାଲୁଆ ପରିମାଣ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ୟୁରୋପ ମହାଦେଶରେ ସର୍ବତ୍ର ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଓ ଜଙ୍ଗଲର ସୁସମନ୍ୱିତ ସମାହାର ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ । ସେଠାକାର ଲୋକେ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ମଝିମଝିଆ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି । କୌଣସିଠାରେ ସୁବିସ୍ତୃତ ଅଞ୍ଚଳ କେବଳ କୃଷିପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ ।

ସମାଧାନର ଅନ୍ୟ ସୂତ୍ରଟି ହେଉଛି ଯେ ଏକା ଜମିରେ ସମକାଳୀନ ଭାବରେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପନ୍ନ କରାଯିବ ଓ ଗଛ ଲଗାଯାଇପାରିବ । କୃଷିଜମିର ବାଡ଼ରେ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ଭାବରେ ଗଛ ଲଗାଯାଇ ପାରେ କିମ୍ବା ଏହାର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ

ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଧାଡ଼ି ଆକାରରେ ଗଛ ଲଗାଯାଇପାରେ । ଏହି ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ ଏପରିଭାବରେ ଲଗାଇବାକୁ ହେବ ଯେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଛୋଟ ଛୋଟ ଗଛଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ବେଶି ଛାଇ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ ଏପରି ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ଲଗାଯିବାଦ୍ୱାରା କିଛି ଛାଇ ହେବ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନର ମାତ୍ରା କିଛି ପରିମାଣରେ କମିଯିବ । ମାତ୍ର ଆମେ ବୁଝିବାର କଥା ଯେ ଏହି ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛଗୁଡ଼ିକ ବନ୍ଧ ଭଳି କାମ କରୁଥିବାରୁ ଆର୍ଦ୍ରତା ଅପସାରଣକାରୀ ପବନ ମୃତ୍ତିକାର ବିଶେଷ କ୍ଷତି କରିପାରିବ ନାହିଁ । ମୃତ୍ତିକା ଜଳକଣା ଧାରଣ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବାରୁ ତାହାର ଉତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତିରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟିବ । ଏଣୁ ଛାଇ ଯୋଗୁଁ ଯେତିକି ଫସଲ ନଷ୍ଟ ହେବ, ଉଲ୍ଲିଖିତ କାରଣ ଯୋଗୁଁ ତାହା ଭରଣା ହୋଇପାରିବ ।

ଆମ ଦେଶ ପାଇଁ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛ ଲଗାଯିବାର ଜରୁରୀକାଳୀନ ଆବଶ୍ୟକତା ଉପୁଜୁଛି । ଜାଳେଣିକାଠର ଉତ୍କଟ ଅଭାବ ପୂରଣପାଇଁ ଏହା ଗୋଟିଏ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ପନ୍ଥା । ପୂର୍ବରୁ ସୂଚାଇ ଦିଆଯାଇଛି ଯେ ଜାଳେଣିକାଠ ଅଭାବରେ ଲୋକେ ଘସି ଜାଳୁଛନ୍ତି । ଗୋବରକୁ ଜମିର ଉତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତିର ଆବର୍ଦ୍ଧନ ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଜାଳି ଦିଆଯାଉଛି । ଗାଁଗହଳର ଲୋକେ ଗୋବରର ଉପକାରିତା ସମ୍ପର୍କରେ ଜାଣିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଶୋଚନୀୟ ପରିସ୍ଥିତିର ତାଡ଼ନାରେ ତାହାକୁ ଜାଳି ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସହରାଞ୍ଚଳର ଲୋକମାନଙ୍କ ପରି ଜାଳେଣି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ଶକ୍ତି, କୋଇଲା ବା ଗ୍ୟାସ୍ ପାଇପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଗୋବର ନିଅଣ୍ଟ ହେଲେ ସେମାନେ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରର ଆବର୍ଜନାଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଳେଣି ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । ଯଦି ଚାଷୀମାନେ ନିଜ ନିଜ ଜମିରେ, ବାସଗୃହ ସନ୍ନିକଟ ଅଞ୍ଚଳରେ, ରାସ୍ତାକଡ଼ରେ, ନଦୀ ବା କେନାଲ କୂଳରେ, କୂଅ ପାଖାପାଖି ଅଞ୍ଚଳରେ ଜାଳେଣି ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ହେବାଭଳି ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛ ଲଗାଇପାରନ୍ତି ତାହାହେଲେ ସେମାନଙ୍କ ଜାଳେଣି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହୋଇପାରିବ । ଏହା ଫଳରେ ଗାଁରୁ ମିଳୁଥିବା ସବୁ ଗୋବରକୁ ଜମିରେ ପ୍ରାକୃତିକ ସାର ଭାବରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବା ସମ୍ଭବ ହେବ । ଅଟକଳ କରାଯାଇଛି ଯେ ଯଦି ଜଣେ ଚାଷୀ ବର୍ଷକେ ଆଠ ବା ନ'ମାସ ପାଇଁ ଖରାଦିନେ ଗୋବରକୁ ଜାଳେଣି ଭାବରେ ପ୍ରୟୋଗ ନକରନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ସେହି ଗୋବରକୁ

ସାର ଭାବରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବାଦ୍ୱାରା ହେକ୍ଟର ପିଛା ପ୍ରତିବର୍ଷ ଉତ୍ପାଦନର ମାତ୍ରା ୬୦୦ କିଲୋଗ୍ରାମ୍ ବଢ଼ିଯିବ । ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ଆମେ ସୂଚାଇ ପାରିବା ଯେ ଜଣେ ଚାଷୀ ଜାଳେଣି ପାଇଁ ବର୍ଷ ପିଛା ୬୦୦ କିଲୋଗ୍ରାମ୍ ଖାଦ୍ୟ ନଷ୍ଟ କରୁଛନ୍ତି ।

ଆମ ଦେଶର ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ଚାଷଜମିରେ ଲଗାଯିବା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ ବାଛୁଛନ୍ତି । ଏ ପ୍ରକାର ଗଛର ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଗୁଣ ହେଉଛି ଯେ, ଏହା ବେଶି ଗହଳିଆ ହୁଏନାହିଁ ବା ବେଶି ଛାଇ କରେ ନାହିଁ । ଏହା ଡେଙ୍ଗା ହୁଏ ଓ ସଳଖଭାବରେ ବଢ଼େ । ଏହା ଅନ୍ୟ ଗଛ ତୁଳନାରେ ଶୀଘ୍ର ବଢ଼ିଯାଏ । ଏଣୁ ପାଞ୍ଚ ବା ଛ'ବର୍ଷ ପରେ ଏହା ଜାଳେଣିକାଠ ଯୋଗାଇପାରେ । ଭାରତୀୟ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ଏଥିପାଇଁ ବାଛୁଥିବା ସବୁ ଗଛ ମଧ୍ୟରେ ଇଉକାଲିପଟାସ୍ ବିଶେଷ ଉପଯୋଗୀ ହୋଇଥିବାର ଜଣାପଡ଼ୁଛି । ଏହି ଗଛ ସହଜ ବଢ଼ିଯାଉଥିବାରୁ ଅଳ୍ପ କିଛି ବର୍ଷ ପରେ ଏଥିରୁ ଭଲ ଜାଳେଣିକାଠ ମିଳୁଛି । ପୁଣି ଏହା ବହଳିଆ ଭାବରେ ବଢ଼ୁନଥିବାରୁ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଛୋଟ ଛୋଟ ଉଦ୍ଭିଦଗୁଡ଼ିକର ବିଶେଷ କ୍ଷତି ଘଟୁନାହିଁ । ଯଦି ଜଣେ ଚାଷୀ ଏକ ହେକ୍ଟର (୧ ହେକ୍ଟର = ଅଢ଼େଇ ଏକର) ଚାଷ ଜମିରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଧାଡ଼ିକିଆ ଭାବରେ ୨୦ ଠାରୁ ୨୫ଟି ଇଉକାଲିପଟାସ୍ ଗଛ ଲଗାନ୍ତି ଏବଂ ଷଷ୍ଠ ବର୍ଷଠାରୁ ୨୦ରୁ ୨୫ଟି ଗଛ କାଟିପକାନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ସେ ଜାଳେଣି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ହୋଇପାରିବେ ଏବଂ ନିଜ ଗୁହାଳର ସବୁତକ ଗୋବର ଚାଷଜମିରେ ଖତ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବେ ।

ଚାଷୀମାନେ ଏପରିଭାବରେ କୃଷି-ବନୀକରଣ ପଦ୍ଧତିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାଦ୍ୱାରା ଚାଷଜମିର ଉତ୍ପାଦନ ବଢ଼ିଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସ୍ଥାନୀୟ ଜଳବାୟୁ ମଧ୍ୟ କୃଷି-ଅନୁକୂଳ ହୋଇପାରିବ । ଯଦି ସୁବିସ୍ତୃତ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ଚାଷଜମି ଓ ବନ ଏପରିଭାବରେ ସହାବସ୍ଥାନ କରିପାରେ, ତାହାହେଲେ ଏହାର ପ୍ରାକୃତିକ ଶୋଭାର ଆବର୍ଦ୍ଧନ ଘଟିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହି ଅଞ୍ଚଳଟି ବରାବର ଥଣ୍ଡା ରହିବ । ଖରାଦିନେ ତାପମାତ୍ରା ବିଶେଷ ବଢ଼ିଯିବ ନାହିଁ । ଆମ ଦେଶର କାଶ୍ମୀର ରାଜ୍ୟର ଚାଷୀମାନେ କୃଷି-ବନୀକରଣ ପଦ୍ଧତିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବାରେ ପାରଙ୍ଗମତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ପ୍ରତି ଚାଷଜମିର

ଚତୁଃସୀମାରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛକୁ ଧାଡ଼ିକରି ବାଡ଼ଭାବରେ ଲଗାଉଛନ୍ତି । ଏତଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କ ଜାଳେଣି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନକୁ କିଛି କିଛି ପରିମାଣର କାଠ ବିକି ସେମାନେ ବିଶେଷ ଲାଭବାନ ହେଉଛନ୍ତି । ଖେଳସାମଗ୍ରୀ ନିର୍ମାଣ, ପ୍ୟାକିଙ୍ଗ୍ ପାଇଁ ବୋର୍ଡ ବା ବାକ୍ସ ତିଆରି କରୁଥିବା କମ୍ପାନୀ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ କିଛି ପରିମାଣର କାଠ କିଣୁଛନ୍ତି । ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ସମେତ ଏକା ଜମିରୁ ସମକାଳୀନ ଭାବରେ କାଠ ସଂଗ୍ରହ କରାଯିବାର ପଦ୍ଧତିକୁ କୃଷି-ବନୀକରଣ ବା ଆଗ୍ରୋ-ଫରେଷ୍ଟ୍ରୀ ନାମରେ ଅଭିହିତ କରାଯାଉଛି । ଏହି କୃଷି-ବନୀକରଣ ପଦ୍ଧତିର ବହୁଳ ପ୍ରସାରହିଁ ଆମର କାମ୍ୟ ।

●

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ

ଜଙ୍ଗଲ : ଶିଳ୍ପର ଭିତ୍ତିଭୂମି

ମଣିଷ ଦିନକୁ ଦିନ ଯେତେ ଅଧିକ ସଭ୍ୟ ହେଉଛି, ଜଙ୍ଗଲଲବ୍ଧ କଞ୍ଚାମାଲଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ତାହାର ନିର୍ଭରଶୀଳତା ତଦନୁପାତରେ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଯାଉଛି । ଏହି ନିର୍ଭରଶୀଳତାର ମାତ୍ରା ଏତେ ବେଶି ହୋଇଛି ଯେ ମଣିଷର ଯେକୌଣସି କାମରେ ଜଙ୍ଗଲଲବ୍ଧ କୌଣସି ନା କୌଣସି କଞ୍ଚାମାଲର ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ଉପୁଜୁଛି । ରଇନ୍‌ଫୋର୍ସଡ୍ ସିମେଣ୍ଟ କଂକ୍ରିଟ୍‌ର ପ୍ରଚଳନ ଘଟିବା ପୂର୍ବରୁ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବରେ ବାସଗୃହଗୁଡ଼ିକର ଛାତକୁ କାଠଗଡ଼ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମାଣ କରାଯାଉଥିଲା । ଏବେ ସିମେଣ୍ଟ କଂକ୍ରିଟ୍‌ର ବହୁଳ ବ୍ୟବହାର ଘଟିବା ପରେ ମଧ୍ୟ କାଠର ଗୁରୁତ୍ୱ କମିନାହିଁ । ବିଶେଷତଃ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ବାସଗୃହ ନିର୍ମାଣ ବ୍ୟାପାରରେ କାଠଗଡ଼ର ଚାହିଦା ପୂର୍ବବତ୍ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରହିଛି । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କରେ ତଥା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ସହରାଞ୍ଚଳର ଗୃହଗୁଡ଼ିକୁ ସିମେଣ୍ଟ କଂକ୍ରିଟ୍‌ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମାଣ କରାଯାଉଥିବା ସ୍ଥଳେ ଫାର୍ମହାଉସ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ ତଥା ସହରତଳି ଅଞ୍ଚଳର ବାସଗୃହଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ କାଠଦ୍ୱାରା ନିର୍ମାଣ କରାଯାଉଛି । ସିମେଣ୍ଟ କଂକ୍ରିଟ୍ ନିର୍ମିତ ବାସଗୃହଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ ଝରକା, ଦୁଆର ପ୍ରଭୃତି ପାଇଁ କାଠ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଛି । ପୋଲ ଓ ରାସ୍ତାଘାଟ ତିଆରି ବ୍ୟାପାରରେ କାଠର ଚାହିଦା ପୂର୍ବବତ୍ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରହିଛି । ଶବ୍ଦ ପ୍ରଦୂଷଣକୁ କମାଇଦେବା ପାଇଁ ପ୍ୟାରିସ୍ ନଗରୀର କେତେକ ସୁପ୍ରଶସ୍ତ ରାଜପଥକୁ କାଠଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛାଦିତ କରାଯାଇଛି ।

ଆଜିକାଲି ଦୁଆର, ଝରକା ଓ ବିଭିନ୍ନ କାଷ୍ଠୋପକରଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ କାଠର ଚାହିଦା ବିଶେଷଭାବରେ ଉପଲବ୍ଧି ହେଉଛି । ମନୁଷ୍ୟ ପୁରାକାଳରୁ କାଠକୁ ଏପରି ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରିଥିବାରୁ ଇସ୍ପାତ୍ ଓ ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ୍ ଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ କାଠର ମୋହକୁ ଛାଡ଼ିପାରୁ ନାହିଁ । ବହୁପ୍ରକାର କୃତ୍ରିମ ତଥା ଶିଳ୍ପଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ତୁଳନାରେ କାଠ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁହିଁ ସେ ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇଛି ।

ରେଳବାଇ ବହୁତ ସ୍ଲିପର୍ ଯୋଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣର କାଠ ଦରକାର କରୁଛନ୍ତି । ବାଷ୍ପୀୟ ଇଂଞ୍ଜିନ ଉଦ୍ଭାବିତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ

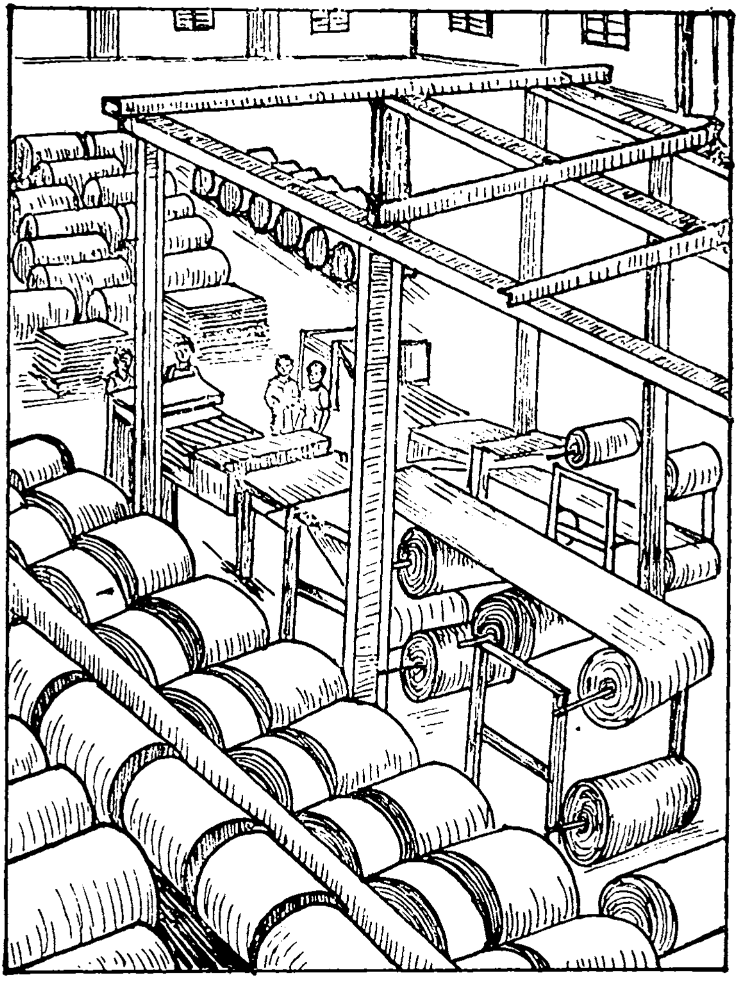

ଟ୍ରାମ ଓ ଟ୍ରଲଗୁଡ଼ିକୁ ଗତିଶୀଳ କରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କାଠ ସ୍ଲିପରଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିଲା । କାଠସ୍ଲିପର ଉପରେ ଗୁଳିତ ଏହି ଯାନଗୁଡ଼ିକୁ ମଣିଷ ଓ ପଶୁମାନେ ଚଳାଉଥିଲେ । ବାଷ୍ପୀୟ ଇଂଞ୍ଜିନର ପ୍ରଚଳନ ଘଟିବା ପରେ ତଥା ଏଗୁଡ଼ିକର ବହୁଳ ପ୍ରଚାର ଘଟିବା ପରେ କାଠସ୍ଲିପରଗୁଡ଼ିକର

ଚାହିଦା ଦିନକୁଦିନ ବଢ଼ିଗଲା । ଆମ ଦେଶର ସୁବୃହତ୍ ରେଳବାଇ ବିଭାଗ ଏତେ ଅଧିକ ପରିମାଣର କାଠସ୍ଲିପର ଦରକାର କରୁଛନ୍ତି ଯେ ଆମ ଦେଶର ଜଙ୍ଗଲରୁ ଚାହିଦା ମୁତାବକ କାଠ ଯୋଗାଇଦେବା ଏକ ଅତୀବ କଷ୍ଟକର ବ୍ୟାପାରରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । କାଠ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଇସ୍ପାତ, କାଷ୍ଟ୍ ଆଇରନ୍ ବା ରିଇନ୍‌ଫୋର୍ସଡ଼ କଂକ୍ରିଟ୍ ବ୍ୟବହାର କରାଯିବା ଦ୍ୱାରା ଜଣାପଡ଼ୁଛି ଯେ ଏଗୁଡ଼ିକ କାଠଭଳି ସୁରୁଖୁରୁରେ କାମ ଚଳାଇବାକୁ ଅସମର୍ଥ ।

ଆମ ଦୈନନ୍ଦିନ ଚାହିଦା ପୂରଣ ପାଇଁ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣର କାଠ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଛି । ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରତି ବର୍ଷ ପ୍ରାୟ ୧୪୦୦୦ ନିୟୁତ ଦିଆସିଲି ବାକ୍ସ ଦରକାର ହେଉଛି ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ୪୮୫୦୦୦ ଘନମିଟର କାଠ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଛି । କେବଳ ଦିଆସିଲି ଚାହିଦା ପୂରଣ ପାଇଁ ଆମେ ବର୍ଷ ପିଚ୍ଛା ଚାରିଲକ୍ଷ ଗଛ କାଟିଦେଉଛୁ । ଚଳନ୍ତି ଘଟଣା ପ୍ରବାହକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ଜଣାଇ ଦେଲେଣି ଯେ ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ଆରମ୍ଭ ହେବା ବେଳକୁ ଆମ ଦେଶର ଜନସାଧାରଣ ବର୍ଷ ପିଚ୍ଛା ୩୮୫୯୦ ନିୟୁତ ଦିଆସିଲି ବାକ୍ସ ଦରକାର କରିବେ ।

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଙ୍ଗଲରୁ କଟାଯାଉଥିବା କାଠକୁ ସିଧାସଳଖ କାମରେ ଲଗାଯାଉଥିଲା । କଡ଼, ବରଗା, କାଷ୍ଠୋପକରଣ, ଡଙ୍ଗା, ଜାହାଜ ପ୍ରଭୃତି ନିର୍ମାଣ କରିବାପାଇଁ କାଠଗଡ଼ଗୁଡ଼ିକୁ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ମାର୍ଗରେ କଟାଯାଉଥିଲା । କଠିନ କାଠ ବ୍ୟବହାର କରାଯିବାର ପରମ୍ପରାକୁ ଏବେ ଉତ୍କଟ କାଷ୍ଠାଭାବ ଯୋଗୁଁ ବଦଳାଇ ଦିଆଗଲାଣି । ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆୟତନବିଶିଷ୍ଟ କାଠରୁ ଯେତେ ଅଧିକ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ବିଶିଷ୍ଟ ପଟା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇପାରେ ସେ ଦିଗରେ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ କର୍ମତତ୍ପର ହୋଇଛନ୍ତି । ଏଣିକି ବିମିଶ୍ର ବା କମ୍ପୋଜିଟ୍ କାଠର ପ୍ରଚଳନ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ପ୍ଲାଇଉଡ଼୍ ଏ ପ୍ରକାରର ବିମିଶ୍ର କାଠ । ଅତି ପତଳା ଭାବରେ କଟାଯାଉଥିବା ବଡ଼ ପଟାଗୁଡ଼ିକୁ ରେସିନ୍ ବା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଅଠାଦ୍ୱାରା ମଜବୁତ ଭାବରେ ଯୋଡ଼ି ଦିଆଯାଇ ଏହି ପ୍ଲାଇଉଡ଼୍ ପଟାଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଉଛି । ଲାମିନେଟେଡ଼୍ ଉଡ଼୍, ବ୍ଲାକ୍ ବୋର୍ଡ଼୍, ଚିପ୍ ବୋର୍ଡ଼୍, କମ୍ପ୍ରିଗ୍ନେଟେଡ଼୍ ଉଡ଼୍, ଫାଇବର୍ ବୋର୍ଡ଼୍ ଓ

ପାର୍ଟିକଲ୍ ବୋର୍ଡ଼ ପ୍ରଭୃତି ବିଭିନ୍ନପ୍ରକାର ବିମିଶ୍ର କାଠ ବର୍ତ୍ତମାନ ବଜାରରେ କିଣିବାକୁ ମିଳୁଛି । ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବିମିଶ୍ର କାଠଗୁଡ଼ିକୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କାମ ପାଇଁ

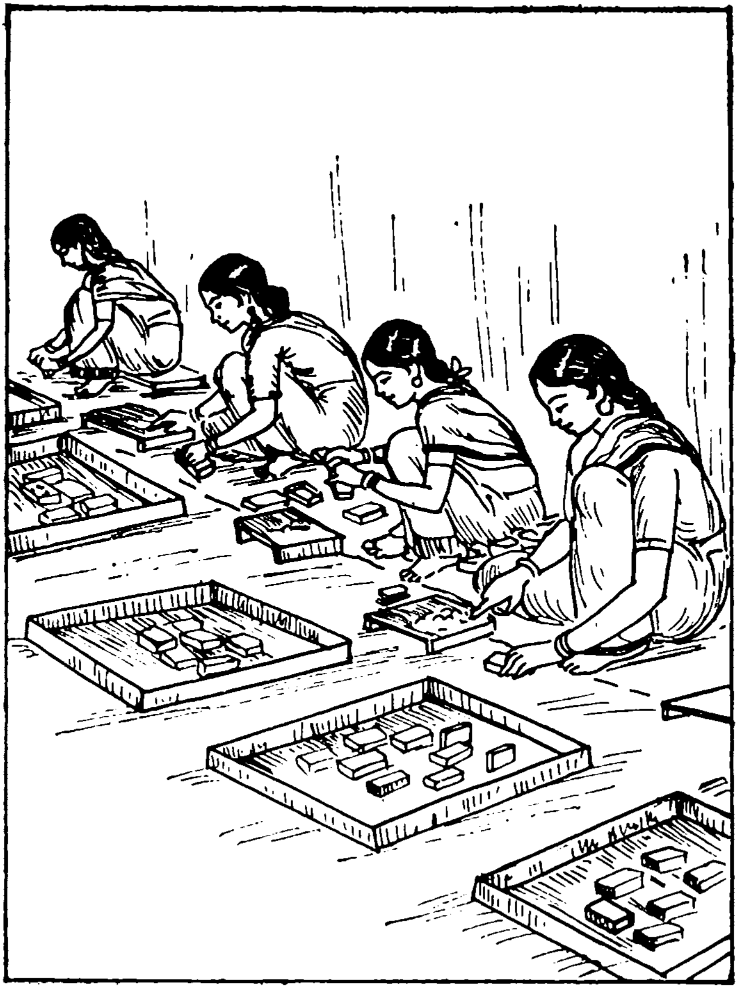

ବ୍ୟବହାର କରାଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କାଠ ବ୍ୟବହାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମିତବ୍ୟୟିତା ପ୍ରଦର୍ଶନ ସମ୍ଭବ ହେଉଛି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ପରି ଆମ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ

ବିମିଶ୍ର କାଠ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପାଇଁ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ଅବସ୍ଥାପନା ସୃଷ୍ଟି କରାଗଲାଣି । ଏବେ ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରାୟ ୪୩ ନିୟୁତ ବର୍ଗମିଟର ପ୍ଲାଇଉଡ୍, ୪୫୦୦୦ ଟନ୍ ଚିପ୍‌ବୋର୍ଡ ଓ ୪୦୦୦୦ ଟନ୍ ଫାଇବର୍ ବୋର୍ଡ ଉତ୍ପାଦିତ ହେଉଛି । ଏଥିପାଇଁ ବର୍ଷ ପିଛା ପ୍ରାୟ ୩୯୦୦୦୦ ଘନମିଟର କାଠଗଡ଼ ଦରକାର ହେଉଛି ।

କ୍ରୀଡ଼ା କ୍ଷେତ୍ରରେ କାଠର ବ୍ୟବହାର ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ । କ୍ରିକେଟ ବ୍ୟାଟ୍, ଷ୍ଟମ୍ପ୍, ହକି ଷ୍ଟିକ୍, ଟେନିସ ର୍ୟାକେଟ୍, ବ୍ୟାଡମିଣ୍ଟନ ର୍ୟାକେଟ୍, ଟେବୁଲ୍ ଟେନିସ ର୍ୟାକେଟ୍, ବିଲିଆର୍ଡ଼ ଟେବୁଲ୍ ପ୍ରଭୃତି ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ବିଶେଷ ଧରଣର ଭଲ କାଠ ଦରକାର । ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ଜଙ୍ଗଲରୁ ହିଁ ପାଇପାରୁଛୁ । ଜଙ୍ଗଲରେ ବଢ଼ୁଥିବା ଏକ ବିଶେଷ ଜାତିର ବୃକ୍ଷର ଲାଟେକ୍ସ ବା ଅଠାକୁ ଆମେ ରବର ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଛୁ । ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ରବରର ଚାହିଦା ସମ୍ପର୍କରେ ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ଯୋଗାଇଦେବା ଅନାବଶ୍ୟକ ।

ସର୍ବୋପରି କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧମାନ କାଗଜ ଚାହିଦା ପୂରଣ ପାଇଁ ଆମେ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ପୂରାମାତ୍ରାରେ ନିର୍ଭରକରୁଛୁ । କିଛି ହଜାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଚୀନ୍ ଦେଶର ଲୋକେ ପ୍ରଥମେ କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକାର ଗଛର ବକଳା ବ୍ୟବହାର କରି କାଗଜ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ । ଏବେ ବଡ଼ ବଡ଼ କାରଖାନାମାନଙ୍କରେ କାଗଜ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ କାଠ, ବାଉଁଶ ଓ ବିଶେଷ ଧରଣର ଘାସକୁ କଞ୍ଚାମାଲ୍ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି । କାଗଜ ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ଭିତ୍ତିଭୂମି । ଏହାର ଚାହିଦା ଦିନକୁ ଦିନ ଏତେ ବଢ଼ିଯାଇଛି ଯେ କେବଳ କାଗଜ ଚାହିଦା ପୂରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସୁବିସ୍ତୃତ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ଦିଆଯାଉଛି ।

ଜଙ୍ଗଲରୁ ଆମେ ଶିଳ୍ପର ସମୃଦ୍ଧି ସାଧନ ତଥା ଆମର ଚାହିଦା ପୂରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହୁବିଧ କଞ୍ଚାମାଲ୍ ସଂଗ୍ରହ କରୁ । ଆମ ରାଜ୍ୟର ଜଙ୍ଗଲବିଭାଗ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଜଙ୍ଗଲରୁ ସଂଗୃହୀତ ମହୁ, ପାଳୁଅ ଓ ଝୁଣା ପ୍ରଭୃତି ସୁଲଭ ଦରରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଯୋଗାଇଦେବା ପାଇଁ ବିକ୍ରୟ-କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଲିଛନ୍ତି । ପାଇନ୍‌ଗଛରୁ ରେସିନ୍ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଉଛି । ଏହାକୁ କଞ୍ଚାମାଲ୍ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ବିଶୁଦ୍ଧ ରେସିନ୍ ଓ ଟରପେନ୍ଟିନ୍ ତେଲ ଉତ୍ପାଦନ କରାଯାଉଛି । କାଗଜକୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଆକୃତିସମ୍ପନ୍ନ କରାଇବା ପାଇଁ,

ବସ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ପେଣ୍ଟ, ବାର୍ଣ୍ଣିଶ୍, ପଲିସ୍ ଓ ଅଠା ତିଆରି ପାଇଁ ରେସିନ୍ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି । ପେଣ୍ଟ୍ ଓ ବାର୍ଣ୍ଣିଶ୍ ପାଇଁ

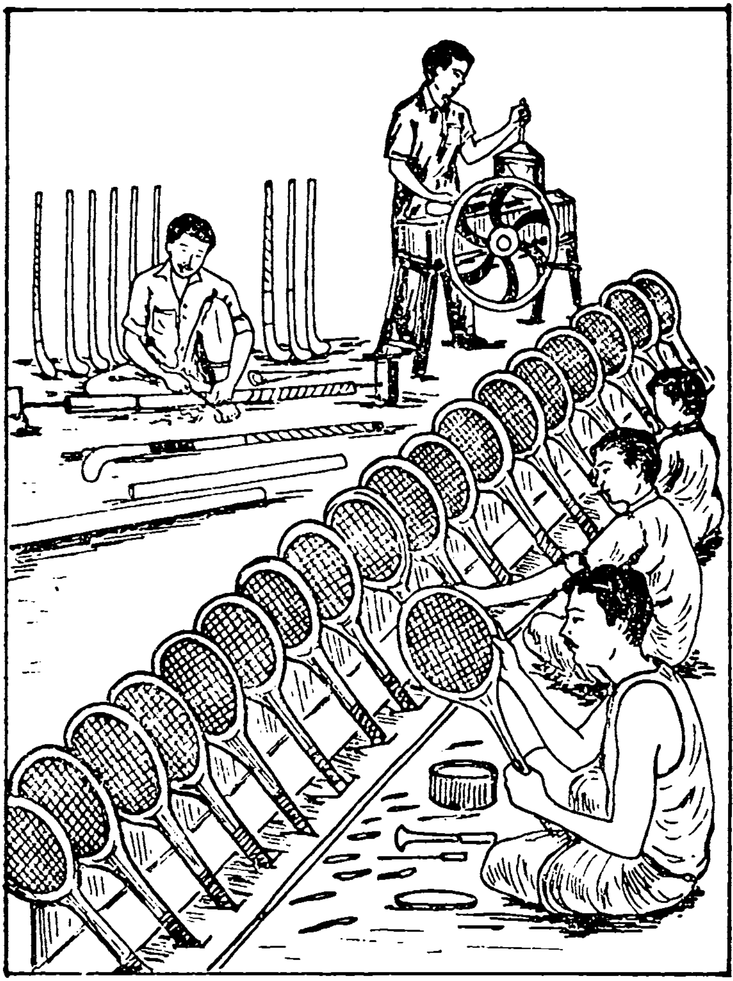

ଟର୍ପେନ୍‌ଟାଇନ୍ ତେଲ ଗୋଟିଏ ମୁଖ୍ୟ ଉପାଦାନ । ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ଓ ପୂଜାଅର୍ଚ୍ଚନା ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବଜାରରେ ଯେଉଁ କୃତ୍ରିମ ଗନ୍ଧକର୍ପୂର ବା

କାମ୍ଫର୍ ମିଳୁଛି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ ଟରପେନ୍‌ଟିନ୍ ତେଲ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ଚୀନ୍ ଓ ତାଇୱାନ୍‌ରେ କାମ୍ଫର ଗଛରୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଗନ୍ଧକର୍ପୂର ବା କାମ୍ଫର୍ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଏ । ମାତ୍ର ଆମ ଦେଶରେ ଏପରି ଗଛ ବଢ଼ୁନଥିବାରୁ ରସାୟନିକ ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନରେ ଟର୍‌ପେନ୍‌ଟିନ୍‌ରୁ କୃତ୍ରିମ ଗନ୍ଧକର୍ପୂର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଉଛି । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ମିଠା ଓ ଆଇସକ୍ରିମ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲରୁ ମିଳୁଥିବା ବିଶେଷପ୍ରକାର ଅଠା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । କାଗଜ ଯୋଡ଼ିବାପାଇଁ ଆମେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ଅଠା ମଧ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲରୁ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଏ ।

ଜଙ୍ଗଲହିଁ ବିଭିନ୍ନପ୍ରକାର ଭେଷଜ ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନ ବୃକ୍ଷଲତାଗୁଡ଼ିକର ଗନ୍ତାଘର । ଆମ ଦେଶରେ ପୂର୍ବକାଳରୁ ପ୍ରଚଳିତ ଆୟୁର୍ବେଦ ଓ ୟୁନାନି ଚିକିତ୍ସାପଦ୍ଧତିରେ ବିଭିନ୍ନପ୍ରକାର ଭେଷଜ ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନ ଗଛଲତାର ପତ୍ର, ଚେର, ମୂଳ ଓ ଫଳରୁ ବିଭିନ୍ନପ୍ରକାର ଔଷଧ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଉଛି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନୋନ୍ନତ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କରେ ଏହି ଚିକିତ୍ସାପଦ୍ଧତି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଆଦୃତ ହେଉଥିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଉଛି ।

ଆମ ଦେଶର ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଜନସାଧାରଣ ବାସଗୃହଗୁଡ଼ିକର ଛାତ ପାଇଁ କମ୍ବା ଛପର କରିବାପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲରୁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଉପାଦାନ ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି । ଶଗଡ଼, ଲଙ୍ଗଳ ଓ ବିଭିନ୍ନପ୍ରକାର ଦୈନନ୍ଦିନ ବ୍ୟବହାର ଉପଯୋଗୀ ଉପକରଣ ତିଆରିକରିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ଜଙ୍ଗଲରୁ କାଠ ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି । ଦଉଡ଼ି, ଜାଲ, ମସିଣା ଓ ଟୋକେଇ ପ୍ରଭୃତି ବୁଣିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ଜଙ୍ଗଲରୁ ବିଭିନ୍ନପ୍ରକାର ଶକ୍ତ ତନ୍ତୁ ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି ।

ଏବେ ଆମ ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ବୈଷୟିକ ପ୍ରଗତିର ଦ୍ୱାରକୁ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିବାରୁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ କଞ୍ଚାମାଲ ପାଇବା ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଚାପ ପଡ଼ୁଛି । କାଗଜ, ପ୍ଲାଇଉଡ଼, ଦିଆସିଲି, ପେଣ୍ଟ୍ ଓ ବାର୍ଣ୍ଣିଶ୍ ଉତ୍ପାଦନକାରୀମାନେ ସୁସଂଗଠିତ ଭାବରେ ଜଙ୍ଗଲରୁ କାଠ, ବାଉଁଶ ଆଦି ସଂଗ୍ରହ କରିବା ପାଇଁ ସମ୍ପୃକ୍ତ ସରକାରୀ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରବଳ ଚାପ ପକାଉଛନ୍ତି । କ୍ରୀଡ଼ାସାମଗ୍ରୀ, କାଷ୍ଠୋପକରଣ, ପେନ୍‌ସିଲ୍, ପ୍ୟାକିଙ୍ଗ୍ କେସ୍, କରତକଳର

ମିଲ୍ ମାଲିକମାନେ ମଧ୍ୟ ଶସ୍ତା ଓ ସୁବିଧାରେ କାଠ ପାଇବାପାଇଁ ସମ୍ପୃକ୍ତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ଆବେଦନ କରୁଛନ୍ତି । କୁଟୀରଶିଳ୍ପର ସମୃଦ୍ଧି ସାଧନ ଓ ପ୍ରସାର ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲଲବ୍ଧ କଞ୍ଚାମାଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକର ସ୍ୱଚ୍ଛଦା ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଛି । ଔଷଧ ପ୍ରସ୍ତୁତକାରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲରୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଉପାଦାନ ସଂଗ୍ରହ କରୁଛନ୍ତି । ଆଇନସମ୍ମତ ସମାଜରେ ସ୍ୱଚ୍ଛଦାମୁତାବକ କାଠ ନମିଳିବାରୁ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ବିଭିନ୍ନପ୍ରକାର ଦୁର୍ନୀତିର ଆଶ୍ରୟ ନେଉଛନ୍ତି କିମ୍ବା ସ୍ଥାନବିଶେଷରେ ଜଙ୍ଗଲରୁ କାଠ ସ୍ୱେଷ କରୁଛନ୍ତି ।

ଏପରିଭାବରେ ଜଙ୍ଗଲ ହିଁ ଶିଳ୍ପର ଭିତ୍ତିଭୂମିଭାବରେ ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ଓ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ବିକାଶ ପଥରେ ଏକ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଛି । ଏଣୁ ଏହାର ସୁରକ୍ଷା, ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଓ ପ୍ରସାର ଦିଗରେ ଆମେ ଯତ୍ନବାନ୍ ହେବାହିଁ ସମୟୋପଯୋଗୀ ବୋଧ ହେଉଛି ।

●

ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଆମ ଦେଶର ବଣ୍ୟପ୍ରାଣୀ ସମ୍ପଦ

ଏବେ ସାରାଦେଶରେ ନୂଆ ନୂଆ ସହର ଗଢ଼ାଯାଉଛି । ସହରାଞ୍ଚଳର ସୀମିତ ପରିବେଶରେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ ବାସ କରୁଛନ୍ତି । ଜନାକୀର୍ଣ୍ଣ ସହର ସିମେଣ୍ଟ କଂକ୍ରିଟ୍‌ର ଗୋଟିଏ ନିଷ୍ପ୍ରାଣ ସ୍ଥାନ ଭଳି ମନେହେଉଛି । ସମସ୍ତେ କର୍ମଚଞ୍ଚଳ । ସବୁଆଡ଼େ ଅବାଞ୍ଛିତ ଶବ୍ଦର କୋଳାହଳ । ଯାନବାହନ ଓ କଳକାରଖାନାର ଘର୍ଘର ଶବ୍ଦରେ କାନ ଫାଟିଯାଉଛି । ଲାଉଡ଼ସ୍ପିକର ଜରିଆରେ ସଙ୍ଗୀତ ଓ ବିଜ୍ଞାପନଗୁଡ଼ିକର ଘୋଷଣା ଅବିରତ ଭାବରେ ମନୁଷ୍ୟର ଉତ୍ତେଜିତ ମାନସିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆହୁରି ଅସନ୍ତୁଳିତ କରୁଛି । ସହରି ପିଲା ଗୋଟିଏ ତୋଟା ଦେଖିବାକୁ ପାଉନାହିଁ । ସେ ଖୋଲାପଡ଼ିଆରେ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ବୁଲିପାରୁ ନାହିଁ । ବସ୍ତୁବାଦୀ ସଭ୍ୟତାର ଚାକଚକ୍ୟ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଏପରି ଗ୍ରାସ କରିଛି ଏବଂ ଅର୍ଥ ଓ କ୍ଷମତାର ମୋହ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଏପରି କର୍ମପାଗଳ କରିପକାଇଛି ଯେ, ଆମ୍ଭେମାନେ ନିଜ ନିଜର ଆତ୍ମିକ ସତ୍ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୁଲିଯାଇଛୁ । ମନର ଆବେଗ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ବ୍ୟାବସାୟିକ, ପ୍ରଶାସନିକ, ପରିଚାଳନାଗତ, ବୌଦ୍ଧିକ, ରାଜନୈତିକ ବା ସାମାଜିକ ସ୍ତରରେ ତୀବ୍ର ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ଆମେ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଯେକୌଣସି ପନ୍ଥା ଆଦରିନେବାକୁ ସ୍ପୃହଣୀୟ ମଣୁଛୁ । ଏହି ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ପରାସ୍ତ ହୋଇଯିବା ପରେ ମୁହଁ ଲୁଚାଇବାକୁ ସ୍ଥାନ ମିଳୁନାହିଁ । ସ୍ୱାର୍ଥସର୍ବସ୍ୱ ଆଚରଣର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜକୁ ନିଃସଙ୍ଗ ଓ ନିଃସହାୟ ମନେକରୁଛି । ନିଜ ମାନସିକ ଶାନ୍ତି ପାଇଁ, ଚିତ୍ତବିନୋଦନ ପାଇଁ କିମ୍ବା କ୍ଲାନ୍ତଶରୀର ଓ ଅସନ୍ତୁଳିତ ମନକୁ ବିଶ୍ରାମ ଦେବାପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ସମୟ ମିଳୁନାହିଁ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ବିଚାର କରିବାଦ୍ୱାରା ଜଙ୍ଗଲର ଭୂମିକା ଅତୀବ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଧ ହେଉଛି ।

ଜଙ୍ଗଲର ଗୁରୁଗମ୍ଭୀର ପରିବେଶ ମନୁଷ୍ୟର ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶୀ ହୁଏ । ଜାତି-ଜାତିକା ଗଛର ଶୋଭା ସମ୍ଭାର ତାକୁ ଆମୋଦିତ କରେ । ବିଚିତ୍ରବର୍ଣ୍ଣା ଫୁଲ ଓ

ଫଳର ସମାହାର ତା'କୁ ବିମୋହିତ କରେ । ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶୁପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ସ୍ୱାଭାବିକ ଜୀବନଯାପନର ଦୃଶ୍ୟ ଦର୍ଶକଙ୍କୁ ବିମୋହିତ କରେ । ସେମାନଙ୍କ ରବ

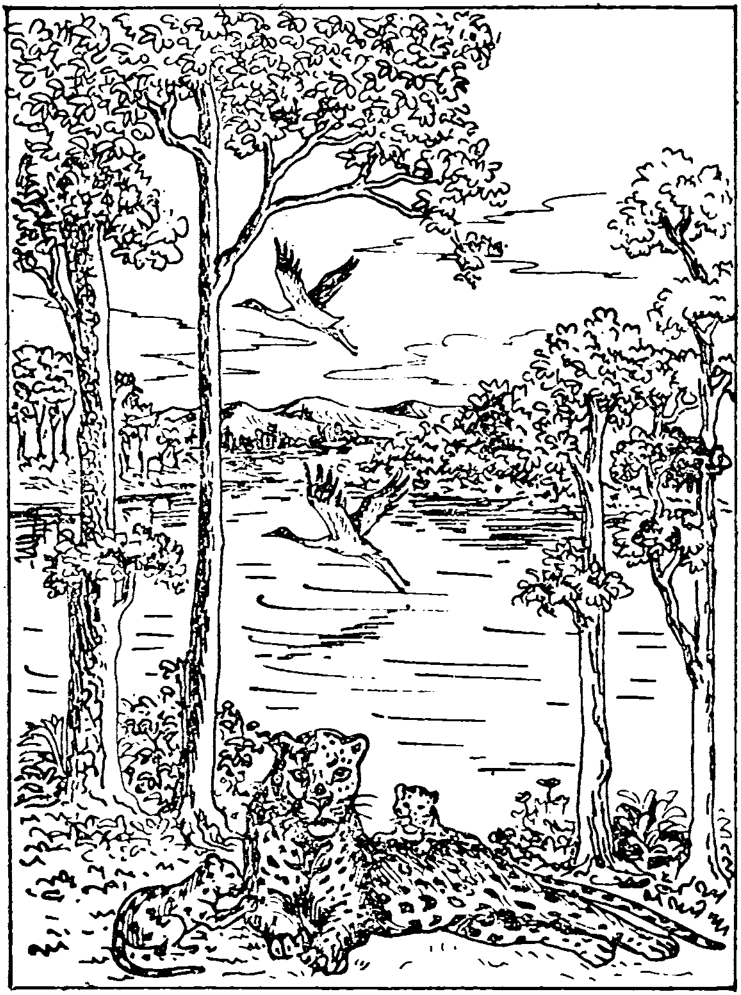

ଓ ଗୁଞ୍ଜନ ଏକ ଶ୍ରୁତିମଧୁର ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଚିଡ଼ିଆଖାନାରେ ବାଘ ଦେଖିବା ଓ ଜଙ୍ଗଲରେ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ଖେଳୁଥିବା ବାଘକୁ ସ୍ୱଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିବା ମଧ୍ୟରେ ବିରଟ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଛି । ଜାତି ଜାତିକା ହରିଣ ଦଳବାନ୍ଧି

ଦଉଡ଼ୁଥିବାର ଦୃଶ୍ୟ, ଚିରିବିରି ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ଗୁଞ୍ଜନ, କୃଷ୍ଣସାର ମୃଗ, ବନ ମହିଷ, ହାତୀ, ଭାଲୁ, ମହାବଳ ବାଘ, ଚିତାବାଘ, ରଇନୋସେରସ, ଗଧିଆ, ବଣ ବିରାଡ଼ି, ବଣୁଆ କୁକୁର, ବିଲୁଆ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ସରୀସୃପମାନଙ୍କ ଗତିବିଧି ଦର୍ଶକଙ୍କ ଚିତ୍ତରେ ପ୍ରଶାନ୍ତି ଭରିଦିଏ । ଏହି ରୋମାଞ୍ଚକର ପରିବେଶରେ ସେ ଆତ୍ମହରା ହୁଅନ୍ତି । ଏହି ଅନୁଭବ ତାଙ୍କ ମାନସିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ସନ୍ତୁଳିତ କରିପାରେ ।

ବାସ୍ତବିକ ଆମ ଦେଶର ଜଙ୍ଗଲମାନଙ୍କରେ ଯେପରି ବିଭିନ୍ନପ୍ରକାର ତୃଣଭୋଜୀ ଓ ମାଂସାଶୀ ଜୀବ, ସରୀସୃପ ଓ ପକ୍ଷୀ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି, ପୃଥିବୀର ଖୁବ୍ କମ୍ ଦେଶ ତଦନୁରୂପ ପ୍ରାକୃତିକ ବିଭବର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଛନ୍ତି । ଜଙ୍ଗଲରୂପୀ ମୂଲ୍ୟବାନ ପରିସଂସ୍ଥାର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ଓ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଦିଗରେ ଛୋଟବଡ଼ ନିର୍ବିଶେଷରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀବର ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭୂମିକା ରହିଛି । ଜୀବନ-ରୂପୀ ଜାଲ ଏହି ପ୍ରାଣୀ ଓ ଉଦ୍ଭିଦମାନଙ୍କୁ ପରସ୍ପର ସହିତ ଏପରି ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଗୁନ୍ଥି ପାରିଛି ଯେ ପାରସ୍ପରିକ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ବିନା ଏଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଉଠିଧଇ ପାରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ମାତ୍ର ଆମେ ଜଙ୍ଗଲରୂପୀ ଏହି ସନ୍ତୁଳିତ ପରିସଂସ୍ଥାକୁ ନଷ୍ଟକରି ଦେଉଛୁ । ଜଙ୍ଗଲ କାଟିଦେବା ଫଳରେ ବହୁ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କ ଜୀବନହାନୀ ଘଟୁଛି । କେତେକ ଜୀବ ପ୍ରାୟ ନିଃଶେଷପ୍ରାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଉପନୀତ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ଉପୁଜିବା ପରେ ଅବଶ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନଙ୍କ ବଂଶବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ସମପ୍ରୋରିତ ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଉଛି । ପୁଣି ଶିକାର ପାଇଁ ବନ୍ୟ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରାଯାଉଛି । ଅଜ୍ଞାତରେ ଅବୈଧ ଭାବରେ ଶିକାର କରିବାବେଳେ ଗର୍ଭଧାରିଣୀ ପଶୁମାନଙ୍କୁ ତଥା ଛୋଟ ଛୋଟ ଛୁଆମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଶିକାରୀମାନେ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରୁନାହାନ୍ତି । ଏବେ ଅବଶ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଏ ଦିଗରେ ଦୃଢ଼ କଟକଣା ଜାରିକଲେଣି । ଚମଡ଼ା ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କୁ ବେନିୟମ ଭାବରେ ବନ୍ୟ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବାରୁ ନିବୃତ୍ତ କରାଯାଉଛି ଏବଂ ଦୋଷୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ କଠୋର ଦଣ୍ଡବିଧାନ କରାଯାଉଛି । ଯଦି ଜଙ୍ଗଲ ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳର ଶିକାରୀମାନେ ସଂଯତ ଆଚରଣ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରନ୍ତି ଏବଂ ସୁରକ୍ଷା ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା କର୍ମଚାରୀମାନେ ଦୁର୍ନୀତିପରାୟଣ ନହୁଅନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ଆଇନସମ୍ମତ ମାର୍ଗରେ ଶିକାରକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା

ଦ୍ୱାରା ଆମ ଦେଶର ଏହି ମହାନ୍ ପ୍ରାକୃତିକ ବୈଭବର ସୁରକ୍ଷା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ ।

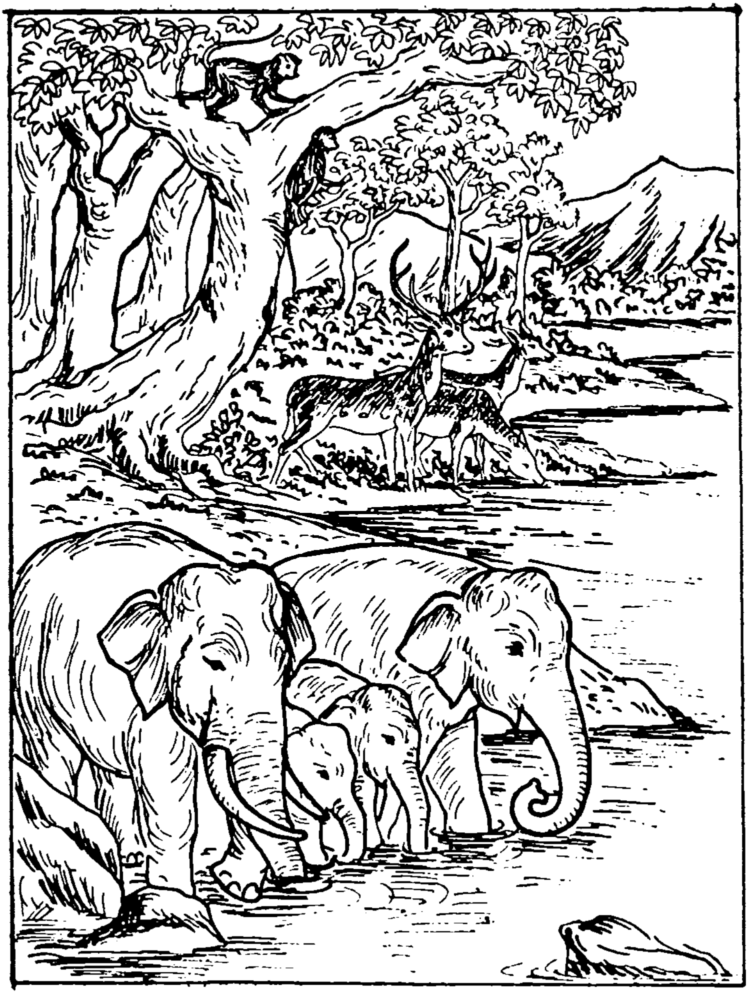

ବନ୍ୟ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଇତ୍ୟବସରରେ ଆମ ଦେଶରେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଜାତୀୟ ପାର୍କ ଓ ଅଭୟାରଣ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଛନ୍ତି । ରାଜ୍ୟ ବିଧାନସଭା ବା ଲୋକସଭାର ଅନୁମୋଦନ କ୍ରମେ ଜାତୀୟ ପାର୍କଗୁଡ଼ିକୁ

ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଉଛି; ମାତ୍ର ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରଶାସନିକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ବଳରେ ଅଭୟାରଣ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଉଛି । ନିୟମାନୁଯାୟୀ ଜାତୀୟ ପାର୍କଗୁଡ଼ିକ ସ୍ଥାୟୀ ଏବଂ ଏଗୁଡ଼ିକର ସୀମାକୁ ବଦଳାଇ ହୁଏ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଅଭୟାରଣ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାଳ ପାଇଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଏ । ତତ୍ପରେ ଏହାକୁ ସ୍ଥାୟୀ ରଖିବା ବା ନରଖିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଶାସନିକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଏ । ଅଭୟାରଣ୍ୟର ସୀମାକୁ ମଧ୍ୟ ଚାହିଦା ମୁତାବକ ବଦଳା ଯାଇପାରେ । ଆମ ଦେଶରେ ଅଦ୍ୟାବଧି ବଣ୍ୟପ୍ରାଣୀ ସଂରକ୍ଷଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ୪୫ଟି ଜାତୀୟ ପାର୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଉଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର କାହ୍ନା ଜାତୀୟ ପାର୍କ, ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶର କୋରବେଟ ଜାତୀୟ ପାର୍କ ଓ ଦୁଦୱା ଜାତୀୟ ପାର୍କ ବିଶେଷ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଅର୍ଜନ କରିଛି । ଏହି ଜାତୀୟ ପାର୍କଗୁଡ଼ିକରେ ବଣ୍ୟଜନ୍ତୁମାନେ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ଜୀବନଯାପନ କରୁଛନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟ ଏମାନଙ୍କ ଜୀବନପ୍ରବାହକୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରତିହତ କରୁନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ ପାଇଁ କୌଣସି ବିପଦର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ । ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଏମାନଙ୍କର ବଂଶବୃଦ୍ଧି ଘଟୁଛି ।

ଆମ ଦେଶରେ ଅଦ୍ୟାବଧି ୨୧୦ଟି ଅଭୟାରଣ୍ୟ (ଗେମ୍ ସାଙ୍କଚୁଆରି) ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଗଲାଣି । ଏଠାରେ ବଣ୍ୟ ଜୀବଜନ୍ତୁମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଏକାଧିକ ଯତ୍ନ ନିଆଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଇନସମ୍ମତ ତଥା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ଭାବରେ ଶିକାର କରିବାର ସୁବିଧା ରହିଛି । ଗୁଜରାଟର ସିଂହମାନଙ୍କ ଥଇଥାନ ପାଇଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ 'ଗିର୍ ଲାୟନ୍ ସାଙ୍କ୍ଚୁଆରି'ଟି ଇତ୍ୟବସରରେ ପ୍ରକୃତିପ୍ରେମୀମାନଙ୍କ ଶାଣିତ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଛି । ଏକଦା ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମ ଭାରତ, ପାକିସ୍ତାନ, ଇରାନ, ଇରାକ ଓ ଆରବ ଦେଶରେ ବହୁଳଭାବରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ସିଂହ ନିଃଶେଷପ୍ରାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଉପନୀତ ହେବାପରେ ଭାରତ ସରକାର ଏପରି ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଏସିଆର ଏହି ବିରଳ ସିଂହମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଏପରି ବ୍ୟାପକ ପ୍ରଯତ୍ନ କରାଯିବା ଦ୍ୱାରା ଏଗୁଡ଼ିକ ଆଉ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇଯିବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ ।

ନିଜ ଦେଶର ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶରେ ଏହି ଜୀବଜନ୍ତୁ, ପକ୍ଷୀ ଓ ସରୀସୃପମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟହ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ଭିଡ଼ ଜମୁଛି । ଜାତୀୟ ପାର୍କ ଓ ଅଭୟାରଣ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱଦେଶରେ ବଣ୍ୟପ୍ରାଣୀ ସମ୍ପଦର ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ଓ

ବିଭିନ୍ନତା ସମ୍ପର୍କରେ ସଚେତନ କରାଉଛନ୍ତି । ଏତଦ୍ୱାରା ଆମର ଚିତ୍ତ ବିନୋଦନ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମେ ସ୍ୱତଃପ୍ରବୃତ୍ତ ଭାବରେ ଜଙ୍ଗଲ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ପୋଷଣ କରିପାରୁଛୁ ।

ବଣ୍ୟଜନ୍ତୁ ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ସରକାରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା—ଅତୀବ ସୁଖର କଥା ଯେ ଜାତୀୟ ସରକାର ବଣ୍ୟପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ୧୯୮୩ ମସିହାଠାରୁ 'ନ୍ୟାସନାଲ୍ ୱାଇଲ୍ଡ ଲାଇଫ୍ ଆକ୍ସନ ପ୍ଲାନ୍' ଶୀର୍ଷକ ଏକ ଯୋଜନାକୁ ଯଥାବିଧି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ବଣ୍ୟ ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳର ପରିମାଣକୁ ମୋଟ ଭୌଗୋଳିକ କ୍ଷେତ୍ରଫଳର ଶତକଡ଼ା ୩ ଭାଗରୁ ୪ ଭାଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ାଇ ଦିଆଯିବ ବୋଲି ସ୍ଥିର କରାଯାଇଛି । କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ବଣ୍ୟଜନ୍ତୁ ସଂରକ୍ଷଣ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଓ ଡେରାଡୁନସ୍ଥିତ ୱାଇଲ୍ଡ ଲାଇଫ୍ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ଆନୁକୂଲ୍ୟରେ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ଓ ବଂଶବୃଦ୍ଧି ଦିଗରେ ଯେଉଁ ଗବେଷଣାଶ୍ରୟୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକୁ ଆକ୍ସନ ପ୍ଲାନର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟର ବନବିଭାଗ ତଥା ସମ୍ପୃକ୍ତ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଉଛନ୍ତି । ଆକ୍ସନ ପ୍ଲାନ୍ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ବହୁବିଧ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସ୍ଥଳବିଶେଷରେ ବେସରକାରୀ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକର ସାହାଯ୍ୟ ନିଆଯାଉଛି ।

୧୯୭୨ ମସିହାଠାରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଥିବା ବଣ୍ୟଜନ୍ତୁ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନରେ ଠିକଣା ସଂଶୋଧନ କରାଯିବା ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରାଯାଉଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ସମସ୍ୟାର ବ୍ୟାପକ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରାଯାଉଛି । ଆଶା କରାଯାଉଛି ଯେ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ୍‌ଟିକୁ ସମୟୋଚିତ ମାର୍ଗରେ ବଦଳାଇ ଦେବାଦ୍ୱାରା ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥ ଚମଡ଼ା ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କ ଖଳ କାରସାଦି କବଳରୁ ବଣ୍ୟ ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବା ସମ୍ଭବ ହେବ ।

ବାଘ ଆମ ଦେଶର ଜାତୀୟ ପଶୁଭାବରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମର୍ଯ୍ୟାଦାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଛି । ମାତ୍ର ଆମ ଦେଶରେ ବାଘ ସଂଖ୍ୟା ଅତି କମିଯାଉଥିବାର ଜଣାପଡ଼ିବାପରେ 'ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ଟାଇଗର୍' ନାମକ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକଳ୍ପକୁ ୧୯୭୩ ମସିହାଠାରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି । ଇତ୍ୟବସରରେ ଆମ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ

ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ୧୬ଟି 'ଟାଇଗର ରିଜର୍ଭ' ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଛି । ରାଇନୋ ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଆସାମ ରାଜ୍ୟରେ ଏବଂ ଧଳା ପକ୍ଷୀଯୁକ୍ତ କାଠ-ହଂସଗୁଡ଼ିକର ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ବଂଶବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଆସାମ ଓ ଅରୁଣାଚଳ ପ୍ରଦେଶରେ ବହୁତ ପଦକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି ।

ବଣ୍ୟଜନ୍ତୁମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଓ ବିଭିନ୍ନତା, ସେମାନଙ୍କ ବଂଶବୃଦ୍ଧି ଓ ପରିପୁଷ୍ଟି, ସେମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହାର, ନିଃଶେଷପ୍ରାପ୍ତ ବଣ୍ୟ ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କ ବଂଶବୃଦ୍ଧି ଦିଗରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା, ବିଭିନ୍ନ ପରିସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅବସ୍ଥା, ଘଡ଼ିଆଳ ଓ କଇଁଚମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅନୁକୂଳ ପରିବେଶର ସର୍ଜନା ପ୍ରଭୃତି ବହୁବିଧ ସମସ୍ୟା ସମ୍ପର୍କରେ ପ୍ରାମାଣିକ ତଥ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଗବେଷଣା ଚଳାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଡେରାଡୁନ୍ ସ୍ଥିତ ୱାଇଲ୍ଡ ଲାଇଫ୍ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟଠାରେ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ଅବସ୍ଥାପନା ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଛି । ଆଶା କରାଯାଉଛି ଯେ ଏମତ ବ୍ୟାପକ ପ୍ରଯତ୍ନର ସୁପରିଣତି ସ୍ୱରୂପ ତଥା ଜନଚେତନାର ଜାଗରଣର ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ଆମ ଦେଶର ବଣ୍ୟ ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ ବିପଦାପନ୍ନ ହେବ ନାହିଁ ।

●

ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ

ଆମ ଦେଶର ଜଙ୍ଗଲ ସଂପଦର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ବ୍ୟବସ୍ଥା

ମୋଟ ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳର ପରିମାଣ—ଆମ ଦେଶର ମୋଟ ୭୪୭·୨ ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟର ପରିମିତ ସ୍ଥଳଭାଗକୁ ଜଙ୍ଗଲଭାବରେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ୩୯୭.୮ ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟରକୁ ସଂରକ୍ଷିତ (ରିଜର୍ଭଡ୍) ଜଙ୍ଗଲ ଭାବରେ ଏବଂ ୨୧୬.୫ ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟରକୁ ସୁରକ୍ଷିତ (ପ୍ରୋଟେକ୍ଟେଡ୍) ଜଙ୍ଗଲ ଭାବରେ ବିଭାଜିତ କରାଯାଇଛି । ମୋଟ ଭୌଗୋଳିକ କ୍ଷେତ୍ରଫଳର ଶତକଡ଼ା ୬୦ ଭାଗ ପାହାଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ତଥା ଶତକଡ଼ା ୨୦ ଭାଗ ସମତଳ ଭୂମିରେ ଜଙ୍ଗଲ ଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛାଦିତ ହୋଇଛି ।

ସୁଦୂର ଦର୍ଶନ (ରିମୋଟ ସେନ୍ସିଙ୍ଗ୍) ବିଜ୍ଞାନର ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ କୃତ୍ରିମ ଉପଗ୍ରହ ସାହାଯ୍ୟରେ ଫଟୋଗ୍ରାଫ୍ ଉତ୍ତୋଳନ କରି ଜଣାଇ ଦେଉଛନ୍ତି ଯେ, ବିଭିନ୍ନ ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ଅଭାବ ପୂରଣ କରାଯିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ ଦ୍ରୁତ ହାରରେ ଉଚ୍ଛେଦ କରାଯାଉଛି । ୧୯୭୨—୭୫ ସମୟାନ୍ତରରେ ଆମ ଦେଶର ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ଥିଲା ୫୫୫.୨ ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟର; ମାତ୍ର ୧୯୮୦—୮୨ ମସିହା ବେଳକୁ ଏହା ୪୬୩.୫ ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟରକୁ କମିଆସିଲା । ଅର୍ଥାତ୍, ଏଇ ପ୍ରାୟ ଆଠ ଦଶବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଆମେ ୯୧.୭ ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟର ଜଙ୍ଗଲ କାଟିପକାଇଛୁ ।

ଜଙ୍ଗଲ ଉଚ୍ଛେଦର କାରଣ କ'ଣ—ପୃଥିବୀର ମୋଟ ଜଙ୍ଗଲର ଶତକଡ଼ା ମାତ୍ର ଦୁଇଭାଗ ଜଙ୍ଗଲ ଆମ ଦେଶରେ ରହିଛି; ମାତ୍ର ପୃଥିବୀର ମୋଟ ଜନସଂଖ୍ୟାର ଶତକଡ଼ା ୧୫ ଭାଗ ଓ ମୋର ଗୋମେଷାଦି ପଶୁର ଶତକଡ଼ା ୧୩ ଭାଗ ଆମ ଦେଶରେ ରହିଛନ୍ତି । ପୁଣି ଏମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଦିନକୁ ଦିନ ବଢ଼ିବାରେ ଲଗିଛି । ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଅଭାବ ପୂରଣ ପାଇଁ ତଥା ଗୋମେଷାଦି

ପଶୁମାନଙ୍କର ଚରଣ ଭୂମି ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ପ୍ରବଳ ଚାପ ପଡ଼ୁଛି । ଦୟନୀୟ ପରିସ୍ଥିତିର ତାଡ଼ନାରେ ଲୋକେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ପକାଉଛନ୍ତି ।

ବିଗତ ୩୦ ବର୍ଷ ବ୍ୟାପୀ କ୍ରମାଗତ ଭାବରେ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ କଟାଯାଉଛି । ରାଜ୍ୟସରକାରଗୁଡ଼ିକ ବିଭିନ୍ନ ବହୁମୁଖୀ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବା ପାଇଁ, ବାସଚ୍ୟୁତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଥଇଥାନ କରିବା ପାଇଁ, ଭୂମିହୀନ କୃଷୀମାନଙ୍କୁ କୃଷିଜମି ଯୋଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଆଇନ୍‌ସମ୍ମତ ଭାବରେ ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳର ଉଚ୍ଛେଦ ଘଟାଉଛନ୍ତି । ଅନେକେ ଜୋରଜବରଦସ୍ତ ବେଆଇନ ଭାବରେ ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳକୁ ନିଜ ଜମି ରୂପେ ଅଧିକାର କରୁଛନ୍ତି । ଚୋରା କାଠ ବେପାରୀମାନେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ପକାଉଛନ୍ତି । ଗୋମେଷାଦି ପଶୁମାନଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲରେ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ଚରିବାକୁ ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଉଛି । ଜଙ୍ଗଲ ଠିକା ନେଇଥିବା ଠିକାଦାରମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ମିଳିଥିବା ନିର୍ଦ୍ଧିତ ତଥା ସୀମିତ ସୁଯୋଗର ଅସଦ୍ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । ସୀମା ବହିର୍ଭୂତ କାଠ କାଟିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ବହୁପ୍ରକାର ଦୁର୍ନୀତିର ଆଶ୍ରୟ ନେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ବଶୀଭୂତ କରି ଜଙ୍ଗଲରୁ ପ୍ରଚୁର କାଠ ପଦାକୁ ଚାଲାଣ କରୁଛନ୍ତି । ଦୈନିକ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଏହି ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟଜନକ ସମ୍ବାଦ ଏକ ସାଧାରଣ ଖବରରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଠିକାଦାରମାନଙ୍କ କାରସାଦିକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ କେତେକ ରାଜ୍ୟରେ ରାଷ୍ଟ୍ରାୟତ୍ତ 'ଷ୍ଟେଟ ଫରେଷ୍ଟ ଡେଭେଲପ୍‌ମେଣ୍ଟ କର୍ପୋରେସନ୍' ଜରିଆରେ କାଠ ଯୋଗାଇ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲଣି ।

ମୁଖ୍ୟତଃ ନିମ୍ନଲିଖିତ କାରଣଗୁଡ଼ିକ ଯୋଗୁଁ ଜନସାଧାରଣ ଜଙ୍ଗଲ କାଟୁଛନ୍ତି ବା ନଷ୍ଟ କରୁଛନ୍ତି—

(କ) ଜନସଂଖ୍ୟାରେ ଦ୍ରୁତ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟିବା ଯୋଗୁଁ କୃଷି ପାଇଁ ଜମିର ଚାହିଦା ଦିନକୁ ଦିନ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି ।

(ଖ) ଜନସଂଖ୍ୟାରେ ଘଟୁଥିବା ବୃଦ୍ଧି ସହିତ ତାଳ ମିଳାଇ ଗାଈ, ମଇଁଷି, ମେଣ୍ଢା, ଛେଳି ଓଟ, ଘୋଡ଼ା ଓ ଗଧ ପ୍ରଭୃତି ଗୃହପାଳିତ ପଶୁମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଦିନକୁ ଦିନ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ଗାଁମାନଙ୍କରେ ଥିବା ଚରଣ ଭୂମି ଏହି

ପଶୁମାନଙ୍କ ଖାଦ୍ୟାଭାବ ପୂରଣ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଏଣୁ ଚରିବା ପାଇଁ ଏମାନଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲରେ ଛାଡ଼ିଦିଆଯାଉଛି । ଗୋଟିଏ ଜମି ଯେତିକି ପରିମାଣର ଗୋମେଷାଦି ପଶୁଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିଜର ଉର୍ବରତା ଓ ଉତ୍ପାଦନ-କ୍ଷମତା ବଜାୟ ରଖି ପାରିବ, ସେଥିପ୍ରତି କେହି ନଜର ଦେଉନାହାନ୍ତି । ଗୋମେଷାଦି ପଶୁ ଅତ୍ୟଧିକ ପରିମାଣରେ ଚରିବା ଦ୍ୱାରା ଘାସ, ଗଛର ଡାଳପତ୍ର, ଏପରିକି ବୀଜଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ନିଃଶେଷ ହୋଇଯାଉଛି । ଏପରି ପଡ଼ିଆ ଜମିରେ; ଆଉ ଥରେ ଆପେ ଆପେ ଜଙ୍ଗଲର ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ । ଏଣୁ ଏ ପ୍ରକାର ଜମି କୌଣସି କାମରେ ଲାଗିପାରୁନାହିଁ ।

(ଗ) ଜଳ-ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ, ଜଳସେଚନ, ଶିଳ୍ପାନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କେନାଲ ଖୋଦନ, ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରଭୃତି ଉନ୍ନୟନମୂଳକ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବା ପାଇଁ ସ୍ଥାନାଭାବ ଘଟୁଛି । ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥରେ ଏଗୁଡ଼ିକର ବାସ୍ତବ ରୂପାୟନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଉଚ୍ଛେଦ କରାଯାଉଛି । ଆମ ଦେଶରେ ଜଙ୍ଗଲର ବିସ୍ତୃତି ବାଞ୍ଛନୀୟ ସର୍ବନିମ୍ନ ସୀମାଠାରୁ କମ୍ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସୁବିଧାରେ ଜମି ଅକ୍ତିଆର କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ବାଛୁଛନ୍ତି । ଏହି ଅପରିଣାମଦର୍ଶିତାର କୁପରିଣତି ସମ୍ପର୍କରେ ଅବଶ୍ୟ ଏବେ ସରକାର ସଚେତନ ହେଲେଣି । କାରଣ, ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଜଣାପଡ଼ୁଛି ଯେ ଯଦି ଆଉ ଜଙ୍ଗଲ କଟାଯାଏ, ତାହାହେଲେ ଆମ ଦାୟାଦମାନେ ଏଥିପାଇଁ ଦାରୁଣ କ୍ଷତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବେ ।

(ଘ) ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହିଁ ଜଙ୍ଗଲ ଉଚ୍ଛେଦର ଅନ୍ୟତମ ମୁଖ୍ୟ କାରଣ । ଜାଳେଣି ଅଭାବ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଛୋଟ ଛୋଟ ପିଲା ଓ ମହିଳାମାନେ ଦୈନିକ ଖରା ବର୍ଷାରେ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରୁଛନ୍ତି । ସହରାଞ୍ଚଳରେ ମଧ୍ୟ ଏ ପ୍ରକାର ଦୃଶ୍ୟ ବେଶ୍ ସାଧାରଣ ହୋଇଗଲାଣି । ଉଭୟ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ଓ ସହରାଞ୍ଚଳରେ ଜାଳେଣି କାଠ ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ ଓ ଦୁର୍ମୂଲ୍ୟ ହୋଇଛି । ନିଜ ନିଜର ଜାଳେଣି ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ ପାଇଁ ଗରିବ ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ ପଇସା ନାହିଁ । ଏଣୁ ସେମାନେ ଜଙ୍ଗଲରୁ କାଠ ଚୋରି କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ଆଉ କେତେ ଚୋର କାଠକୁ ସହରାଞ୍ଚଳରେ ବିକି ବେଶ୍ ଦୁଇ ପଇସା ରୋଜଗାର କରୁଛନ୍ତି । ଆମେ ବୁଝିବାର କଥା ଯେ ଯଦି ଜାଳେଣି କାଠ

ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ସୁନିୟନ୍ତ୍ରିତ କର୍ମ-ପଦ୍ଧତି ଅନୁସୃତ ହୁଅନ୍ତା, ତାହାହେଲେ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକର ସୁରକ୍ଷା ସମ୍ଭବ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଅଭାବ ମଧ୍ୟ ସନ୍ତୋଷପ୍ରଦ ମାର୍ଗରେ ପୂରଣ ହୋଇପାରନ୍ତା ।

(ଚ) ଆମଦେଶରୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତି ପରେ ରାଜା ରାଜୁଡ଼ାମାନଙ୍କ ଶାସନର ଅବସାନ ଘଟିବା ପରେ ତଥା ଜମିଦାରୀଗୁଡ଼ିକର ବିଲୋପ ଘଟିବା ପରେ ଜଙ୍ଗଲ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ବ୍ୟାପାରରେ ଏକ ଅଭୂତପୂର୍ବ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି । ଅଧିକାଂଶ ରାଜା ଓ ଜମିଦାର ସୁବିସ୍ତୃତ ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକର ମାଲିକ ସାଜିଥିଲେ । ଆଭିଜାତ୍ୟସମ୍ପନ୍ନ ପରିବାରର ଲୋକେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ଅତିଥିମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ଶିକାର କରିବାକୁ ଏକ ଆମୋଦପ୍ରଦ ଓ ମର୍ଯ୍ୟାଦାପ୍ରଦାୟକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭାବରେ ବିଚାର କରୁଥିଲେ । ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଦୃଢ଼ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଥିଲା । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ପଶୁପକ୍ଷୀ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ବିଚରଣ କରୁଥିଲେ । ରାଜା ଓ ଜମିଦାରମାନେ ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ କାଠଗଡ଼, ଜାଳେଣି କାଠ, ଘାସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇଥିଲେ । ରାଜା ଓ ଜମିଦାରମାନଙ୍କ ପରେ ସରକାର ହିଁ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକର ନିୟନ୍ତ୍ରକ ଭୂମିକାରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ଏହି ଐତିହାସିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟୁଥିବା ଅବସରରେ ସୁବିଧାବାଦୀ ତଥା ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ୱେଷୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ କାରସାଦି ଯୋଗୁଁ ସୁବିସ୍ତୃତ ଜଙ୍ଗଲର ଉଚ୍ଛେଦ ଘଟିଲା । ଅନେକେ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ପକାଇ ସେଠାରେ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ । ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ କାଟିଦିଆଯିବାରୁ ବହୁ ପ୍ରକାର ବଣ୍ୟ ଜୀବଜନ୍ତୁମାନଙ୍କର ବିଲୋପ ଘଟିଲା ।

(ଛ) ଆମ ଦେଶର କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ, ବିଶେଷତଃ ଉତ୍ତର-ପୂର୍ବ ତଥା ମଧ୍ୟଭାରତରେ କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆଦିବାସୀମାନେ ପୋଡ଼ୁ ଚାଷ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ପ୍ରଥମେ ଚାଷ ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲର ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନକୁ ବାଛନ୍ତି । ଏହି ସ୍ଥାନରୁ ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ଦିଆଯାଏ ଏବଂ କଟାଯାଇଥିବା ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ ପୋଡ଼ି ଦିଆଯାଏ । ପୋଡ଼ା ଗଛର ବାଉଁଶକୁ ସେମାନେ ଜମିରେ ଖତ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଏହି ଜମିକୁ ଦୁଇ ବା ତିନି ବର୍ଷ ଚାଷ କରିବାପରେ ଏହାର ଉର୍ବରତାରେ ବା ଉତ୍ପାଦନ-କ୍ଷମତାରେ ହ୍ରାସ ଘଟେ । ଏହାପରେ ସେମାନେ ଏହି ସ୍ଥାନଟିକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଆଉ ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଚାଷ ପାଇଁ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ

କରନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ଆମ ଦେଶରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଖୁବ୍ କମ୍ ଥିଲା ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲର ବିସ୍ତୃତି ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁଳନାରେ ବେଶ୍ ଅଧିକ ହୋଇଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଏ ପ୍ରକାର ଚାଷ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଜଙ୍ଗଲର ଯେଉଁ କ୍ଷତି ଘଟୁଥିଲା, ତାହା ବିଶେଷ ଲକ୍ଷ୍ୟଣୀୟ ହୋଇନଥିଲା । ମାତ୍ର ଇତ୍ୟବସରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜଙ୍ଗଲର ବିସ୍ତୃତି କମିଯାଉଛି । ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ଆଉ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନକୁ ଚାଷପାଇଁ ଯାଉଛନ୍ତି; ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାର ବାରମ୍ବାର ଆବୃତ୍ତି ଘଟିବାର ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ଆଠଦଶ ବର୍ଷ ପରେ ସେମାନେ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନଟିକୁ ଏକଦା ପରିତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ପୁଣି ସେହି ସ୍ଥାନଟିକୁ ଚାଷପାଇଁ ଯାଉଛନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ସ୍ଥାନଟିରେ ପୁଣି ଜଙ୍ଗଲ ଉଧେଇଥାଏ ଏବଂ ମୃତ୍ତିକାର ଉର୍ବରତାରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟିଥାଏ । ଏବେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଉଛି ଯେ ସ୍ଥାନାଭାବ ଯୋଗୁଁ ଏହି ସମୟାନ୍ତରରେ ମଧ୍ୟ ହ୍ରାସ ଘଟୁଛି । ଜମି ପୁଣି ତା'ର ଉର୍ବରତାର ପୁନରୁଦ୍ଧାର କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଏକଦା ପରିତ୍ୟକ୍ତ ସ୍ଥାନଟିରେ ଚାଷ କରାଯାଉଛି । ଏତଦ୍ୱାରା ଆଶାନୁରୂପ ଫଳ ମିଳୁନାହିଁ ଏବଂ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଦୁରବସ୍ଥାରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟୁଛି । ଏପରି ଭାବରେ ପୋଡ଼ୁଚାଷ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପୂର୍ବବତ୍ ପ୍ରଚଳିତ ହେବା ଯୋଗୁଁ ଜଙ୍ଗଲର ଦାରୁଣ କ୍ଷତି ଘଟୁଛି ଏବଂ ସମକାଳୀନ ଭାବରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧିତ ହେଉନାହିଁ । ଏଣୁ ଏହାର ପ୍ରଚଳନକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ତଥା ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଆଧୁନିକ କୃଷି-ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହିତ ପରିଚିତ କରାଇବା ପୂର୍ବକ ସେମାନଙ୍କୁ ଜୀବନ ଧାରଣର ବିକଳ୍ପ ଅବଲମ୍ବନ ଯୋଗାଇ ଦେବାପାଇଁ ସରକାର ବିଶେଷ ଯତ୍ନବାନ ହୋଇଥିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଉଛି ।

(ଜ) ଏ ଦେଶର ରାଜନୈତିକ ନେତୃବର୍ଗ, ପ୍ରଶାସକ ତଥା ଉପଭୋଗୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଓ ସୁପରିଚାଳନା ପାଇଁ ତଥା ନୂଆ ନୂଆ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ ଶ୍ରୁତିମଧୁର ପରାମର୍ଶ ଦେଉଛନ୍ତି । ବଡ଼ ଜାକଜମକରେ ବୃକ୍ଷ ରୋପଣ କରାଯାଉଛି । ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଓ ଦୂରଦର୍ଶନ ମାଧ୍ୟମରେ ଫଟୋଗ୍ରାଫ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ ଉତ୍ତୋଳନ କରାଯାଉଛି । ପରିବେଶର ପ୍ରଦୂଷଣକୁ ରୋକିବା ଦିଗରେ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକର ଆବଶ୍ୟକତା ସଂପର୍କରେ ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ଦିଆଯାଉଛି । ମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ଆଦର୍ଶର ବାସ୍ତବ ରୂପାୟନ ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ । ଜାଗ୍ରତ ଜନମତର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ

ରାଜନୈତିକ ନେତୃବର୍ଗ ଓ ପ୍ରଶାସକମାନେ ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ସ୍ଥାନାଭାବ ପୂରଣ କରିବାକୁ ଏକ ସୁବିଧାଜନକ ପନ୍ଥା ଭାବରେ ବିଚାର କରୁଛନ୍ତି । ନିକଟ ଅତୀତରେ ଯେଉଁ କେତେକ ଜଳ-ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଯୋଜନା ବା ବହୁମୁଖୀ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି ଏବଂ ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏ ପ୍ରକାର ଯେଉଁ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ, ସେଥିପାଇଁ ସୁବିସ୍ତୃତ ଜଙ୍ଗଲ କାଟିଦେବା ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଛି । ଜନ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପାଇଁ ଯେତିକି ଜଙ୍ଗଲ କଟାଯାଉଛି, ତଦପେକ୍ଷା ବାସଚ୍ୟୁତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଜମି ଯୋଗାଇ ଦେବାପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ପରିମାଣର ଜଙ୍ଗଲ କଟାଯାଉଛି । ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଯଦି ଅଧ ଏକର ଜମି କୌଣସି ରାଷ୍ଟ୍ରାୟତ୍ତ ଯୋଜନାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପାଇଁ ଅକ୍ତିଆର କରାଯାଉଛି, ତାହାହେଲେ ତାଙ୍କୁ ଅତି କମ୍‌ରେ ଅଢ଼େଇ ଏକର ଜମି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି । ବୃକ୍ଷଲତା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳକୁ ମାଲିକାନା ସୂତ୍ରରେ ପାଇଯିବା ପରେ ସେମାନେ ମନଇଚ୍ଛା ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ ନଷ୍ଟ କରୁଛନ୍ତି । କୌଣସି ପଡ଼ିଆ ଜମି କିମ୍ବା ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥିବା ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳରେ ସେମାନଙ୍କ ବସତି ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଜମି ଯୋଗାଇଦେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳରେ ଥଇଥାନ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ବେଶ୍ ସୁବିଧାଜନକ ହୋଇଛି ।

ଆମ ଦେଶରେ ଜନସଂଖ୍ୟାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସହିତ ତାଳ ମିଳାଇ ଭୂମିହୀନ ନାଗରିକମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ପୁଣି, ଏହି ବିକାଶଶୀଳ ରାଷ୍ଟ୍ରର ପ୍ରଗତି ପାଇଁ ନୂଆ ନୂଆ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ାଯାଉଛି । ଏହି ଭୂମିହୀନ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ଓ ନୂଆ ନୂଆ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକୁ ଜମି ଯୋଗାଇ ଦେବାପାଇଁ ଯଦି ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ କାଟିଦେବାର ସହଜିଆ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବଳବତ୍ତର ରଖାଯାଏ, ତାହାହେଲେ ଆଉ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସାରା ଦେଶର ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳର ବିପୁଳାଂଶ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । କେବଳ ପର୍ବତମାଳାର ଅତି ଢାଲୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିବା ଜଙ୍ଗଲ କିମ୍ବା ଅତି ଅନୁର୍ବର ମୃତ୍ତିକାରେ ବଢ଼ିଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ହିଁ ଆମ ଦେଶର ଅତି ସୀମିତ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପଦ ଭାବରେ ରହିଯିବ । ଏପରି ଅପରିଣାମଦର୍ଶୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କୁପରିଣତି ସମ୍ପର୍କରେ ଆମେ ସଚେତନ ହେଲୁଣି । ଆମେ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣିଗଲୁଣି ଯେ ସ୍ଥିତାବସ୍ଥାର ଅଧୋଗତି ଘଟାଇବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଯଦି ନୂଆ ନୂଆ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି ଦିଗରେ ବହୁତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ନହୁଏ,

ତ'ହାହେଲେ ଏ ଶସ୍ୟଶ୍ୟାମଳା କୃଷିପ୍ରଧାନ ଦେଶ ଗୋଟିଏ ମରୁପ୍ରାନ୍ତରରେ ପରିଣତ ହୋଇଯିବ । ପରିବେଶର ଏ ପ୍ରକାର ଅନୁଦ୍ଧରଣୀୟ ଅସନ୍ତୁଳନକୁ ଆଜ ଭବିଷ୍ୟତରେ ରୋକହେବ ନାହିଁ । କେବଳ ଜନଚେତନାର ତାଡ଼ନାରେ ହିଁ ସରକାର ଏ ଦିଗରେ ସମୁଚିତ ତଥା ସମୟୋପଯୋଗୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବାକୁ ବାଧ ହେବେ । ପ୍ରାମାଣିକ ତଥ୍ୟଗତ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ଏବଂବିଧ ଜନଚେତନାର ଜାଗରଣ ହିଁ ଆଜିର ମୁଖ୍ୟ ସମସ୍ୟା ।

ଜଙ୍ଗଲର ସୁରକ୍ଷାପାଇଁ ଜାତୀୟ ନୀତି ପ୍ରଣୟନ—୧୮୯୪

ମସିହାଠାରୁ ଆମ ଦେଶରେ ଜଙ୍ଗଲର ସୁରକ୍ଷା ଓ ସୁପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଜାତୀୟ ନୀତି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି । ଏହି ନୀତିର ମୌଳିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି (୧) ସାରା ଦେଶରେ ହିତ ସାଧିତ ହୋଇପାରିବା ଭଳି ମାର୍ଗରେ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକର ସୁପରିଚାଳନା କରାଯିବ । (୨) ଦେଶର ଜଳବାୟୁ ଓ ଭୌତିକ ଅବସ୍ଥାରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ନ ଘଟିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯଥାନୁପାତିକ ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳର ପକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପ୍ରତି ପ୍ରାଥମିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କରାଯିବ । (୩) ଜଙ୍ଗଲ ତୁଳନାରେ ସ୍ଥାୟୀ ବୃକ୍ଷ ପ୍ରତି ଅଗ୍ରାଧିକାର ଆରୋପ କରାଯିବ । (୪) ବ୍ୟାବସାୟିକ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କିମ୍ବା ରାଜସ୍ୱ ଆଦାୟ ପ୍ରତି ପ୍ରାଥମିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କରାଯିବା ପୂର୍ବରୁ ସ୍ଥାନୀୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଚାହିଦା ପୂରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଠିକଣା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବ । (୫) ଉଲ୍ଲିଖିତ ସର୍ବବିଧ ଲକ୍ଷ୍ୟପୂରଣ ହେବା ପରେ ଜଙ୍ଗଲରୁ ସର୍ବାଧିକ ରାଜସ୍ୱ ଆଦାୟ ପାଇଁ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ ।

ଆମ ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାପରେ ପ୍ରଚଳିତ ନୀତିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟାଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ଉପଲବ୍ଧ ହେଲା । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବା ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପଦ ଯେପରି ସାରା ଦେଶର ନାଗରିକମାନଙ୍କର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଉପକାର କରିପାରିବ, ସେଥିପାଇଁ ଜାତୀୟ ନୀତିକୁ ନିମ୍ନମତେ ବଦଳାଇ ଦିଆଗଲା .—(୧) ନିସ୍ୱାର୍ଥକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକର ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ କରାଗଲା, ଯଥା : ସୁରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲ ଓ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ପ୍ରଭୃତି । (୨) ଦେଶର ଜଳବାୟୁ ସନ୍ତୁଳନ ପାଇଁ ତଥା ସାରା ଦେଶର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ହିତ ସାଧନ

ପାଇଁ ବଡ଼ ଗଛ ଲଗାଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା । (୩) ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣର ଗୋଖାଦ୍ୟ, କାଠଗଡ଼ ଓ କୃଷି ଉପଯୋଗୀ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯୋଗାଇଦେବା ପାଇଁ ଏବଂ ଗୋବରକୁ ଜାଳେଣି ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣର ଜାଳେଣି କାଠର ଅଭାବ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପିତ ହେଲା । (୪) ଜଙ୍ଗଲ କାଟି ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ବଢ଼ାଇବା ବ୍ୟାପାର ପ୍ରତି ଏଣିକି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଜାରି କରାଯିବ । ଏତଦ୍ୱାରା ଝଡ଼ ବର୍ଷା ଦାଉରୁ ମୃତ୍ତିକା କ୍ଷୟକୁ ରୋକାଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସ୍ଥାନୀୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ କାଠ, ଘାସ ପ୍ରଭୃତିର ଚାହିଦା ପୂରଣ ହେବା ସମ୍ଭବ ହେବ । (୫) ସାରା ଦେଶର ଏକତୃତୀୟାଂଶ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଜଙ୍ଗଲ ଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛାଦିତ କରାଯିବ । ଏତଦ୍ୱାରା ଦୀର୍ଘମିଆଦି ସୂତ୍ରରେ ପରିବେଶୀୟ ସନ୍ତୁଳନକୁ ଅକ୍ଷତ ରଖାଯିବା ସମ୍ଭବ ହେବ । ଏଣୁ ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳର ପରିବ୍ୟାପ୍ତି ଉପରେ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ ସମୟକ୍ରମେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ ।

୧୯୫୨ ମସିହାଠାରୁ ଜାତୀୟ ଜଙ୍ଗଲ ନୀତି ବଳବତ୍ତର ହେବା ପରଠାରୁ ଦୀର୍ଘମିଆଦି ସୂତ୍ରରେ ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ, ରାଜନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସହାୟକ ହୋଇପାରିବା ଭଳି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକ ବହୁବିଧ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି । ଆଦିବାସୀ ଓ ହରିଜନମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ଗାଁଗହଳର ନିଃସମ୍ବଳ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲ ଉନ୍ନୟନ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଭାବରେ ସାମିଲ କରାଯିବାର ଔଚିତ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧି ହେଲାଣି । ଜାତୀୟ ସରକାର ବୁଝିପାରିଛନ୍ତି ଯେ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବା ଏହି ଗରିବ ଲୋକମାନେ ଯଦି ଜୀବିକାର୍ଜନ ଉପରେ ଉପକୃତ ହେବା ଫଳରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଥିବା ନୀତିର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ଠିକଣା ଭାବରେ ବୁଝିପାରନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ସେମାନଙ୍କ ଜରିଆରେହିଁ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପଦର ସଂରକ୍ଷଣ ସମ୍ଭବ ହେବ । ଜଙ୍ଗଲର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ସେମାନେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ଭାବରେ ଠିକଣା ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଆଗେଇ ଆସିବେ ।

ବିଗତ ପ୍ରାୟ ତିରିଶ ବର୍ଷର ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ବିଚାରକୁ ନିଆଯାଇ ଏପ୍ରକାର ଯେଉଁ ସଂଶୋଧିତ ଜାତୀୟ ନୀତିଟିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି, ତାହାର

ପ୍ରାଥମିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି : ପରିବେଶୀୟ ସ୍ଥିରତା ଓ ପରିସଂସ୍ଥୀୟ ସନ୍ତୁଳନ ଉପରେ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଆରୋପ କରିବା ଏବଂ ରାଜସ୍ୱ ଆଦାୟ ତୁଳନାରେ ଏଥିପ୍ରତି ପ୍ରାଥମିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କରିବା ।

କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକର ଉଚ୍ଛେଦ ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ପରିବେଶ ଓ ମୂଲ୍ୟବାନ ପରିସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ ବିପଦାପନ୍ନ ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ କରାଇଛି । ଏପରିକି କେତେକ ଅଞ୍ଚଳର ଅସନ୍ତୁଳିତ ଅବସ୍ଥା ଅନୁଦ୍ଧରଣୀୟ ରୂପ ଧାରଣ କରିଛି । ଏହି ସବୁ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ବିଚାରକୁ ନିଆଯାଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପଦର ସୁରକ୍ଷା ଓ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଏକ ନୂତନ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ନୂଆ ନୂଆ ପଦକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଗଲାଣି; ଯଥା : ନୂତନ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଓ ବର୍ଜିତ ଜମିଗୁଡ଼ିକର (ଡିଗ୍ରେଡ୍ ଲ୍ୟାଣ୍ଡ) ବିକାଶ ଘଟାଇବା, ଯେଉଁ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ବଜାୟ ରହିଛି ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ନୂଆ ନୂଆ ଗଛ ଲଗାଇ ତାହାର ପରିପୁଷ୍ଟି ସାଧନ କରିବା, ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳର ବ୍ୟାପକ ସର୍ବେକ୍ଷଣ କରାଇବା ଓ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ ନିୟମିତ ଭାବରେ ଜଙ୍ଗଲର ଅବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଚଳାଇବା, ଗୋମେଷାଦି ପଶୁମାନଙ୍କୁ ଚରାଇବା ବ୍ୟାପାରଟିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା, କାଠ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପାଇଁ ବିକଳ୍ପ ଜାଳେଣି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା, ବ୍ୟାବସାୟିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାଠଗଣ୍ଡି ଯୋଗାଣ ବ୍ୟାପାରଟିକୁ ଦୃଢ଼ ହସ୍ତରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଜାତିର ଗଛ ଲଗାଇବା ବା ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଅମଳ କରିବା (ମନୋକଲ୍‌ଚର) ଉପରେ ନିଷେଧାଜ୍ଞା ଜାରି କରିବା ।

ବୃକ୍ଷ ରୋପଣ, ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ ଓ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ର ବନୀକରଣ ଆଦି ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକ ଜାତୀୟ ପ୍ରଗତି ସାଧନ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଂଶସୂତ୍ରୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, କେବଳ ୧୯୮୬-୮୭ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷରେ ନୂଆ ନୂଆ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ୧୭.୬୨ ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟର ଜମି ହାତକୁ ନିଆଯାଇଛି ।

ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଆଇନ୍—କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧମାନ ହାରରେ ଜଙ୍ଗଲ ଓ ବୃକ୍ଷଶୋଭିତ ଜମିଗୁଡ଼ିକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦିଆଯାଉଥିବାରୁ ବନ୍ୟା କାଟି

ଦିଆଯାଉଥିବାରୁ, ବିଶେଷଭାବରେ ହିମାଳୟ ପର୍ବତମାଳା ତଥା ପାହାଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ଏ ପ୍ରକାର ଅବସ୍ଥା ଉତ୍କଟ ଆକାର ଧାରଣ କରିଥିବାରୁ, ଭୂପୃଷ୍ଠର ବିରଳ ମୃତ୍ତିକା ସ୍ତର କ୍ଷୟ ହେଉଛି, ଅନିୟମିତ ଭାବରେ ବର୍ଷା ହେଉଛି, ବାରମ୍ବାର ବନ୍ୟା ପ୍ରକୋପ ଯୋଗୁଁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଧନଜୀବନର ପ୍ରଭୂତ କ୍ଷତି ଘଟୁଛି, ଜାଳେଣି କାଠର ଉତ୍କଟ ଅଭାବ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନକୁ ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ କରୁଛି ଏବଂ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଥିବା ତଥା ଅବକ୍ଷୟମାନ ଜମିର ଉତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତିରେ ହ୍ରାସ ଘଟୁଛି । ଏହି ସମସ୍ତ ସମସ୍ୟା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଭାରତ ସରକାର ୧୯୮୦ ମସିହାରେ ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଆଇନ୍‌ଟିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇଛନ୍ତି । ଜଙ୍ଗଲ କଟାଯିବା, ଜଙ୍ଗଲପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜମିକୁ ବେଆଇନ ଭାବରେ ଅବରୋଧ କରିବା କିମ୍ବା ବିକଳ୍ପ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜମିକୁ ଅକ୍ତିଆର କରିବା ବିରୋଧରେ ଆଇନସମ୍ମତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ଏଇ ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ବିନା ଅନୁମତିରେ ଜଙ୍ଗଲ ପାଇଁ ସଂରକ୍ଷିତ ଜମିକୁ କେହି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଏହି ଆଇନଟିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବା ପୂର୍ବରୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୫୧ ମସିହାଠାରୁ ୧୯ ୦ ମସିହା ମଧ୍ୟରେ ବର୍ଷ ପିଛା ଆମ ଦେଶରେ ୧.୫ ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟର ଜଙ୍ଗଲ କଟାଯାଉଥିଲା । ଏହି ଆଇନ୍‌ଟିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବା ପରେ ଏହି ଜଙ୍ଗଲ ନାଶର ବର୍ଷ ପିଛା ହାର ୫୫୦୦ ହେକ୍ଟରକୁ କମିଆସିଥିବାର ଜଣାପଡ଼ୁଛି ।

ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ପାଇଁ, ଗଛ କାଟିବା ପାଇଁ ତଥା ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକୃତ ଜମିକୁ ଅକ୍ତିଆର କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ କାରଣ ଯୋଗୁଁ ଯେଉଁ ପ୍ରକାର ବିଭ୍ରାନ୍ତିକର ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି, ତାହାକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ସରକାର ଗୋଟିଏ ସୁଚିନ୍ତିତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ମୁଖ୍ୟ ଭାବରେ ସୂଚାଇ ଦିଆଯାଇଛି ଯେ (କ) ଜଙ୍ଗଲ ସହ ସମ୍ପୃକ୍ତ କୌଣସି ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ତତ୍‌ସମ୍ପର୍କୀୟ ସର୍ବବିଧ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ତଥ୍ୟ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇଥିବ ଏବଂ ଯୋଜନାଟିର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ସଂରକ୍ଷଣକାମୀ ହୋଇଥିବ; (ଖ) କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବାପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଯୋଜନାଟି ବହୁ ଶୃଙ୍ଖଳାଭିତ୍ତିକ

ହୋଇଥିବା ବାଣିଜ୍ୟ; (ଗ) ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟବସ୍ଥାଟିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବା ଅବସରରେ ଆଦିବାସୀ ଓ ହରିଜନମାନଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥ ସଂରକ୍ଷଣ ପ୍ରତି ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ସୁବିଧା ଓ ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବା ପ୍ରତି ଯଥାନୁପାତିକ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବ; (ଘ) କ୍ଷରଣ ଭୂମି ଉପରେ ପଡ଼ୁଥିବା ଚାପ ସମ୍ପର୍କରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରାଯିବ ଏବଂ ଯୋଜନାର ଅଭିମୁଖ୍ୟରୁ ଗୋଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ ସମ୍ପର୍କରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରାମର୍ଶ ମିଳୁଥିବ; (ଚ) ପୋଡ଼ୁଚାଷ ଓ ବେଆଇନ୍ ଭାବରେ ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳ ଅଧିକାରକୁ ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରାଯିବ; (ଛ) ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ପକାଇବା ଓ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ନୂଆ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ବ୍ୟାପାରଟିକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ କମାଇ ଦିଆଯିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯିବ; ଯେକୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିରେ ପାହାଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ୧୦ ଡିଗ୍ରୀର ଓ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ୨୫ ଡିଗ୍ରୀରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଜମିରୁ ଗଛ କଟାଯିବା ଉଚିତ୍ ହେବନାହିଁ; (ଜ) ଆଗାମୀ ଅଳ୍ପ କିଛି ବର୍ଷପାଇଁ ୧୦୦୦ ମିଟରଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ପାହାଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଆଦୌ ଗଛ କଟାନଯିବା ଦ୍ୱାରା ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକର ପୁନରୁଦ୍ଧାର ସମ୍ଭବ ହେବ ।

ଏତଦ୍‌ଭିନ୍ନ ଜଙ୍ଗଲର ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଫରେଷ୍ଟ ଆକ୍ଟଟିକୁ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା କଡ଼ାକଡ଼ି ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି । ଜଙ୍ଗଲ ସହ ସମ୍ପୃକ୍ତ ବ୍ୟାପାରଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନେ ଆଉ ଠିକାଦାରମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଉନାହାନ୍ତି । ଦୁର୍ନୀତିଗ୍ରସ୍ତ ଠିକାଦାରମାନଙ୍କ ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ କମାଇ ଦିଆଯିବା ଦିଗରେ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପିତ ହୋଇଛି । ଜୈବ ଗ୍ୟାସ ସୌର ପାଚକ, ଧୂମହୀନ ଚୂଲି ଆଦି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବା ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଉତ୍କଟ ଜାଳେଣି ସମସ୍ୟା କିଞ୍ଚିତ ଲାଘବ ହୋଇଛି । ଅଣପାରମ୍ପରିକ ଶକ୍ତି ଉତ୍ସ ବିଭାଗ ଜରିଆରେ କାଠର ବିକଳ୍ପ ଜାଳେଣି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବା ଦିଗରେ ତଥା ଜାଳେଣି କାଠର ମିତବ୍ୟୟିତା ଦିଗରେ ବ୍ୟାପକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସାରା ଦେଶରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି । ଦୀର୍ଘମିଆଦି ସୂତ୍ରରେ କ୍ଷରଣ ଭୂମିର ଅଭାବ, ଜାଳେଣି ଅଭାବ ତଥା କାଠ ପରିବର୍ତ୍ତେ ବିକଳ୍ପ ଜାଳେଣି ଯୋଗାଣ ପ୍ରଭୃତି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ଆଧାରିତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଅବ୍ୟାହତ ରହିଛି । ଜଙ୍ଗଲ ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରାୟ ୫୦୦୦ ବ୍ୟକ୍ତି ରହୁଥିବା ଛୋଟ ଛୋଟ ସହରଗୁଡ଼ିକୁ ଲିକ୍ୱିଫାଏଡ୍ ପେଟ୍ରୋଲିଅମ୍ ଗ୍ୟାସକୁ (ଏଲ୍‌ପିଜି) ଜାଳେଣି

ଭାବରେ ଯୋଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ ପେଟ୍ରୋଲିଅମ୍ ଓ ପ୍ରାକୃତିକ ଗ୍ୟାସ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ବିଶେଷ କର୍ମତତ୍ପର ହୋଇଛନ୍ତି । ଏପରି ସହରଗୁଡ଼ିକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଉଛି । ଏତଦ୍ୱାରା ଜାଳେଣି ଯୋଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ଯେଉଁ ଚାପ ପଡ଼ୁଛି, ତାହାର ତୀବ୍ରତା ଲକ୍ଷ୍ୟଣୀୟ ମାର୍ଗରେ କମିଯିବ ।

ଜାଳେଣି କାଠ ସମସ୍ୟା :—ଆମ ଦେଶର ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ପାଇଁ ଜାଳେଣି କାଠ ହିଁ ଶକ୍ତିଯୋଗାଣର ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ସ । ଗାଁଗହଳର ଝିଅ ବୋହୂ ଓ ଛୋଟ ଛୋଟ ପିଲାମାନେ ଜାଳେଣି କାଠ ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ଗୋଟିଏ ବୃତ୍ତି ଭାବରେ ଆଦରି ନେଇଛନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦିନସାରା ବହୁ ଶ୍ରମ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ସହରାଞ୍ଚଳରେ ଜାଳେଣି କାଠର ଦର କୁଇଣ୍ଟାଲ ପ୍ରତି ଏକ ଶହ ଟଙ୍କାରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହୋଇଗଲାଣି । ଏଣୁ ଗରିବ ଲୋକମାନେ ରୋଷେଇ କରିବା ପାଇଁ ଦୈନିକ ରୋଜଗାରର ବେଶ୍ କିଛି ଭାଗ ଜାଳେଣି ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ ତଥା ଦୁର୍ମୂଲ୍ୟ ଜାଳେଣି କାଠ ସମସ୍ୟା ଏପରି ଭାବରେ ସାରା ଦେଶର ନିମ୍ନ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଓ ଗରିବ ଲୋକମାନଙ୍କ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନକୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ବିବ୍ରତ କରୁଛି । ଗୋଟିଏ ଅଟକଳରୁ ଜଣାପଡ଼ୁଛି ଯେ, ବର୍ଷ ପିଛା ଆମ ଦେଶରେ ୧୩.୩ କୋଟି ଟନ୍ ଜାଳେଣି ଦରକାର ହେଉଛି । ମାତ୍ର ଜଙ୍ଗଲ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ମାତ୍ର ୪·୯ କୋଟି ଟନ୍ ଜାଳେଣି ଯୋଗାଇ ପାରୁଥିବାରୁ ଏ ସମସ୍ୟାଟି ଏପରି ଗୁରୁତର ସଂକଟ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ବୋଧ ହେଉଛି ଯେ ଜଙ୍ଗଲ ଯୋଗାଇ ପାରୁଥିବା ଜାଳେଣି କାଠର ସରକାରୀ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକୃତ ପରିମାଣ ବର୍ଷ ପିଛା ମାତ୍ର ୧·୫ କୋଟି ଟନ ହୋଇଛି । ଜାଳେଣି କାଠର ଅଭାବ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ଆମ-ଦେଶର ଜନସାଧାରଣ ବର୍ଷ ପିଛା ୭.୩ କୋଟି ଟନ୍ ଗୋବର ଘସି ଆକାରରେ ଜାଳୁଛନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ମାତ୍ରାରେ ପ୍ରାକୃତିକ ସାର ଯୋଗାଇଦେବା ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ । ଏହାଛଡ଼ା ଗାଁଗହଳର ଲୋକେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଅମଳ ହୋଇଯିବା ପରେ ଗଛଗୁଡ଼ିକର ଶୁଖିଲା କାଣ୍ଡ ଓ ପତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଜାଳେଣି ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । ଏଣୁ ଜାଳେଣି ସମସ୍ୟାର ସ୍ୱଳ୍ପମିଆଦି ତଥା ଦୀର୍ଘମିଆଦି ସୂତ୍ରରେ ସନ୍ତୋଷପ୍ରଦ ସମାଧାନ ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଶେଷ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଉଛି ।

●

ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ

ନୂଆ ନୂଆ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ ସୃଷ୍ଟି କରିବା, ସେଗୁଡ଼ିକର ସୁପରିଚାଳନା ଦିଗରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଯତ୍ନ ନେବା ତଥା ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାନୀୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଚାହିଦା ପୂରଣ କରିବାର ମହତ୍ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ ବା ସୋସିଆଲ ଫରେଷ୍ଟ୍ରି ଶୀର୍ଷକ ଏକ ଅଭିନବ ଯୋଜନା ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଛି । ଏହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବା ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଦେଶରେ ସବିଶେଷ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଆରୋପିତ ହେଉଛି । ଖାଦ୍ୟ ଓ ବାସଗୃହ ଯୋଗାଣ ଆମ ଦେଶର ଦୁଇଟି ମୁଖ୍ୟ ସମସ୍ୟା । ଆମେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରୁଛୁ ଯେ ଏହି ଦୁଇଟି ସମସ୍ୟାକୁ ଲାଘବ କରାଯିବା ଦିଗରେ ଜଙ୍ଗଲ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବ ।

ଖାଦ୍ୟକୁ ରୋଷେଇ କରିବା ପାଇଁ ଶକ୍ତି ଆବଶ୍ୟକ । ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଲୋକମାନଙ୍କ ଜାଳେଣି ପାଇଁ ନିୟମିତ ଭାବରେ କୌଣସି ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଶକ୍ତି-ଉତ୍ସ ଯୋଗାଇ ଦେବା ସମ୍ଭବ ହୋଇନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ଶତକଡ଼ା ୯୫ ଭାଗ ଜାଳେଣିକାଠ, ଗୋବର ଓ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରର ଆବର୍ଜନାଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଳେଣି ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରର ଉତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତିର ଆବର୍ଦ୍ଧନ ପାଇଁ ଗୋବର ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଜନସାଧାରଣ ଶକ୍ତିର ବିକଳ୍ପ ଉତ୍ସ ନଥିବାରୁ ଗୋବରକୁ ଘସି ଭାବରେ ଜାଳିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରର ଉତ୍ପାଦନରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଗୋବରର ଉପଯୋଗିତା ସମ୍ପର୍କରେ ଉଭୟ ସରକାର ଓ ଜନସାଧାରଣ ସଚେତନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଚଳନ୍ତି ଘଟଣା ପ୍ରବାହର ତାଡ଼ନାରେ ଏଭଳି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦିଆଯାଉଛି । ଗୋବର ବଦଳରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଶକ୍ତିକୁ ଜାଳେଣି ବାବଦରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ଯଦି ଏକଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରାଯାଏ, ତାହାହେଲେ ଚାଷୀମାନେ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ଉତ୍ପାଦନରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଯୋଗୁଁ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କାରୁ ଦଶ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ରୋଜଗାର କରିପାରିବେ । ତଥାପି ଆମେ ଏ ଯାବତ୍ ଏହି ଗୁରୁତର

ସମସ୍ୟାଟିର ସମାଧାନ ପାଇଁ କୌଣସି ସନ୍ତୋଷପ୍ରଦ ପଦକ୍ଷେପକୁ ଆମ ଦେଶର ପଲ୍ଲୀ ଅଞ୍ଚଳରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇନାହୁଁ । ୧୯୭୫-୭୬ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷର ଏକ ଅଟକଳ ଅନୁଯାୟୀ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଲୋକେ ନିମ୍ନମତେ ବିଭିନ୍ନ ଉତ୍ସଗୁଡ଼ିକରୁ ନିଜ ନିଜର ଚାହିଦା ମେଣ୍ଟାଇବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଛନ୍ତି ।

(କ) ଜାଳେଣି କାଠ—୧୪୦ ନିୟୁତ ଟନ
(ଖ) ଶୁଖିଲା ଗୋବର ବା ଘସି—୭୫ ନିୟୁତ ଟନ
(ଗ) କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆବର୍ଜନା—୪୦ ନିୟୁତ ଟନ

କେବଳ ଜଳ-ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତିକୁ ବାଦ୍ ଦେଲେ ବ୍ୟାବସାୟିକ ସୂତ୍ରରେ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଥିବା ସହଜଲଭ୍ୟ ଶକ୍ତି ଉତ୍ସ ନିଃଶେଷ ହୋଇଯିବାର ସମ୍ଭାବନା ଉପୁଜିଲାଣି । ପୁଣି ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ନବୀକରଣକ୍ଷମ ନୁହଁନ୍ତି । ସମୟକ୍ରମେ କୋଇଲା, ପେଟ୍ରୋଲିଅମ୍, ପ୍ରାକୃତିକ ଗ୍ୟାସ ପ୍ରଭୃତି ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ ତଥା ଦୁର୍ମୂଲ୍ୟ ହୋଇଯାଉଛି । ନିଃଶେଷପ୍ରାପ୍ୟ ଏହି ଶକ୍ତି-ଉତ୍ସଗୁଡ଼ିକର ବିନିଯୋଗ ବଳରେ ହିଁ ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ସୌଧ ନିର୍ମିତ ହୋଇଛି । ସମକାଳୀନ ଭାବରେ ଦିନକୁଦିନ ଆମ ଦେଶର ଜନସଂଖ୍ୟାରେ ଆବର୍ଦ୍ଧନ ଘଟିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମୁଣ୍ଡପିଚ୍ଛା ଆୟରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟୁଛି । ସମସ୍ତେ ସହଜ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ତଥା ପାରମ୍ପରିକ ଶକ୍ତି-ଉତ୍ସଗୁଡ଼ିକରୁ ନିଜ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳକୁ ତଥା ନିଜ ନିଜ ବାସଗୃହକୁ ଶକ୍ତି ଯୋଗାଇଦେବା ପାଇଁ ଦାବି କରୁଛନ୍ତି । ଏପରି ଏକ ଚିନ୍ତାକାରୀ ପରିସ୍ଥିତିରେ ନବୀକରଣକ୍ଷମ ତଥା ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣକ୍ଷମ ଶକ୍ତି-ଉତ୍ସଗୁଡ଼ିକର ସଦୁପଯୋଗ ବଳରେ ତଥା ପାରମ୍ପରିକ ଓ ଅଣପାରମ୍ପରିକ ଶକ୍ତି-ଉତ୍ସଗୁଡ଼ିକର ସୁସମନ୍ୱିତ ବିନିଯୋଗ ବଳରେ ଆମ ଦେଶରେ ଶକ୍ତି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଦିଗରେ ବ୍ୟାପକ ଉଦ୍ୟମ ଚାଲିଛି ।

ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଲୋକେ କିପରି ଶସ୍ତା ଓ ସୁବିଧାରେ ରୋଷେଇ ପାଇଁ ଜାଳେଣି ପାଇପାରିବେ ?—ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟିର ସନ୍ତୋଷପ୍ରଦ ଉତ୍ତର ହେଉଛି ଯେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଜାଳେଣି କାଠର ସୁବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବା । ଗୋବର ଓ କୃଷି-କ୍ଷେତ୍ରର ଆବର୍ଜନାକୁ ପ୍ରାକୃତିକ ସାର ଭାବରେ ଚାଷ ଜମିରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପୂର୍ବକ ସେମାନେ ଯେପରି ଜାଳେଣି ପାଇଁ ହାତପାହାନ୍ତାରେ ସୁବିଧାରେ କାଠ

ପାଇପାରିବେ, ସେହି ଢଙ୍ଗରେ ଯତ୍ନବାନ୍ ହେବା ହିଁ ସମୀଚୀନ ବୋଧ ହେଉଛି । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ବିଚାର କରିବା ଦ୍ୱାରା ଆମେ ବୁଝିପାରୁଛୁ ଯେ କାଠ ଗୋଟିଏ ନବୀକରଣକ୍ଷମ ଶକ୍ତି-ଉତ୍ସ । ନିୟମିତ ଭାବରେ ଯଦି ଗଛ ଲଗାଯାଏ ଓ ଗଛରୁ କାଠ କଟାଯାଏ, ତାହାହେଲେ ଏହି ଅସରନ୍ତି ଶକ୍ତି-ଉତ୍ସରୁ ଆମେ ଜାଳେଣି ପାଇଁ କାଠ ପାଇପାରିବା । ଗଛ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ଆବଶ୍ୟକ ଏବଂ ଏହାର ଯତ୍ନ ନେବା ପାଇଁ ଜନସମ୍ବଳ ଆବଶ୍ୟକ । ଆମ ଦେଶରେ ଏ ଉଭୟ ବିଭବର ଅଭାବ ନାହିଁ । ଦେଶର ସୁବିସ୍ତୃତ ଅଞ୍ଚଳ ବର୍ଜନଶୀଳ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଛି । ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ବେକାରି ଓ ଅର୍ଦ୍ଧବେକାରି ଜନଜୀବନକୁ ଅଶାନ୍ତ ଓ ଉତ୍ତେଜନାମୟ କରୁଛି । ଏଣୁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ଜନ ସମ୍ବଳର ସଦୁପଯୋଗ ବଳରେ ଯଦି ବର୍ଜିତ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ବା ବିଶେଷ ଉର୍ବର ହୋଇନଥିବା ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଏ, ତାହାହେଲେ ଏହି ଶକ୍ତି-ଜଙ୍ଗଲ ରୂପୀ ଅସରନ୍ତି ଶକ୍ତି-ଉତ୍ସରୁ ଆମ ଦେଶର ଜନସାଧାରଣ ଜାଳେଣି ପାଇଁ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ ପାଇଁ କାଠ ସଂଗ୍ରହ କରିପାରିବେ । ଏତଦ୍ୱାରା ପରିବେଶର ପ୍ରଦୂଷଣ ଘଟିବ ନାହିଁ, ବରଂ ପରିବେଶର ପ୍ରାକୃତିକ ଶୋଭା ଆବର୍ଦ୍ଧିତ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପରିସଂସ୍ଥାୟ ସନ୍ତୁଳନର ସୁରକ୍ଷା ହୋଇପାରିବ । ଏବଂବିଧ ବିଚାରକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଦେଶରେ 'ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ' ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି ।

ପୂର୍ବ ଅଧ୍ୟାୟମାନଙ୍କରେ ବନୀକରଣ ଉପଯୋଗିତା ସଂପର୍କରେ ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଛି । ପାହାଡ଼ର ଢାଲୁ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରୁ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ କାଟିଦେବା ଦ୍ୱାରା ତଥା ଜଳସ୍ରୋତର ପାର୍ଶ୍ୱଦେଶରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ ସଫା କରିଦେବା ଦ୍ୱାରା ଆମ ଦେଶରେ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଭୟାବହ ବନ୍ୟାର ପ୍ରକୋପ ଅଶେଷ ଧନଜୀବନର ହାନି ଘଟାଉଛି । ଏହି ଦୁଃଖଦାୟକ ଘଟଣା ଜାତୀୟ ପ୍ରଗତି ପଥରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ମାତ୍ର ଇତ୍ୟବସରରେ ଚୀନ ଦେଶରେ ଏହି ଗୁରୁତର ସମସ୍ୟାର ସନ୍ତୋଷପ୍ରଦ ସମାଧାନ ପାଇଁ ଜନସାଧାରଣ ବିହିତ ପଦକ୍ଷେପ-ଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକଣା ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇଛନ୍ତି । ୟାଙ୍ଗ୍ ସିକିଆଙ୍ଗ୍ ଓ ହୋୟାଙ୍ଗ୍ ହୋ ନଦୀର ବନ୍ୟା ପ୍ଲାବିତ ଅଞ୍ଚଳର ଜନସାଧାରଣ ନିଜ ନିଜକୁ କରାଳ ବନ୍ୟାର ପ୍ରକୋପରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ

ଜରିଆରେ କର୍ମତତ୍ପର ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜ ଉଦ୍ୟମ ବଳରେ ପ୍ରାୟ ୧୦୫ ନିୟୁତ ହେକ୍ଟର ଜମିରେ ନୂଆ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି । ଏତଦ୍ଵାରା ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳ ପ୍ରତିବର୍ଷ ବନ୍ୟା ପ୍ଲାବିତ ହେଉଥିଲା, ସେହି ଅଞ୍ଚଳକୁ ବନ୍ୟା ହାତରୁ ରକ୍ଷାକରାଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କୃଷି ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଗଲାଣି ।

ଅବ୍ୟବହୃତ ଜମି, ବେକାର ବା ଅର୍ଦ୍ଧବେକାର ଜନଶକ୍ତି, ସୌରଶକ୍ତି ଓ ଜଳ-ଉତ୍ସଗୁଡ଼ିକୁ ସମାଜର ସାମୂହିକ କଲ୍ୟାଣ ସାଧନ ଦିଗରେ ନିୟୋଜିତ କରିବା ପାଇଁ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ ଶୀର୍ଷକ ଯୋଜନାଟି ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇଛି । ଏତଦ୍ଵାରା ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକେ ଖାଦ୍ୟ, ପ୍ରାକୃତିକ ସାର, ଜାଳେଣି କାଠ, ଗୋଖାଦ୍ୟ, ଛୋଟ ଛୋଟ କାଠଗଡ଼, ଫୁଲ, ଫଳ ଓ ବୀଜର ଚାହିଦା ମେଣ୍ଟାଇବା ଦିଗରେ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ହୋଇପାରିବେ । ଆମ ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ତଥା ଗୋଷ୍ଠୀ ଉନ୍ନୟନ ସଂପର୍କରେ ଜାତିର ଜନକ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି ଯେଉଁ ତତ୍ତ୍ୱର ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ, ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ ଶୀର୍ଷକ ପରିକଳ୍ପନା ଜରିଆରେ ତାହା ଠିକଣା ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିବାର ସମ୍ଭାବନା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳମୟ ହୋଇଛି । କାରଣ କୃଷି, ପଶୁପାଳନ ଓ ବନୀକରଣ ମଧ୍ୟରେ ଜନକଲ୍ୟାଣକାମୀ ସୁସମନ୍ୱିତ ଯୋଗସୂତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯିବା ସମ୍ଭବ ହେଲେ ପଲ୍ଲୀ ଅଞ୍ଚଳର ଖାଦ୍ୟ, ବସ୍ତ୍ର ଓ ବାସଗୃହ ଭଳି ଜୀବନଧାରଣର ନ୍ୟୂନତମ ଚାହିଦାଗୁଡ଼ିକୁ ପୂରଣ କରିବା କଷ୍ଟକର ହେବ ନାହିଁ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ବା ସାମୂହିକ ଭାବରେ ଜନସାଧାରଣ ଯେଉଁ ଜମିକୁ ବ୍ୟବହାର କରୁନାହାନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ିକର ଯଦି ସଦୁପଯୋଗ କରାଯାଏ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ତଥା ବେକାର ଜନଶକ୍ତିର କର୍ମତତ୍ପରତା ବଳରେ ଯଦି ସେହି ଜମିମାନଙ୍କରେ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଏ, ତାହାହେଲେ ଏପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଂପୃକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳର ସବୁ ବାସିନ୍ଦାଙ୍କର ହିତସାଧନ କରିବ ନାହିଁ କି ?

ସାଧାରଣ ଜଙ୍ଗଲ ଓ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବ ଜଗତର କଲ୍ୟାଣ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କୌଣସି ଗୁଣାତ୍ମକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ପ୍ରୟୋଗାତ୍ମକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସାଧାରଣ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକରୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ବ୍ୟାବସାୟିକ ସୂତ୍ରରେ ବୈଷୟିକ ବ୍ୟାପାର ପାଇଁ କାଠଗଡ଼ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଉପାଦାନ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଏ । ଜାତୀୟ କୃଷି ନିଗମ ନିମ୍ନମତେ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥିର କରିଛନ୍ତି . (କ) ଗୋବର ପରିବର୍ତ୍ତେ ଜାଳେଣି ପାଇଁ କାଠ ଯୋଗାଣ,

(ଖ) ଦୈନନ୍ଦିନ ଚାହିଦା ପୂରଣକାରୀ ଛୋଟ ଛୋଟ କାଠଗଡ଼ ଯୋଗାଣ, (ଗ) ଗୋଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ, (ଘ) ପବନ ପ୍ରକୋପରୁ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ସୁରକ୍ଷା, (ଙ) ଚିତ୍ତ ବିନୋଦନ । ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ ଭଳି ଏକ ବ୍ୟାପକ ଯୋଜନାର ତିନୋଟି ବିଭାଗ ରହିଛି; ଯଥା .—(କ) କୃଷି-ବନୀକରଣ ବା ଫାର୍ମ୍ ଫରେଷ୍ଟ୍ରୀ, (ଖ) ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ବନୀକରଣ ଓ (ଗ) ସହରାଞ୍ଚଳ ବନୀକରଣ । ସବୁ ବିଭାଗର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସମାନ । ଏଗୁଡ଼ିକର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ନିମ୍ନରେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଛି ।

କୃଷି-ବନୀକରଣ (ଫାର୍ମ୍ ଫରେଷ୍ଟ୍ରୀ) :—କୃଷି-ବନୀକରଣର ଉପାଦେୟତା ସମ୍ପର୍କରେ ଅବଶ୍ୟ ପୂର୍ବରୁ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସୂଚନା ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଛି । ଆମ କୃଷିଭିତ୍ତିକ ଅର୍ଥନୀତି ଓଲଟପାଲଟ ହୋଇଯାଉଛି । ଆମ ଦେଶର ଅଧିକାଂଶ କୃଷକ କୃଷି ଅବଲମ୍ବନରେ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ହେବାକୁ ଅସମର୍ଥ ହୋଇଛନ୍ତି । କୃଷକମାନେ ବିକଳ୍ପ ଶକ୍ତି-ଉତ୍ସର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଗୋବରକୁ ଜାଳେଣି ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରାକୃତିକ ସାରର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଜମିର ଉତ୍ପାଦିକା-ଶକ୍ତିକୁ ଆବର୍ଦ୍ଧିତ କରାଇବା ସମ୍ଭବ ହେଉନଥିବାର ଜାଣି ମଧ୍ୟ ସେମାନେ କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଛନ୍ତି । ଜମିରୁ ଯେତିକି ପରିମାଣର ଫସ୍‌ଫରସ୍, ପଟାସ ଓ ଯବକ୍ଷାରଜାନ ଚାଲିଯାଉଛି, ତାହାକୁ ଭରଣା କରିବା ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ । ଆମ ଦେଶର ଗୃହିଣୀମାନେ ବର୍ଷ ପିଛା ୪୮ ନିୟୁତ ଟନ୍ ଓଦା ଗୋବରକୁ ରୋଷେଇ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । ଏହି ଗୋବରକୁ ଶୁଖାଇ ଘସି ତିଆରି କରିବା ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ଘଟଣାରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଯଦି ହେକ୍ଟର ପିଛା ୫ ଟନ ହିସାବରେ ଗୋବରର ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା, ତାହାହେଲେ ପ୍ରାୟ ୯୧ ନିୟୁତ ହେକ୍ଟର ଜମିକୁ ଉର୍ବର କରାଯିବା ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା । ଯଦି ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରତି ହେକ୍ଟର ଜମିରୁ ଅନ୍ତତଃ ପାଞ୍ଚ କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ୍ ଅଧିକା ଫସଲ ଅମଳ କରାଯାଇପାରନ୍ତା, ତାହାହେଲେ ଆମ ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ ବର୍ଷ ପିଛା ପ୍ରାୟ ଆହୁରି ୪୫ ନିୟୁତ ଟନ୍ ବଢ଼ିଯାଆନ୍ତା । ଏହାର ଆନୁମାନିକ ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରାୟ ୪୫୦୦୦ ନିୟୁତ ଟଙ୍କା । ଏହି ସମସ୍ତ ଦୁଃଖଦାୟକ ଘଟଣାକୁ ବିଚାରକୁ ନିଆଯାଇ କୃଷି-ବନୀକରଣ ଶୀର୍ଷକ ପରିକଳ୍ପନାଟିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗୃହୀତ ହୋଇଛି । ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ

ହ୍ରାସ ସାଧନ ପାଇଁ କୃଷକମାନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସହଯୋଗ ଦରକାର ଏହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବା ଦ୍ୱାରା ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରର ଉତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତିର ଆବର୍ଦ୍ଧନ ପାଇଁ ଗୋବର ମିଳିପାରିବ ଏବଂ ସମକାଳୀନ ଭାବରେ ଜାଳେଣି ପାଇଁ କାଠ ମିଳିପାରିବ ।

କୃଷି-ବନୀକରଣ ଜରିଆରେ କୃଷକ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରରେ ଉପକୃତ ହୋଇପାରିବେ; ଯଥା :—(କ) ଅର୍ଥନୀତିକୁ ସନ୍ତୁଳିତ କରାଯିବା ସମ୍ଭବ ହେବ ଏବଂ କୃଷକମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ କରାଯାଇପାରିବ; (ଖ) ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଜାଳେଣି କାଠ, ପ୍ଲେନ୍ ପ୍ରେଟ୍ କାଠଗଣ୍ଡ ଓ ଗୋ-ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ; (ଗ) ଜାଳେଣି ଚାହିଦା ପୂରଣ ହେବା ପରେ କୃଷକମାନେ ବଳକା କାଠକୁ ବିକି ନିଜ ନିଜର ରୋଜଗାର ବଢ଼ାଇ ପାରିବେ । ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରକୁ ବୃକ୍ଷର ଗୋଟିଏ ଆବରଣ ଘେରି ରହିବା ଦ୍ୱାରା ମୃତ୍ତିକା ମଜବୁତ ରହିବ, ମୃତ୍ତିକାଧାରିତ ଜଳକଣାର ବାଷ୍ପୀଭବନର ମାତ୍ରା କମିଯିବ ଏବଂ ପବନ ଓ ଜଳସ୍ରୋତର କୁପ୍ରଭାବ ଯୋଗୁଁ ମୃତ୍ତିକା କ୍ଷୟ ଘଟିବ ନାହିଁ ।

ଗୋଟିଏ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରର ଚତୁଃସୀମାରେ ବନ୍ଧ ପକାଯାଏ । ଗାଉଁଲି ଭାଷାରେ ଆମେ ଏହାକୁ ହିଡ଼ ବୋଲି କହୁ । ଗୋଟିଏ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରର ମାଲିକାନା ଜାହିର୍ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତାହାର ସନ୍ନିକଟ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକଠାରୁ ତାହାକୁ ପୃଥକ କରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହି ବନ୍ଧ ପକାଯାଏ । ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକ ମରୁଭୂମିରେ ପରିଣତ ହୋଇଯିବାର ଆଶଙ୍କା ରହିଛି, ସେପରି ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହି ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଗଛ ଲଗାଇବା ଦ୍ୱାରା ଚାଷୀ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଉପକୃତ ହୁଅନ୍ତି । ଗଛର ବେରକୁ ଟପି ପବନ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରର ବିଶେଷ କ୍ଷତି କରିପାରେନାହିଁ । ମରୁଡ଼ି ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ପବନର ପ୍ରଭାବ ଯୋଗୁଁ ଜମି ଉପରେ ବାଲି ମାଡ଼ିଯାଏ ଏବଂ ଶୁଖିଲା ପବନର ପ୍ରକୋପ ଯୋଗୁଁ ମୃତ୍ତିକାଧାରିତ ଜଳକଣାର ଦ୍ରୁତ ହାରରେ ବାଷ୍ପୀଭବନ ଘଟେ । ମାତ୍ର ବନ୍ଧ ଉପରେ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ଭାବରେ ଗଛ ଲଗାଇ ଦେବା ଦ୍ୱାରା ଏପରି ଅନିଷ୍ଟର ମାତ୍ରା ଯଥେଷ୍ଟ କମିଯାଏ । ଇତ୍ୟବସରରେ ଆମ ଦେଶର କେତେକ ଅଞ୍ଚଳର ଚାଷୀମାନେ ଏହି କୌଶଳ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାରୁ ଜମି ଉପରେ ବାଲି ମାଡ଼ିବାର ଆଶଙ୍କା ଅପସାରିତ ହୋଇଛି ଏବଂ ସମକାଳୀନ ଭାବରେ ମୃତ୍ତିକା ଶୁଷ୍କ ହୋଇ-

ନଯିବା ଫଳରେ ତାହାର ଉତ୍ପାଦିକା-ଶକ୍ତିକୁ ସରକ୍ଷିତ କରାଯାଇଛି । ହରିଆନା ରାଜ୍ୟର ମହେନ୍ଦ୍ରଗଡ଼ର କୃଷୀମାନେ ପବନକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଗଛ ଲଗାଇବା ପରଠାରୁ ରାଜସ୍ଥାନ ଆଡୁ ପବନ ଜରିଆରେ ମାଡ଼ିଆସୁଥିବା ବାଲି ଆଉ ସେଠାକାର ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଆଚ୍ଛାଦିତ ହୋଇଯିବାର ଆଶଙ୍କା ଉପୁଜୁନାହିଁ । ଇତ୍ୟବସରରେ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକୁ ଗୁଜୁରାଟ, ତାମିଲନାଡ଼ୁ ଓ ରାଜସ୍ଥାନରେ ପ୍ରଶଂସନୀୟ ତଥା ଲକ୍ଷଣୀୟ ମାର୍ଗରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି ।

ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରୁ ଅମଳ କରାଯାଉଥିବା ଫସଲର ଗୁଣାତ୍ମକ ଓ ପରିମାଣାତ୍ମକ ମାନର କୌଣସି ହ୍ରାସ ନଘଟାଇ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ସମୁନ୍ନତ କରାଇବା ହିଁ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣର ଅଭିମୁଖ୍ୟ । ଗୋଟିଏ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରର ମୃତ୍ତିକାର ପ୍ରକୃତି, ବର୍ଷାର ପରିମାଣ, ତାପମାତ୍ରା, ମୃତ୍ତିକାଧାରିତ ଜଳକଣାର ପରିମାଣ, ପବନର ବେଗ ପ୍ରଭୃତିକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ସେଠାରେ କେଉଁ ପ୍ରକାର ଫସଲ ଅମଳ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରର ଚାରିପଟେ କେଉଁ ପ୍ରକାର ଗଛ କିପରି ଭାବରେ ଲଗାଯିବା ଦ୍ୱାରା ଫସଲର କ୍ଷତି ଘଟିବ ନାହିଁ—ଏହି ସମସ୍ତ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକୁ ବିଚାରକୁ ନିଆଯାଇ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ ପାଇଁ ଉଚିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବଶ୍ୟ କୃଷି ବିଭାଗର ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ କୃଷୀମାନଙ୍କୁ ଏପରି ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା ବ୍ୟାପାରରେ, ଗଛ ପାଇଁ ଚାରା ଓ ମଞ୍ଜି ଯୋଗାଇ ଦେବା ଦିଗରେ ଓ ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ ଲଗାଇବାର କୌଶଳ ସମ୍ପର୍କରେ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଅଳ୍ପ କିଛି ବର୍ଷ ପରେ ଆମ ଦେଶର କର୍ମକୁଶଳୀ କୃଷୀମାନେ ନିଜ ନିଜ ଅଭିଜ୍ଞତା ବଳରେ ଏ ବ୍ୟାପାର ସମ୍ପର୍କରେ ନିଜଆଡୁ ଠିକଣା ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇପାରିବେ ।

ଫସଲ ଅମଳ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଭିଦ ଏବଂ ଜାଳେଣି କାଠ ପାଇଁ ଲଗାଯାଇଥିବା ଗଛଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ପରସ୍ପର ଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ିଆସିବେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛଗୁଡ଼ିକର କୁପ୍ରଭାବ ଯୋଗୁଁ ଛୋଟ ଛୋଟ ଉଦ୍ଭିଦଗୁଡ଼ିକର ଯେପରି କ୍ଷତି ଘଟିବ ନାହିଁ, ସେଥିପ୍ରତି ବିଶେଷ ନଜର ଦେବାକୁ ହେବ । ଏଠାରେ ବୁଝିବାର କଥା ହେଉଛି ଯେ ଗଛ ଲଗାଯିବା ଯୋଗୁଁ ଅମଳ କରାଯାଉଥିବା ଫସଲର ଗୁଣାତ୍ମକ ଓ ପରିମାଣାତ୍ମକ ମାନରେ କୌଣସି ଲକ୍ଷଣୀୟ ହ୍ରାସ

ଘଟିବ ନାହିଁ । କେବଳ କୃଷୀ ଅନ୍ତତଃ ପ୍ରଥମ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପାଇଁ ଲଗାଯାଇଥିବା ଗଛଗୁଡ଼ିକରୁ କୌଣସି ଲାଭ ପାଇବେ ନାହିଁ । ଗଛଗୁଡ଼ିକ ବଢ଼ିଯାଇ କଟାଯିବା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ହୋଇଯିବା ପରେ ଏଣିକି ପ୍ରତି ବର୍ଷ କିଛି ଗଛ କଟାଯାଇ ପାରିବ ଓ କିଛି ନୂଆ ଗଛ ଲଗାଯାଇପାରିବ । କୃଷୀ ନିଜ ଜମିର ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ କୌଶଳ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ଦ୍ୱାରା ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଉପାର୍ଜନକ୍ଷମ ହୋଇପାରିବେ । ସେ ଯଦି ଭଲ ଚାରା ବା ମଞ୍ଜି ବ୍ୟବହାର କରିଥିବେ, ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକଣା ଭାବରେ ଲଗାଇବେ ଏବଂ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଅମଳ ଓ ବନୀକରଣ ଉଭୟ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଯଥାବିଧି ସମ୍ପାଦନ ପାଇଁ ସୁସମନ୍ୱିତ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇଥିବେ, ତାହାହେଲେ ତାଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାରେ କାଳକ୍ରମେ ନିଶ୍ଚିତଭାବରେ କ୍ରମୋନ୍ନତି ଘଟିବ ଏବଂ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜରିଆରେ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ବ୍ୟକ୍ତି କୃଷିକୁ ଜୀବିକା ଭାବରେ ଆଦରିନେବା ସମ୍ଭବ ହେବ । ଇତ୍ୟବସରରେ କେତେକ ରାଜ୍ୟରେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସୁପରିଣାମ ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଲଣି । ଗୁଜରାଟ ରାଜ୍ୟର ଅହମ୍ମଦାବାଦ ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ କୃଷି-କ୍ଷେତ୍ରରେ କାଳିଦାସ ପଟେଲ ନାମକ ଜଣେ ଭଲ କୃଷୀ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଠିକଣା ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଉଛନ୍ତି । ସେ ନିଜ ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ଜଣାଇଛନ୍ତି ଯେ ଯଦି ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ବନୀକରଣ ପାଇଁ ମାଗଣାରେ ଚାରା ବା ମଞ୍ଜି ଯୋଗାଇ ଦିଅନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ଖଟାଯାଇଥିବା ମୂଳଧନ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସବୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ବାଦ୍ ଯାଇ ଜମିରୁ ଲାଭର ପରିମାଣ ଶତକଡ଼ା ୮୯ ଭାଗ ହୋଇଯାଉଛି; ମାତ୍ର ଯଦି ବନୀକରଣ ପାଇଁ ବୀଜ ବା ଚାରା କିଣିବାକୁ ହୁଏ, ତାହାହେଲେ ଲାଭାଂଶର ମାତ୍ରା ଶତକଡ଼ା ୭୮.୫ ଭାଗ ହେଉଛି ।

ସେ ଏପରି ଲାଭବାନ୍ ହେଉଥିବାର ଜାଣି ଗୁଜରାଟ ରାଜ୍ୟର ୮୭ ଜଣ କୃଷୀ ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ୭୫୦ ହେକ୍ଟର ଜମିରେ ଇଉକାଲିପଟସ ଗଛ ଲଗାଇଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦର୍ଶିତ ମାର୍ଗ ଅନୁଯାୟୀ ଜମିରେ ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଥିଲେ । ୧୯୭୮ ମସିହା ବେଳକୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ମାତ୍ର ବର୍ଷକ ପରେ, ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଗଲା ଯେ କୃଷୀମାନେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବାକୁ ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହୀ ହେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ୩୦୦ ଜଣ କୃଷୀ ବନୀକରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଚାରା ଓ ବିଶେଷଜ୍ଞସୁଲଭ ପରାମର୍ଶ ଯୋଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ ବନ ବିଭାଗର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ନିକଟରେ ଆବେଦନ କରିଛନ୍ତି ।

କେତେକ ଭିତ୍ତିହୀନ ଆଶଙ୍କା :—ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କରେ ବୃକ୍ଷରୋପଣ କରିବା ବିରୋଧରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସଂଶୟାତ୍ମକ ଅଭିଯୋଗଗୁଡ଼ିକୁ ଆଗତ କରାଯାଇଛି:—

(କ) ଗଛରେ ପକ୍ଷୀମାନେ ବସା ବାନ୍ଧିବେ ଓ ଫସଲ ନଷ୍ଟ କରିବେ;

(ଖ) ଗଛର ଛାଇ ଯୋଗୁଁ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ଉଦ୍ଭିଦ ଭଲ ଭାବରେ ବଢ଼ିପାରିବ ନାହିଁ; ଏବଂ

(ଗ) ଅତି ମାତ୍ରାରେ ଉତ୍ସ୍ୱେଦନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସଂଘଟିତ ହେବା ଯୋଗୁଁ ଭୂଗର୍ଭୀସ୍ଥ ଜଳାଶୟମାନଙ୍କରେ ଜଳ ପତନ ତଳକୁ ଖସିଯିବ ।

ପକ୍ଷୀ :—ଚଢ଼େଇମାନଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ଅବଶ୍ୟ କିଛି ପରିମାଣର ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୁଏ । ମାତ୍ର ଆମେ ବୁଝିବାର କଥା ଯେ ସେମାନେ ଉଦ୍ଭିଦର ଅନିଷ୍ଟକାରୀ କୀଟପତଙ୍ଗ, ମୂଷା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଛୋଟ ଛୋଟ ଜୀବମାନଙ୍କୁ ଖାଇଯାଆନ୍ତି । ଏଣୁ ଏହି ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ଜୀବମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅତିମାତ୍ରାରେ ବଢ଼ିଯିବାର ଅବକାଶ ରହେ ନାହିଁ । ଚଢ଼େଇମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ କୀଟପତଙ୍ଗ, ପଙ୍ଗପାଳ ଓ ଶମ୍ବାକୁଆ ଖାଇଯାଆନ୍ତି । ପେଚା, ଚିଲ ଓ ଶାଗୁଣା ଆଦି ପକ୍ଷୀମାନେ ମୂଷା ଓ ଚୂଚୁନ୍ଦ୍ରା ଭଳି ଶସ୍ୟ ଭକ୍ଷଣକାରୀ ଜୀବମାନଙ୍କୁ ଶିକାର କରନ୍ତି । ଏଣୁ କ୍ଷତି ତୁଳନାରେ ଆମେ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କଠାରୁ ବେଶୀ ଉପକାର ପାଇପାରୁଛୁ ।

ଗଛର ଛାଇ :—ଅବଶ୍ୟ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗଛର ଛାଇ ଆଶାନୁରୂପ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ବ୍ୟାପାରରେ ବ୍ୟାଘାତ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ମାତ୍ର ସୋଭିଏତ୍ ରୁଷିଆର ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ପଞ୍ଚ ଦଶକରେ ୟୁକ୍ରେନ୍‌ଠାରେ ବ୍ୟାପକ ଗବେଷଣା ଚଳାଇବା ପରେ ଜଣାଇଛନ୍ତି ଯେ ଗଛର ଛାଇ ଯୋଗୁଁ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନର ମାତ୍ରା ହ୍ରାସ ଫଳରେ ଯେତିକି କ୍ଷତି ହୁଏ, ପୋପଲର ଗଛ ଲଗାଇବାର ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ କମ୍ବା ଓକ୍ ଗଛ ଲଗାଇବାର ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପରେ କୃଷୀ ତାହାକୁ ଭରଣା କରିପାରନ୍ତି । ଏହି ସମୟାନ୍ତର ପରେ ସେ ବିଶେଷ ଲାଭବାନ୍ ହୁଅନ୍ତି । ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଅମଳ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିଜ ପରିବାର

ପାଇଁ ଜାଳେଣି କାଠ ସଂଗ୍ରହ କରି ଓ ବଳକା କାଠକୁ ବିକି ସେ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକ ରୋଜଗାର କରିପାରନ୍ତି । କିପରି ଭାବରେ କେଉଁ ପ୍ରକାର ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ ଲଗାଯିବା ଦ୍ୱାରା ବନୀକରଣ ଓ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅମେଳ ରହିବ ନାହିଁ, ତାହାକୁ ହିଁ ଠିକଣା ଭାବରେ ସ୍ଥିର କରିବା ଦ୍ୱାରା ଏହି ସମସ୍ୟା ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ଗଛଗୁଡ଼ିକର ସୁଷମ ବୃଦ୍ଧି ପଥରେ ଅନ୍ତରାୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଅବକାଶ ରହିବନାହିଁ ।

ଜଳ ବ୍ୟବହାର :—ଗଛଗୁଡ଼ିକର ଉପସ୍ଥିତି ଯୋଗୁଁ ବର୍ଷା ଋତୁରେ ମାଟି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଜଳ ଶୋଷିପାରେ ଏବଂ ଏତଦ୍ୱାରା ଭୂଗର୍ଭୀୟ ଜଳାଶୟଗୁଡ଼ିକରେ ଜଳର ମାତ୍ରା ବଢ଼ିଯାଏ । ଏବେ ଅବଶ୍ୟ କେତେକ ଚାଷୀ ଅଭିଯୋଗ କରୁଛନ୍ତି ଯେ ଇଉକାଲିପଟସ ଗଛ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଜଳ ଶୋଷି ନେଉଥିବାରୁ ଭୂଗର୍ଭୀୟ ଜଳାଶୟର ଜଳ ପତନ ଦ୍ରୁତ ହାରରେ ନିମ୍ନଗାମୀ ହେଉଛି । ମାତ୍ର ପଞ୍ଜାବ, ହରିଆନା ଓ ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶରେ ଇଉକାଲିପଟସ ଗଛ ଲଗାଯାଇ କୃଷି-ବନୀକରଣ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ଅବସରରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଉଛି ଯେ ଗହମ ଗଛଗୁଡ଼ିକ ଭଲଭାବରେ ବଢ଼ୁଛି ଏବଂ ଉତ୍ପାଦନର ମାତ୍ରା ଆଶାନୁରୂପ ହେଉଛି । ଅବଶ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ଗଛଗୁଡ଼ିକର ଜଳ ବ୍ୟବହାର ସମ୍ପର୍କରେ ବିଜ୍ଞାନସମ୍ମତ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଗବେଷଣା ଅଦ୍ୟାବଧି ପରିଚାଳିତ ହୋଇନାହିଁ । ମାତ୍ର ବାସ୍ତବ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଏପରି ସଂଶୟ ଆରୋପ କରାଯିବାର ଯଥାର୍ଥତା ଉପଲବ୍ଧ ହେଉନାହିଁ । ଯଦି କୌଣସି ପ୍ରକାର ଗଛ ଲଗାଯିବାର କୁପରିଣତି ସମ୍ପର୍କରେ କାହା ମନରେ ସଂଶୟ ଜାତ ହେଉଛି, ତାହାହେଲେ ସେହି ଗଛ ବଦଳରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଗଛ ରୋପଣ କରାଯିବା ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ଆମ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ହୋଇପାରିବ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶର ସାହାରନପୁରର ଚାଷୀମାନେ ବନ୍ଧ ଚାରିପଟେ ଜାମୁ ଗଛ ଲଗାଉଛନ୍ତି, ପଶ୍ଚିମ ଦିନାଜପୁରର ଚାଷୀମାନେ କୃଷି-ବନୀକରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସିସମ୍ ଗଛ ଲଗାଉଛନ୍ତି, ପଞ୍ଜାବ ଓ ହରିଆନାର ଚାଷୀମାନେ ଇଉକାଲିପଟସ ଗଛ ଲଗାଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାର ବାଲିଆ ଅଞ୍ଚଳର ଚାଷୀମାନେ କାଜୁଗଛ ଲଗାଉଛନ୍ତି । ବିଶେଷତଃ, ସାହାରନପୁର ଓ ଦିନାଜପୁରର ଚାଷୀମାନେ ବହୁ ବର୍ଷ ହେଲା କୃଷି-ବନୀକରଣ

ଯୋଜନାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଏତଦ୍ଵାରା ସେମାନେ ବିଶେଷ ଲାଭବାନ୍ ହେଉଛନ୍ତି ।

ଗୁଜରାଟ ରାଜ୍ୟର ଅହମ୍ମଦବାଦ ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳର କୃଷୀମାନେ ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ଭାବରେ ପ୍ରମାଣ କରିଛନ୍ତି ଯେ ଗଛ ଲଗାଯାଇଥିବା ଜମିର ମାଟି ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳର ମାଟି ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ଜଳ ଶୋଷଣ କରିପାରୁଛି । କୃଷି-ବନୀକରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଥିବା ଜମିର ମାଟି ଅଳ୍ପ କେତେ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ୩୦୪ ମିଲିମିଟର ବର୍ଷା ଜଳ ଶୋଷି ନେଉଛି । ଅଥଚ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇନଥିବା ଜମିରେ ସମ ପରିମାଣର ଜଳ ତିନି ଚାରି ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜମା ହୋଇ ରହୁଛି । ଏଣୁ ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ସଂଘଟନ ପାଇଁ ଗଛ ଯେତିକି ପରିମାଣର ଭୂଗର୍ଭୀୟ ଜଳ ବ୍ୟବହାର କରୁଛି, ତଦନୁପାତରେ ତାହା ଭୂଗର୍ଭସ୍ଥ ଜଳାଶୟମାନଙ୍କରେ ଜଳର ପରିମାଣରେ ଆବର୍ଦ୍ଧନ ଘଟାଇପାରୁଛି ।

କୃଷୀମାନଙ୍କ ଭୂମିକା :—କୃଷି-ବନୀକରଣ ଦିଗରେ ପ୍ରାଥମିକ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ଆମ ଦେଶରେ କୃଷୀମାନେ ପ୍ରଥମେ ନିଜ ନିଜର କାଠ, ଜାଳେଣି ଓ ଗୋଖାଦ୍ୟ ଚାହିଦା ପୂରଣ ଦିଗରେ ନିଜଆଡୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଉଚିତ୍ । ଯଦି ଜମିର ହୁଡ଼ ବା ବନ୍ଧମାନଙ୍କରେ, ବର୍ଜିତ ଜମିରେ (ୱେଷ୍ଟ-ଲ୍ୟାଣ୍ଡ୍) ଓ କୃଷି ପାଇଁ ଅନୁପଯୁକ୍ତ ପ୍ରାୟତଃ ଅନୁର୍ବର ଜମିରେ ସେମାନେ ଉପଯୁକ୍ତ ବୃକ୍ଷରୋପଣ କରିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ ହୁଅନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ସେମାନେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ସ୍ୱାବଲମ୍ବନଶୀଳତା ପଥରେ ଅଗ୍ରଗାମୀ ହୋଇପାରିବେ । ଆମେ ଆମ ଦେଶର ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣର ହୁଡ଼ ବା ବନ୍ଧ ଦେଖୁ । ଗୋଟିଏ ଜମିକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଜମିଠାରୁ ପୃଥକ କରିବା ପାଇଁ ଏପରି ବାଡ଼ ପକାଯାଏ । ଏପରି ବାଡ଼ ପକାଇବା ଯୋଗୁଁ ସାମୂହିକ ଭାବରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣର ଜମି ନଷ୍ଟ ହେଉଛି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ, ପଞ୍ଜାବ ଓ ହରିଆନାରେ ପ୍ରାୟ ୩୪୦ ୪୭୦୦୦ ହେକ୍ଟର ଜମି ଚାଷ କରାଯାଉଛି । ଯଦି ଏହାର ଏକ-ଶତାଂଶ ହୁଡ଼ ପାଇଁ ନିଯୋଜିତ ହୋଇଥାଏ, ତାହାହେଲେ ୩୦୦ ୪୭୦ ହେକ୍ଟର ବା ୩୪୦୪୭ ବର୍ଗ କିଲୋମିଟର ଜମିରୁ କୌଣସି ଫସଲ ଅମଳ କରାଯିବାର ସମ୍ଭାବନା ରହୁନାହିଁ । ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଅଟକଳରୁ ଜଣା-

ପଡ଼ନ୍ତି ଯେ ହୁଡ଼ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଏହି ପରିମାଣର ଜମିରେ ପ୍ରାୟ ୯୦୭୬ଟିରୁ ଅଧିକ ଗଛ ଲଗାଯାଇପାରିବ । ଚାଷୀ କେବଳ ନିଜ ଜମିର ଚାରିପଟେ ଥିବା ବାଡ଼ ଉପରେ କି ୧.୨୫ ମିଟର ବ୍ୟବଧାନରେ ଧାଡ଼ିକିଆ ଭାବରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗଛ ଲଗାଇବେ । ସନ୍ନିକଟ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର ନର୍ସରୀରୁ ସେ ଏଥିପାଇଁ ଭଲ ଚାରା ସଂଗ୍ରହ କରିପାରିବେ ଏବଂ ଜୁଲାଇ ବା ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକଣା ଭାବରେ ଲଗାଇଦେବେ । ଖରିଫ୍ ବା ରବି ଫସଲ ଜମିରେ ବଢ଼ୁଥିବା ସମୟରେ ଏହି ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ ଲଗାଯାଇଥିବାରୁ ଏଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ବିଶେଷ ଯତ୍ନ ନେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ମଧ୍ୟ ଉପୁଜିବ ନାହିଁ । ରବି ଫସଲ ଅମଳ ହେବା ବେଳକୁ ଏହି ଗଛଗୁଡ଼ିକ ବେଶ୍ ଡେଙ୍ଗା ହୋଇଥିବ । ଏଣୁ ଆଉ ଏଗୁଡ଼ିକର ଯତ୍ନ ନେବାର ଚାହିଦା ଉପୁଜିବ ନାହିଁ । ଏହି ଗଛ ପାଇଁ ଜଳ ଯୋଗାଇ ଦେବାର ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ; କାରଣ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଅମଳ ପାଇଁ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଥିବା ଜଳ ମଧ୍ୟ ଏଗୁଡ଼ିକର ଉପକାର କରିପାରିବ । ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ଉଦ୍ଭିଦଗୁଡ଼ିକର ଚେର ମାଟିତଳକୁ ଯେଉଁ ସାର ଶୋଷି ନେଇଥିବ, ଏହି ଗଛଗୁଡ଼ିକ ସେହି ସାରକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଭଲଭାବରେ ବଢ଼ିପାରିବେ । ଯଦି ଜଣେ ଚାଷୀ କୃଷି-ବନୀକରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିଜ ଜମି ଚାରିପଟେ ଛଉକାଳିପଚାଶ ଗଛ ଲଗାନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ସେ ପ୍ରତି ଗଛ ପାଇଁ ପଚାଶରୁ ଦେଢ଼ ଟଙ୍କା ରୋଜଗାର କରିପାରିବେ । ୧୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଏକ ହେକ୍ଟର ପରିମିତ ଜମିରୁ ୨୫୦୦ ଟଙ୍କାରୁ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆୟ ପାଇପାରିବେ ।

ଗଛ ଲଗାଇବା ଦ୍ୱାରା ଚାଷୀ କଞ୍ଚା ପଇସା ପାଇପାରିବେ । କୌଣସି ବର୍ଷ ପାଗ ବିଗିଡ଼ିଯିବା ଯୋଗୁଁ ସେ ଭଲ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଅମଳ କରିନପାରିବାର ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି; ମାତ୍ର ବନ୍ୟା ବା ମରୁଡ଼ି ଯୋଗୁଁ ଗଛର ବିଶେଷ କ୍ଷତି ହେବ ନାହିଁ । ପୁଣି, ଯଦି କୌଣସି ବର୍ଷ କାଠର ଦର ମାନ୍ଦା ହୋଇଯାଏ, ତାହାହେଲେ ସେ ସେହି ବର୍ଷ କାଠ ନ ବିକିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇପାରନ୍ତି; କାରଣ ପୁଣି ଯେତେବେଳେ କାଠର ଦର ଚଢ଼ା ହେବ, ସେ ସେତେବେଳେ ନିଜ ସୁବିଧା ଅନୁଯାୟୀ ଗଛ କାଟିବେ ଓ କାଠ ବିକି ପାରିବେ । ମାତ୍ର ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ଉଦ୍ଭିଦ ପାଚିଲା ହୋଇଯିବା ପରେ ଠିକଣା ସମୟରେ ସେ ଫସଲ

କାଟିନେବାକୁ ବାଧ ହେବେ । ଏଣୁ କାମ ଚଳାଇବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବଜାରର ଦରଦାମ୍ ପ୍ରତି ନଜର ଦେବାର ଅବକାଶ ନାହିଁ । କାଠ ବିକି କଞ୍ଚା ପଇସା ରୋଜଗାର କରିବା ଗୋଟିଏ ସହଜ ବ୍ୟାପାର । ଏଣୁ, ଯଦି ଅକସ୍ମାତ୍ କୌଣସି କାରଣ ଯୋଗୁଁ ଟଙ୍କା ଦରକାର ହୁଏ, ଚାଷୀ ଗଛ ବିକି ନିଜ ଚାହିଦା ପୂରଣ କରିପାରିବେ ।

ତୁଳନାତ୍ମକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କରିବା ଦ୍ୱାରା ଜଣାପଡ଼ୁଛି ଯେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଚାଷ କରିବାବେଳେ ଆମେ ପାଣିପାଗ ଉପରେ ଯେପରି ଅତି ମାତ୍ରାରେ ନିର୍ଭର କରୁ, ବନୀକରଣ ପାଇଁ ତଦନୁରୂପ ନିର୍ଭରଶୀଳତାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । କେବଳ ପ୍ରଥମ ବର୍ଷଟିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଗଛ ଅତି ଛୋଟ ଅବସ୍ଥାଟିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବା ପରେ, ବର୍ଷାର ପରିମାଣ ସ୍ୱାଭାବିକ ଅବସ୍ଥାଠାରୁ ବେଶି ବା କମ୍ ହେଲେ ବନୀକରଣ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗଛଗୁଡ଼ିକର ବିଶେଷ କ୍ଷତି ହେବନାହିଁ । କୁଆପଥର ବୃଷ୍ଟି ବା ଝଡ଼ ଏହି ଗଛଗୁଡ଼ିକର ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ଉଦ୍ଭିଦ ତୁଳନାରେ ବିଶେଷ କ୍ଷତି କରିବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ । ପୁଣି, ବଡ଼ ଗଛଗୁଡ଼ିକ ଅନିଷ୍ଟକାରୀ କୀଟପତଙ୍ଗ ଓ ଫଙ୍ଗସ୍‌ମାନଙ୍କ ଆକ୍ରମଣକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିପାରନ୍ତି । ଏଣୁ ବନୀକରଣ ଦିଗରେ କର୍ମତତ୍ପର ହୋଇଥିବା ଚାଷୀମାନେ ପାଣିପାଗର ପ୍ରତିକୂଳ ଅବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ ବିଶେଷ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ମାତ୍ର କେବଳ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବା ଚାଷୀ ଝଡ଼, ପ୍ରବଳ ବୃଷ୍ଟିପାତ, ମରୁଡ଼ି, ଅନିଷ୍ଟକାରୀ କୀଟପତଙ୍ଗମାନଙ୍କ ଆକ୍ରମଣ ପ୍ରଭୃତି ଦୁର୍ବିପାକଗୁଡ଼ିକରୁ ସମ୍ଭାବନା ସମ୍ପର୍କରେ ବାରମ୍ବାର ଚିନ୍ତିତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଆମ ଦେଶରେ ଘରୋଇ ମାଲିକାନା ସୂତ୍ରରେ ସୁବିସ୍ତୃତ ଜମି ଅବହେଳିତ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଛି । ଏହି ଜମି ଆମର ବା ଗୃହପାଳିତ ପଶୁମାନଙ୍କର କୌଣସି ହିତ ସାଧନ କରୁନାହିଁ । କେବଳ ସରକାରଙ୍କ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର କର୍ମପ୍ରବଣତା ବଳରେ ଏହି ସୁବିସ୍ତୃତ ଜମିରେ ବୃକ୍ଷ ରୋପଣ କରିବା ତଥା ସେଗୁଡ଼ିକର ଯତ୍ନ ନେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେ । କୃଷି-ବନୀକରଣ ଭଳି ଏକ ଜନହିତକାରୀ ଯୋଜନା ଅବଲମ୍ବନରେ ଏହି ଦାୟିତ୍ୱଟିକୁ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ମାନରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବାର ନିଶ୍ଚିତ ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି । ଯଦି ଚାଷୀମାନେ ନିଜ ନିଜ ମାଲିକାନା ସୂତ୍ରରେ

ଅବ୍ୟବହୃତ ଜମିମାନଙ୍କରେ ଗଛ ଲଗାଇବା ପାଇଁ କର୍ମପ୍ରବଣ ହୁଅନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ସେମାନେ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଲାଭ ଆଶାରେ ଗଛଗୁଡ଼ିକର ଉପଯୁକ୍ତ ଯତ୍ନ ନେବାପାଇଁ ନିଶ୍ଚିତଭାବରେ ଆଗଭର ହେବେ । ସାମାଜିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କରିବା ଦ୍ୱାରା ଆମେ ଅନାୟାସରେ ବୁଝିପାରୁଛୁ ଯେ ଏତଦ୍ୱାରା ଜାତୀୟ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପଦର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟିବ । ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳ ସଂପ୍ରସାରିତ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଜୀବନ ଧାରଣର ମାନରେ ସମୋନ୍ନତି ଘଟିବ ।

ଆମ ଦେଶର ଚଷୀମାନଙ୍କ ଜାଳେଣି ସ୍ୱଳ୍ପତା, ଗୋଖାଦ୍ୟ, ସାର ସ୍ୱଳ୍ପତା ତଥା ବାସଗୃହ ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ କାଠ ସ୍ୱଳ୍ପତା ପୂରଣ ହୋଇନପାରିଲେ ସାରା ଦେଶରେ କଳ୍ପିତ ସବୁଜ ବିପ୍ଳବର ବାସ୍ତବ ରୂପାୟନ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ବନୀକରଣର ଉପାଦେୟତା ସମ୍ପର୍କରେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ, ବିଶେଷଭାବରେ ଚଷୀମାନଙ୍କୁ, ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା, ତାଲିମ୍ ଓ ସମୟୋଚିତ ପରାମର୍ଶ ଦେବାକୁ ହେବ । କୃଷି ଓ ବନୀକରଣ ମଧ୍ୟରେ ନିହିତ ନିଗୂଢ଼ ଯୋଗସୂତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଧାରଣା ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ହେବ । ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଏଭଳି ଚେତନାର ଜାଗରଣ ଘଟିବା ଫଳରେ ସେମାନେ ଆମ ଦେଶର କୃଷିଭିତ୍ତିକ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ସୁଧାରିବା ପାଇଁ ନିଜଆଡ଼ୁ ଉଦ୍ୟମ କରିବେ ଏବଂ ସେମାନେ ବୁଝି ପାରିବେ ଯେ ଏହି ଅର୍ଥନୀତିର ସୁଷମ ବୃଦ୍ଧି କେବଳ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସହଯୋଗ ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇଛି । କୃଷି-ବନୀକରଣର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ଆମ ଦେଶଭଳି ଗୋଟିଏ ବିକାଶଶୀଳ ତଥା କୃଷିପ୍ରଧାନ ଦେଶର ଜନସାଧାରଣ ଠିକଣା ଭାବରେ ବୁଝିପିବା ଦ୍ୱାରା ଯଥାର୍ଥ ସବୁଜ ବିପ୍ଳବର ବାସ୍ତବ ରୂପାୟନ ପଥରେ କୌଣସି ଅନ୍ତରାୟ ସୃଷ୍ଟି ହେବାର ଅବକାଶ ରହିବ ନାହିଁ ।

ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ବନୀକରଣ.—ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ବନୀକରଣକୁ ଆମେ ସଂପ୍ରସାରିତ ବନୀକରଣ ଭାବରେ ବିଚାର କରିପାରିବା । ପଞ୍ଚାୟତ ଯେଉଁ ଜମିଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ମାଲିକାନା ଜାହିର କରନ୍ତି, ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଙ୍ଗଲର ଅଧୋଗତି ଘଟିଛି; ରାଜପଥ ରେଳପଥ ଓ କେନାଲ କୂଳର ଯେଉଁ ଜମି ବର୍ଜିତ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଛି, ସେହି ସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗଛ ଲଗାଇବା ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ସ୍ୱଳ୍ପତା ପୂରଣ ହୋଇପାରିବ । ରାସ୍ତା ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ, ଇଟା ପୋଡ଼ିବା ପାଇଁ, ଖଣି ଖୋଳିବା ପାଇଁ ଓ ଚୂନଭାଟି ପାଇଁ ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳ-

ଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯିବା ପରେ ବର୍ଜିତ ଜମି ଭାବରେ ଅକାମୀ କରାଯାଇଛି, ସେହିସବୁ ଜମିର ବନୀକରଣ ଜରିଆରେ ପୁନରୁଦ୍ଧାର କରାଯିବା ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପୃକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳର ବାସିନ୍ଦାମାନେ ଉପକୃତ ହୋଇପାରିବେ ।

କୃଷି-ବନୀକରଣ ଓ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ବନୀକରଣର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସମାନ । ଓର୍ଣ୍ଣା ଅଞ୍ଚଳର ବାସିନ୍ଦାମାନଙ୍କ ଚାହିଦା ପୂରଣ ହିଁ ଏହି ଯୋଜନା ଦୁଇଟିର ଅଭିମୁଖ୍ୟ । କେବଳ ଜମିର ସ୍ୱତ୍ୱ ବା ମାଲିକାନା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉକ୍ତଦ୍ୱୟ ଯୋଜନା ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଛି । କୃଷି-ବନୀକରଣ ସାଧାରଣତଃ ଜମିର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମାଲିକାନା ସୂତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୁଏ । ମାତ୍ର ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ବନୀକରଣ ପାଇଁ ଜମି ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଷ୍ଠୀ ବା ସମାଜର ମାଲିକାନା ବଜାୟ ରହେ । ସ୍ୱତ୍ୱାଧିକାରରେ ଏବଂବିଧ ପାର୍ଥକ୍ୟଯୋଗୁଁ ବନୀକରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆରୋପିତ ବୃକ୍ଷଗୁଡ଼ିକର ଯତ୍ନ ନେବା ବ୍ୟାପାରରେ ତଥା ସେଗୁଡ଼ିକର ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ଯଦି ସମୁଦାୟ ଗୋଷ୍ଠୀ ଉତ୍ତମ ବୁଝାମଣା ବଳରେ ବନୀକରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଠିକଣା ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବାକୁ ସ୍ଥିର କରନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ଏହାର ସାଫଲ୍ୟ ପଥରେ କୌଣସି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ରହେନାହିଁ ।

ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ବନୀକରଣ ଗ୍ରାମର ବାସିନ୍ଦାମାନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଆନ୍ତରିକ ସହଯୋଗ ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ଭର କରେ । ସେମାନଙ୍କ ସଦିଚ୍ଛା ଓ ତତ୍ ନିର୍ଭରଶୀଳ କର୍ମତତ୍ପରତାର ପରିଣତି ସ୍ୱରୂପ ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳର ଅର୍ଥନୈତିକ ପ୍ରଗତି ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ପରିଣତିକୁ ସେମାନେ ସୁଷମଭାବରେ ଉପଭୋଗ କରିପାରନ୍ତି । ଏତଦ୍ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାନୀୟ ବାସିନ୍ଦାମାନଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ, ଗୋଖାଦ୍ୟ, ଜାଳେଣି ତଥା ଜଂଗଲଲବ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ଚାହିଦା ପୂରଣ ହୁଏ । ବହୁରୂପୀ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ବଳ ଉପରେ ଆଶ୍ରୟକରି ବହୁବିଧ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇପାରେ । ମହୁ, କ୍ରୀଡ଼ା ଉପକରଣ, ରେଶମ, ମହୁଆତେଲ, ସାଇଜାନ କାଠରୁ କାଗଜ, ସିସମ୍, ବାବୁଲ ବା ଇଉକାଲିପଟସ୍ କାଠରେ ନିର୍ମିତ ଉପକରଣ, ନିମ ସାବୁନ, ଗୋଖାଦ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ତଥା ଦୁଗ୍ଧ ଉତ୍ପାଦନ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ସଂପଦର ସଦୁପଯୋଗ ସମ୍ଭବ ।

ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସ୍ୱତ୍ୱାଧିକାରରେ ସୃଷ୍ଟ ଜଙ୍ଗଲର ଯତ୍ନ ନେବା ପାଇଁ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଜନସାଧାରଣ ହିଁ ଆଗ୍ରହୀ ହେବା ଉଚିତ । ଗୋଟିଏ ଗୋଷ୍ଠୀର ସାମୂହିକ

କଲ୍ୟାଣ ପାଇ ଏହି ଯୋଜନା ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇଛି । ଯଦି କୃଷି-ବନୀକରଣ ଜରିଆରେ କୃଷୀମାନେ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ହୋଇପାରନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ସେମାନେ ଏହି ଜଙ୍ଗଲରୁ କାଠ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଚୋରି କରିବେ କାହିଁକି ? ପୁଣି ନିଜ-ସମେତ ସମସ୍ତଙ୍କ ହିତ ସାଧନ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜଙ୍ଗଲର ଅନିଷ୍ଟ ଘଟାଇବା ପାଇଁ ସେମାନେ କାହିଁକି ବା ମନ ବଳାଇବେ ?

ଅବ୍ୟବହୃତ ସ୍ଥଳ ସଂପଦ—ଗୋଟିଏ ଧାଡ଼ିରେ ବା ଧାଡ଼ି-ଧାଡ଼ିକିଆ ଭାବରେ ଅଥବା କୌଣସି ପ୍ରକାର ଉପଯୁକ୍ତ ବିନ୍ୟାସ ଅବଲମ୍ବନରେ ବୃକ୍ଷ ରୋପଣ କରିବାହିଁ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣର ଅଭିମୁଖ୍ୟ । ଆମ ଦେଶର ରାସ୍ତା କଡ଼ରେ ୧୨୨୪୦୦୦ କିଲୋମିଟର, ରେଳପଥ ଧାରରେ ୫୯୭୯୦ କିଲୋମିଟର, କେନାଲ କଡ଼ରେ ୧୫୦୦୦୦ କିଲୋମିଟର, ଜଳ ନିଷ୍କାସନ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନାଳ କଡ଼ରେ ୨୦୦୦୦ କିଲୋମିଟର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳ ବ୍ୟବହୃତ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଛି । କେବଳ ଏହି ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକରେ ବୃକ୍ଷ ରୋପଣ କରିବାଦ୍ୱାରା ଆମେ ପ୍ରାୟ ୯୦୨୦୦୦ ହେକ୍ଟର ଜମିରେ ସାମାଜିକ ବନ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବା । ଏହା ସମେତ ନଦୀ କୂଳରେ, ଗ୍ରାମର ପରିତ୍ୟକ୍ତ ପଡ଼ିଆ ଜମିମାନଙ୍କରେ, ଶ୍ମଶାନ ଘାଟରେ, ନୈନ୍ତସନ୍ତିଆ ସ୍ଥାନରେ, ପାଟରେ, ବିଦ୍ୟାଳୟ ବା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ଡାକ୍ତରଖାନା ଓ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରାଚୀର କଡ଼ରେ ବୃକ୍ଷରୋପଣ କରାଯାଇ ପାରେ । ଆମ ଦେଶର ପ୍ରାୟ ୫୩ ନିୟୁତ ହେକ୍ଟର ଜମିକୁ ଅନୁର୍ବର ଓ କୃଷି ଅନୁପଯୋଗୀ ପଡ଼ିଆ ଜମି ଭାବରେ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ କରାଯାଇଛି । ଏହି ସୁବିସ୍ତୃତ ଅଞ୍ଚଳର ଅଧିକ ଭାଗ ପୂର୍ବରୁ ଅନୁର୍ବର ନଥିଲା । ସେହି ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକ ବୃକ୍ଷଲତା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲା । ମାତ୍ର ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ କୃତକର୍ମର ପରିଣତି ସ୍ୱରୂପ ସେଗୁଡ଼ିକ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏପରି ବର୍ଜିତ ଅବସ୍ଥାରେ ଉପନୀତ ହୋଇଛି । ଯଦି ଆମେ ଠିକଣା ପନ୍ଥା ନେବାକୁ ସ୍ଥିର କରୁ ତାହାହେଲେ ଏହି ସୁବିସ୍ତୃତ ଅଞ୍ଚଳର ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥାନରେ ପୁଣି ବୃକ୍ଷରୋପଣ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଏହି ପଡ଼ିଆ ଜମି ମଧ୍ୟରୁ ୭୫ ନିୟୁତ ହେକ୍ଟର ଜଙ୍ଗଲ ଭାବରେ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥିବା ଜଙ୍ଗଲର ପୁନରୁଦ୍ଧାର ଦିଗରେ ବିହିତ ପଦକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି । ସମକାଳୀନ ଭାବରେ ଆମ ଦେଶର ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ପ୍ରାୟ ୨୨୦ ନିୟୁତ ବାସିନ୍ଦା

ବେକାରୀ ବା ଅର୍ଦ୍ଧ-ବେକାରୀ ଯୋଗୁଁ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ସୀମାରେଖା ତଳେ ରହୁଛନ୍ତି । ଏଣୁ ବର୍ଜିତ ଜମିଗୁଡ଼ିକର ତଥା ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ଅଥଚ ବେକାର ଜନସମୂହର ସଦୁପଯୋଗ କରାଯିବା ଦ୍ୱାରା ଉପଯୁକ୍ତ ଟେକ୍‌ନୋଲଜି ଅବଲମ୍ବନରେ ସୁନିର୍ବାଚିତ ବୃକ୍ଷ ରୋପଣ ଜରିଆରେ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ଭବ ହେବ । ଏହି ବ୍ୟାପାରର ସାଫଲ୍ୟ ପାଇଁ କୌଣସି ବ୍ୟୟବହୁଳ ଟେକ୍‌ନୋଲଜିର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । କେବଳ ଆନ୍ତରିକ ଉଦ୍ୟମ ବଳରେ ତଥା ବେକାର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସହଯୋଗ ବଳରେ ଏହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇ ପାରିବ ଏବଂ ଏତଦ୍ୱାରା ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ବେକାରୀ ସମସ୍ୟା ଲାଘବ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଂପୃକ୍ତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ରୋଜଗାର ବଢ଼ିଯିବ ।

ଯଦି ଗୋଟିଏ ଏକର ଜମିରେ ଗଛ ଲଗାଯାଏ, ତାହାହେଲେ ସେହି ଜମିର ପ୍ରକୃତି, ଗଛଗୁଡ଼ିକର ଗୁଣ ଓ ବୃକ୍ଷ ରୋପଣର ବିନ୍ୟାସ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ପ୍ରଥମ ତିନି ବର୍ଷ ପାଇଁ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରାୟ ୧୫୦ ଠାରୁ ୫୦୦ ଦିନ ପାଇଁ କର୍ମସଂସ୍ଥାନ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରିବ । ଜଙ୍ଗଲଲବ୍ଧ ଉପଯୋଗୀ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରାୟୋଗିକ ଉପଯୋଗ ପାଇଁ ପରିସ୍ଥିତି ଅନୁକୂଳ ହୋଇଯିବା ପରେ ଆୟର ମାତ୍ରା ବଢ଼ିଯିବ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ପ୍ରାୟ ଦୁଇଗୁଣ ସମୟ ପାଇଁ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ କର୍ମସଂସ୍ଥାନର ସର୍ଜନା ସମ୍ଭବ ହେବ । ବିଶେଷତଃ ପ୍ରତି ୭ ବର୍ଷ ବା ୧୦ ବର୍ଷ ପରେ ଏହି ଜଙ୍ଗଲରୁ କାଠ କଟାଯାଇପାରେ; ଏ କାମ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯିବା ପରେ ଆହୁରି ଅଧିକ ଲୋକଙ୍କୁ ଜୀବିକା ଯୋଗାଇଦେବା ସମ୍ଭବ ହେବ ।

ଗୁଜରାଟ ଓ ହରିଆନା ରାଜ୍ୟରେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ବନୀକରଣ ଯୋଜନାର ପ୍ରଶଂସନୀୟ ଅଗ୍ରଗତି ଘଟିଛି । ଏତଦ୍ୱାରା ସଂପୃକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳର ଜନସାଧାରଣ ବିଶେଷ ଉପକୃତ ହେଉଛନ୍ତି । ଆଶା କରାଯାଉଛି ଯେ ଅଚିରେ ସାରା ଦେଶରେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ବାସିନ୍ଦାମାନେ ଏହି ଯୋଜନାର ମହତ୍ତ୍ୱ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବେ ଏବଂ ଏହାକୁ ଯଥାବିଧି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବା ଦ୍ୱାରା ନିଜ ନିଜ ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାରେ କ୍ରମୋନ୍ନତି ଘଟାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପରିବେଶ ଓ ମୂଲ୍ୟବାନ ପରିସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ସନ୍ତୁଳନ ଓ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ଦିଗରେ ଯତ୍ନବାନ ହେବେ ।

ସହରାଞ୍ଚଳ ବନୀକରଣ—ସହରାଞ୍ଚଳର ବାସିନ୍ଦାମାନଙ୍କ ବାସଗୃହ ସମୀପକୁ ବୃକ୍ଷଶୋଭିତ କରାଇବା ହିଁ ଏହି ଯୋଜନାର ଆଭିମୁଖ୍ୟ । ମୂଳତଃ ନଗରାଞ୍ଚଳର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଏହା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଫୁଲ ଓ ଫଳଗଛ, ବିଭିନ୍ନ ଋତୁରେ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ହେଉଥିବା ରଙ୍ଗବେରଙ୍ଗୀ ଫୁଲ ଓ ଶାଖା ପ୍ରଶାଖା. ବିଭିନ୍ନ ଋତୁରେ ମିଳୁଥିବା ଫଳ, ବିଭିନ୍ନ ଜ୍ୟାମିତିକ ଆକୃତିରେ କଟାଯାଉଥିବା ପତ୍ରଗହଳ ବୃକ୍ଷ ଗୋଟିଏ ପରିବେଶରେ ପ୍ରାକୃତିକ ଶୋଭାକୁ ଆକର୍ଷିତ କରେ । ଏଣୁ ରାସ୍ତା ଓ କେନାଲ କଡ଼ରେ, ପୋଖରୀ ତଟରେ, ସହରର ଫାଙ୍କା ଆକର୍ଷିତ ସ୍ଥାନ ଓ ପାର୍କଗୁଡ଼ିକରେ, ସରକାରୀ ଓ ବେସରକାରୀ ଅନୁଷ୍ଠାନର ହତାରେ, ବାସଗୃହର ଖାଲି ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ବୃକ୍ଷ ରୋପଣ କରିବା ଦ୍ୱାରା ସହରର ଶୋଭା ମନୋହର ହୁଏ । ଏହା କର୍ମଚଞ୍ଚଳ ବାସିନ୍ଦାମାନଙ୍କ ମାନସିକ ଅବସ୍ଥାର ସନ୍ତୁଳନ ଦିଗରେ ବିଶେଷ ସହାୟକ ହୁଏ । ସବୁଜ ଶ୍ୟାମଳିମାର ଛବିଳ ଶୋଭା ସମ୍ଭାର ବାସିନ୍ଦାମାନଙ୍କ ଚିତ୍ତ ବିନୋଦନ କରେ । ବମ୍ବେର ବୋରିଭାଲି ପାର୍କ, ଲକ୍ଷ୍ନୌର କୁକ୍ରେଲ ଜଙ୍ଗଲ ଓ ବାଙ୍ଗାଲୋରର ବନରଗାଛା ପାର୍କ ଏହି ଉକ୍ତିର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ନିଦର୍ଶନ ।

ଗୁଜରାଟ ରାଜ୍ୟରେ ସହରାଞ୍ଚଳ ବନୀକରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନୂଆ ପ୍ରକାରର ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇଛି । କୌଣସି ସହରରେ ବାସଗୃହ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ନଗର ଉନ୍ନୟନ ସଂସ୍ଥାଙ୍କ ନିକଟରେ ଯେଉଁ ଆବେଦନ କରାଯାଉଛି, ତାହାକୁ ମଞ୍ଜୁରି ଦେବାବେଳେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସର୍ତ୍ତ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଉଛି । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ସର୍ତ୍ତ ହେଉଛି ଯେ ପ୍ରତି ବାସଗୃହର ହତାରେ ଅତି କମ୍‌ରେ ପାଞ୍ଚୋଟି ବୃକ୍ଷ ରୋପଣ କରାଯିବ । ରାସ୍ତାକଡ଼ରେ ବଢ଼ିଥିବା ଗଛକୁ କାଟିବା ବିରୋଧରେ ଦୃଢ଼ କଟକଣା ଜାରି କରାଯାଇଛି । ରାଜ୍ୟପାଳ, ମନ୍ତ୍ରୀ ବା କୌଣସି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଗୋଟିଏ ସାମାଜିକ ଉତ୍ସବ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ବା ସେଥିରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ବୃକ୍ଷ ରୋପଣ କରାଯିବାର ବିଧିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି । ବିଭିନ୍ନ ପର୍ବଗୁଡ଼ିକୁ ପାଳନ କରାଯିବା ଅବସରରେ ବୃକ୍ଷରୋପଣକୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଉଛି । କାଳକ୍ରମେ ଜନଚେତନାର ଜାଗରଣ ଫଳରେ ସାରା ଦେଶରେ ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନକୁ ଆମ ସଂସ୍କୃତି ସହିତ

ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଏତଦ୍ୱାରା ଆମେ ଆମ ଦେଶର ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପଦର ସୁରକ୍ଷା, ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ଓ ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ଦିଗରେ ନିଜ ନିଜ ଦାୟିତ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକଣା ଭାବରେ ତୁଲାଇବା ପାଇଁ ସ୍ୱତଃପ୍ରବୃତ୍ତ ଭାବରେ ଆଗ୍ରହୀ ହେବା ।

ଜମିର ମାଲିକାନା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣର ସାଫଲ୍ୟ :—

ଶୁଭଙ୍କର ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟାଇବା ପାଇଁ, ଦେଶର କୃଷିଭିତ୍ତିକ ଅର୍ଥନୀତିରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ବିକୃତି ଓ ବିଘଟନଗୁଡ଼ିକୁ ସୁଧାରିବା ପାଇଁ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଜୀବିକା ଯୋଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇଛି । ରୋପିତ ବୃକ୍ଷଗୁଡ଼ିକର ସୁଷମ ବୃଦ୍ଧି ଓ ସୁରକ୍ଷା ବଳରେ ହିଁ ଏହି ଜନକଲ୍ୟାଣକାମୀ ଯୋଜନାରୁ ଆଶାନୁରୂପ ସୁଫଳ ମିଳିପାରିବ । ଅସଲ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି ଲଗାଯାଇଥିବା ଗଛଗୁଡ଼ିକ ଭଲଭାବରେ ବଢ଼ିଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିଏ ଯତ୍ନ ନେବ ?

କୃଷି-ବନୀକରଣ ପାଇଁ ଏ ଦିଗରେ ବିଶେଷ ଚିନ୍ତା କରିବାର ଅବକାଶ ନାହିଁ । କାରଣ ଜମିର ମାଲିକମାନେ ହିଁ ନିଜେ ଏ ଦିଗରେ ଯତ୍ନବାନ୍ ହେଉଥିବାରୁ ବନୀକରଣର ସଫଳତା ଦିଗରେ ସେ ସର୍ବବିଧ ଯତ୍ନ ନେବାକୁ ଆଗଭର ହେଲେ । ମାତ୍ର ଯେଉଁ ପଞ୍ଚାୟତ ଜମିରେ, ରେଲରାସ୍ତା ବା ରାଜପଥ କଡ଼ରେ ଅଥବା ଜଳସେଚନ ବିଭାଗ ଓ ପି· ଡବ୍‌ଲିଉ· ଡ଼ି· ବିଭାଗ ଅଧୀନରେ ଥିବା ଜମିମାନଙ୍କରେ, ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜମିରେ ବୃକ୍ଷରୋପଣ କରାଯିବ ସେଗୁଡ଼ିକର କିଏ ଯତ୍ନ ନେବ ? ଏଥିପାଇଁ ସୁଚିନ୍ତିତ ଯୋଜନା ଓ ତଦାଶ୍ରୟୀ ବିହିତ ପଦକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି । ସମ୍ପୃକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳର ଯଦି କେତେକ ଉତ୍ସାହୀ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଗଛଗୁଡ଼ିକର ଦାୟିତ୍ୱ ଦିଆଯାଏ ଏବଂ ପାରିଶ୍ରମିକ ବାବଦରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ପାଦିତ ଜଙ୍ଗଲଲବ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକରୁ ବା ଜାଳେଣିକାଠରୁ କିଛି ଅଂଶ ମାଗଣାରେ କିମ୍ବା ଯଥେଷ୍ଟ ଶସ୍ତାରେ ଯୋଗାଇ ଦେବାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦିଆଯାଏ, ତାହାହେଲେ ସେମାନେ

ଗଛଗୁଡ଼ିକର ଯତ୍ନ ନେଇ ପାରିବେ । ଏହି ଯୋଜନାର ଉପକାରିତା ସମ୍ପର୍କରେ ଜନ-ଚେତନାର ଜାଗରଣ ଘଟାଇବା ପାଇଁ ତାଲିମମୂଳକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ତଥା ଶିକ୍ଷାପ୍ରଦ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକୁ ଯଦି ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ, ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଓ ପ୍ରଚାର ବିଭାଗ ଆନୁକୂଲ୍ୟରେ ନିୟମିତ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଏ, ତାହାହେଲେ ଜନସାଧାରଣ ଗଛଗୁଡ଼ିକର ଯତ୍ନ ନେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସହିତ ସହଯୋଗ କରିବେ । ପୁଣି ଜଙ୍ଗଲଲବ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ କଞ୍ଚାମାଲ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରି କ୍ଷୁଦ୍ର ବା କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ଯଦି ସ୍ଥାନୀୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଯାଏ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ଏ ଦିଗରେ ତାଲିମ ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଏ, ତାହାହେଲେ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟଣୀୟ ମାର୍ଗରେ ପ୍ରବାହିତ କରିପାରିବ ।

ଯଦି ଜନସାଧାରଣ ନିଜ ନିଜ ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ଜାଣିପାରନ୍ତି ଯେ, ଏପରି ଗୋଟିଏ ଯୋଜନାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବା ଦ୍ୱାରା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ବେକାର ଯୁବକ ଓ ଯୁବତୀଙ୍କୁ ଉପାର୍ଜନକ୍ଷମ ଜୀବିକା ମିଳିପାରୁଛି, ଜାଳେଣି କାଠର ଅଭାବ ଦୂର ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣର ଗୋବରକୁ ଜମିରେ ପ୍ରାକୃତିକ ସାର ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ସମ୍ଭବ ହେଉଛି, ବଳକା କାଠ ବିକିବା ଦ୍ୱାରା କୃଷୀମାନେ ବେଶ ଦୁଇପଇସା ରୋଜଗାର କରିପାରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ଜଳବାୟୁ ଓ ପରିସଂସ୍ଥା ଏହି ଯୋଜନାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଯୋଗୁଁ ସନ୍ତୁଳିତ ରହିପାରୁଛି, ତାହାହେଲେ ସେମାନେ ଏହାର ସାଫଲ୍ୟ ଦିଗରେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ସହଯୋଗ କରିବା ପାଇଁ ଆଗେଇ ଆସିବେ !

ସହରାଞ୍ଚଳ ବନୀକରଣର ସାଫଲ୍ୟ ସହରର ଶିକ୍ଷିତ, ଉତ୍ସାହୀ ଓ ପ୍ରକୃତିପ୍ରେମୀ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠା ଓ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ସେମାନେ ଯଦି ବନ ସୁରକ୍ଷା ଦଳ, ସବୁଜ ବନ୍ଧୁର ସମିତି, ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷା ସମିତି ପ୍ରଭୃତି ଶିରୋନାମାରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଉତ୍ସାହୀ ଯୁବଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ସହାୟତାରେ ବିଭିନ୍ନ ସେବାକାରୀ ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିପାରନ୍ତି ଏବଂ ଏହି ସଙ୍ଗଠନ ବନ ବିଭାଗ ଓ କୃଷି ବିଭାଗର ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ନେଇ ବନୀକରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ପଦକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇ

ପାରନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ସହରାଞ୍ଚଳ ବନୀକରଣରୁ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଆଶାନୁରୂପ ସଫଳତା ମିଳିବ ।

ଚୀନ ଦେଶ ଏ ଦିଗରେ ଆମ ଜ୍ଞାନ-ଚକ୍ଷୁ ଉନ୍ମୀଳିତ କରାଇ ପାରିଛି । ସେହି ଜନବହୁଳ ତଥା ବିକାଶଶୀଳ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଏ ଯୋଜନାକୁ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ମାର୍ଗରେ ଯଥାବିଧି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବାର ପରିଣତି ସ୍ୱରୂପ କୃଷିଭିତ୍ତିକ ଅର୍ଥନୀତିରେ ଶୁଭଙ୍କର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି । ବନ୍ୟା ଓ ମରୁଡ଼ି ଦାଉରୁ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ପବନର ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ଶକ୍ତି କବଳରୁ ଉର୍ବର ମୃତ୍ତିକା ସ୍ତରକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ବୃକ୍ଷରୂପୀ ପ୍ରାଚୀରର ଘେର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ସମକାଳୀନ ଭାବରେ ଏହି ଯୋଜନାର ଆଶାନୁରୂପ ସାଫଲ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଚାହିଦା ମୁତାବକ ଜାଳେଣି କାଠ ମିଳିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୋବରକୁ ଜମିର ଉତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତିର ଆବର୍ଦ୍ଧନ ନିମନ୍ତେ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଉଛି । ଏଣୁ, ସମଦଶାପନ୍ନ ଭାରତ ଭଳି ଗୋଟିଏ ଜନବହୁଳ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଏପରି ଜନହିତକାରୀ ଯୋଜନାକୁ ଠିକଣା ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ଏହା ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ ରାଜନୈତିକ ନେତୃବର୍ଗ, ପ୍ରଶାସକ ମଣ୍ଡଳୀ, କୃଷି ଓ ବନ ବିଭାଗର ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ତଥା ସର୍ବୋପରି ଜନସାଧାରଣ ଯଦି ଏହି ଜନହିତକାରୀ ଯୋଜନାର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ଠିକଣା ଭାବରେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରନ୍ତି ଏବଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠା, ଦେଶପ୍ରେମ, ପରିବେଶୀୟ ସଚେତନତା, ବହୁଶୃଙ୍ଖଳାଭିତ୍ତିକ ଯୋଗସୂତ୍ରରକ୍ଷାକାରୀ ପଦକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକ ଜରିଆରେ ଏହାକୁ ସୁସମନ୍ୱିତ ମାର୍ଗରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବାକୁ ସଂକଳ୍ପବଦ୍ଧ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ଜାତୀୟ ଉନ୍ନୟନ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଏହାକୁ ଯଦି ଅର୍ଥସୂଚକ ମାର୍ଗରେ ସାମିଲ କରାଯାଏ, ତାହାହେଲେ ଆମ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଜନସାଧାରଣ ସାମାଜିକ ବନୀକରଣର ସୁଫଳଗୁଡ଼ିକୁ ଉପଭୋଗ କରି ପାରିବେ । ଏତଦ୍ୱାରା ଭୌତିକ ପରିବେଶ ଓ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ପରିସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ ସନ୍ତୁଳିତ ରଖାଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଜୀବନ ଧାରଣର ମାନରେ କ୍ରମୋନ୍ନତି ଘଟିପାରିବ ।

●

ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଆମ ଦାୟାଦମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ

ଆମର ଏହି ପବିତ୍ର ଜନ୍ମଭୂମି ଏକଦା ଜଙ୍ଗଲ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲା । ଜଙ୍ଗଲର ଶାନ୍ତ ମନୋରମ ପରିବେଶରେ ମୁନିଋଷିମାନେ ତପସ୍ୟାରତ ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ । ଆଶ୍ରମଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଓ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ତାଲିମ ଦେଇ ସେମାନେ ଆମ ଦେଶର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ନୈତିକ ଜୀବନର ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ତଥା ଜାତୀୟ ଚରିତ୍ର ଗଠନ ଦିଗରେ ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଜଙ୍ଗଲର ଏକ ବିଷାଦ ଘଟଣା ହିଁ ବାଲ୍ମୀକିଙ୍କୁ କାବ୍ୟ ରଚନା କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦୀପନା ଯୋଗାଇଥିଲା । ସେ ନିଜ ପର୍ଣ୍ଣକୁଟୀରର କୋଳାହଳବିହୀନ ପରିବେଶରେ ରାମାୟଣ ଭଳି ମହାକାବ୍ୟଟିକୁ ରଚନା କରିଥିଲେ ।

ଆମ ଦେଶର ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନ ଜଙ୍ଗଲ୍ ସହିତ ଓତପ୍ରୋତ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇଛି । ଯେ କୌଣସି ପୁଣ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିବାବେଳେ ତଥା ବିବାହ ବେଦୀରେ ବନଦେବତାଙ୍କୁ ପୂଜା କରିବା ବିଧି ଅଦ୍ୟାବଧି ବଳବତ୍ତର ରହିଛି । ଆମ ଦେଶରେ ଗାଁଗହଳରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ବର ଓ ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଗଛକୁ ପୂଜା କରାଯାଏ । ତୁଳସୀ ଚଉରାମୂଳେ ଭକ୍ତି ଅର୍ଘ୍ୟ ନିବେଦନ କରିବାର ପରମ୍ପରା ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅବ୍ୟାହତ ରହିଛି ।

ଆମ ଦେଶର ଆୟୁର୍ବେଦ ବିଶାରଦମାନଙ୍କ ମତାନୁଯାୟୀ ଛୋଟ ବଡ଼ ନିର୍ବିଶେଷରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉଦ୍ଭିଦର କିଛି ନା କିଛି ମହତ୍ତ୍ୱ ରହିଛି । ଏ ଦେଶରେ ବଢ଼ୁଥିବା ସବୁ ଗଛଲତାର ଭେଷଜ ଗୁଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆମେ ଅଦ୍ୟାବଧି ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇନାହୁଁ । ଏବେ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ବିଭିନ୍ନପ୍ରକାର ବୈଜ୍ଞାନିକ ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନରେ ବିଭିନ୍ନ ଗଛର ଡାଳ, ପତ୍ର, ଚେର ଓ ମୂଳଗୁଡ଼ିକର ଭେଷଜ ଗୁଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ତଥ୍ୟ ପରିବେଷଣ କରୁଛନ୍ତି । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଖାଦ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ବା ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ବ୍ୟାପାରରେ ଆମେ ସବୁ ଉଦ୍ଭିଦର ଗୁଣ ସମ୍ପର୍କରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିନାହୁଁ । ଅତୀତରେ

ମାତ୍ର ଅଳ୍ପ କେତୋଟି ଘାସଜାତୀୟ ଉଦ୍ଭିଦକୁ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ବ୍ୟାପାରରେ ବିନିଯୋଗ କରାଯିବା ଫଳରେ କୃଷି-ବିପ୍ଳବର ସର୍ଜନା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଣବିକ ଜୀବବିଜ୍ଞାନ, ଅନୁବଂଶିକୀ, ରସାୟନିକ ସଂଶ୍ଳେଷଣ ତଥା ଅଭିନିସ୍ୱାତ୍ମକ ଗବେଷଣା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉପକରଣଗୁଡ଼ିକର ଯେପରି ସମୃଦ୍ଧି ସାଧନ କରାଯାଉଛି, ତନ୍ନନତ ଆମ ଦେଶରେ ବଢ଼ୁଥିବା ଉଦ୍ଭିଦଗୁଡ଼ିକର ଖାଦ୍ୟୋପଯୋଗୀ ଗୁଣ ସମ୍ପର୍କରେ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ସହଜ ହୋଇଛି । ସବୁ ଗଛର ଦୋଷ-ଗୁଣ ସମ୍ପର୍କରେ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଆମେ ଯଦି ଜଙ୍ଗଲ ଉଚ୍ଛେଦ ବଳରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ଉଦ୍ଭିଦକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେଉ, ତାହାହେଲେ ଦାୟାଦଙ୍କ ସୂତ୍ରରେ ଆମେ ଅପୂରଣୀୟ କ୍ଷତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ନାହିଁ କି ? ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବିଚାର କରାଯାଇ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ବିଜ୍ଞାନୋନ୍ନତ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜିନ୍‌ବ୍ୟାଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଛି । ଆମେ ଏ ଦିଗଟି ପ୍ରତି ସଚେତନ ହେବା ବିଜ୍ଞତାର ପରିଚାୟକ ନୁହେଁ କି ?

ଆମ ଦେଶର ଗୌରବାବହ ପରମ୍ପରା ଜଙ୍ଗଲ ସହିତ ଘନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଇତ୍ୟବସରେ ଆମ ସ୍ୱଭାବ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଛି । ଜାଳେଣି କାଠ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ, କାଗଜ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ, କୋଠାବାଡ଼ି ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ, ବିଭିନ୍ନ କାଷ୍ଠୋପକରଣଗୁଡ଼ିକର ଚାହିଦା ମେଣ୍ଟାଇବା ପାଇଁ, ଉନ୍ନୟନମୂଳକ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବା ପାଇଁ ଅପରିଣାମଦର୍ଶୀ ଭାବରେ ଆମେ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ପକାଇଛୁ । ଏହାର ଭୟାବହ ପରିଣତି ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ଭୋଗ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛୁ । ସାରା ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ବରାବର ବନ୍ୟା ନଚେତ୍ ମରୁଡ଼ିର ପ୍ରକୋପ ଅନୁଭୂତ ହେଉଛି । ସ୍ଥାନୀୟ ଜଳବାୟୁ କୃଷି ଉପଯୋଗୀ ହେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଅନିଶ୍ଚିତ ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ସବୁଜ ଶ୍ୟାମଳିମା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକ ରୁକ୍ଷ ପ୍ରାନ୍ତରରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଜଳସ୍ରୋତ ଓ ପ୍ରଖର ପବନର ଦାଉରେ ମୃତ୍ତିକା କ୍ଷୟର ମାତ୍ରା କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ଆତଙ୍କପ୍ରଦ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ଜଳ ଉତ୍ସଗୁଡ଼ିକ ଶୁଷ୍କ ହୋଇଯାଉଛି । ଭୂଗର୍ଭୀୟ ଜଳଭଣ୍ଡାରମାନଙ୍କରେ ଜଳର ପତନ ତଳକୁ ତଳକୁ ଖସିଯାଉଛି । ରାଜସ୍ଥାନର ମରୁଅଞ୍ଚଳ ପଞ୍ଜାବ, ହରିଆନା ଓ ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ ଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ି ଆସୁଥିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଉଛି ।

ହିମାଳୟ ପର୍ବତମାଳାର ନିମ୍ନ ଦେଶରେ ଆଉ ଗଛ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁନାହିଁ । ଏହା ଟାଙ୍ଗରା ଭୂମିରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଏଥିପାଇଁ ମୃତ୍ତିକା କ୍ଷୟ ଏପରି ଶୋଚନୀୟ ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କଲାଣି ଯେ ଏହି ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ପରିସମ୍ପତ୍ତିଟି ଅନୁଦ୍ଧରଣୀୟ ମାର୍ଗରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବାର ଆଶଙ୍କା ଉପୁଜିଲାଣି ।

ଏହି ସମସ୍ତ ଦୁର୍ବିପାକ ଯୋଗୁଁ ଏଇ ମାତ୍ର ଅଳ୍ପ କିଛି ବର୍ଷ ହେଲା ଆମର ଜ୍ଞାନ-ଚକ୍ଷୁ ଉନ୍ମୀଳିତ ହୋଇଛି । ଆମେ ବୃକ୍ଷରୋପଣ ଦିଗରେ ବିଶେଷ ଯତ୍ନବାନ୍ ହୋଇଛୁ । ବନମହୋତ୍ସବଗୁଡ଼ିକୁ ସାରା ଦେଶରେ ମହା ସମାରୋହରେ ପାଳନ କରାଯାଉଛି । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଚୁର ମାଧ୍ୟମଗୁଡ଼ିକ ଜରିଆରେ ପ୍ରସାର କରାଯାଉଥିବା ଯୋଗୁଁ ଅବଶ୍ୟ ଜନ ଚେତନାର ଜାଗରଣ ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି; ମାତ୍ର ଏ ପ୍ରକାର ବହୁ ଆଡ଼ମ୍ବର ଲଘୁକ୍ରିୟାରେ ପରିଣତ ହେଉଥିବାର ଦୃଶ୍ୟ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟଥିତ କରୁଛି । ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ପୌରୋହିତ୍ୟରେ ବୃକ୍ଷରୋପଣ ଉତ୍ସବକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଫୁଲମାଳ, ସାଜସଜ୍ଜା, ଜଳଯୋଗ, ବେତାର ଓ ଦୂରଦର୍ଶନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରଭୃତି ପାଇଁ ଯେତିକି ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରାଯାଉଛି, ତା'ତୁଳନାରେ ଆଶାନୁରୂପ ଫଳ ମିଳୁନାହିଁ । ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ ଲଗାଇ ଦେବା ପରେ କେହି ଆଉ ତା'ର ବିଶେଷ ଯତ୍ନ ନେଉନାହାନ୍ତି । ବିଜ୍ଞାପନସର୍ବସ୍ୱ ଦୁନିଆରେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଆତ୍ମବଡ଼ିମାର ପ୍ରସାର ଉଦ୍ୟମୀ ପାଇଁ ହେଉଛନ୍ତି; ମାତ୍ର ଏତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଜାତୀୟ ସ୍ୱାର୍ଥର ସୁରକ୍ଷା ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଯଦି ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ପାଳନ କରାଯାଇ ଥାଆନ୍ତା ଏବଂ ବିଜ୍ଞାପନ ଓ ଆଡ଼ମ୍ବର ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟୟଭାରକୁ ଯଦି ଗଛ ଚାରିପଟେ ବାଡ଼ ବୁଜିବା ପାଇଁ କିମ୍ବା ଗୋଟିଏ ମାଳୀକୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦେବା ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଯିବା ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା, ତାହାହେଲେ ଏପରି ଉତ୍ସବର ମହତ୍ତ୍ୱ ଜନସାଧାରଣ ଠିକ୍ ଭାବରେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରନ୍ତେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଦେଶର ଶିକ୍ଷା-ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପରିବେଶୀୟ ସଚେତନତାର୍ ତଥା ବିଶେଷ ଭାବରେ ବନୀକରଣ ପଦ୍ଧତିକୁ ପାଠ୍ୟକ୍ରମର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଇବାର ଜରୁରୀକାଳୀନ ଆବଶ୍ୟକତା ଉପଲବ୍ଧି ହେଲାଣି । ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ନର୍ସରୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯିବା ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଗଛ ଲଗାଇବାର ଉପାଦେୟତା ତଥା ଗଛ ଲଗାଇବାର ପଦ୍ଧତି ସମ୍ପର୍କରେ ତାଲିମ୍ ଦେବା ଦ୍ୱାରା ବାଲ୍ୟକାଳରୁ

ପରିବେଶୀୟ ସଚେତନତା ସେମାନଙ୍କ ମାନସପଟରେ ଦୃଢ଼ ସ୍ଥିତି ବଜାୟ ରଖିପାରିବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଖାଲିସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ତଥା ପାଚେରି କଡ଼ରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସହଯୋଗ ବଳରେ ଗଛ ଲଗାଇବା ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନୀୟ ଉତ୍ସବମାନଙ୍କରେ ପିଲାମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ ବୃକ୍ଷରୋପଣ ପ୍ରତି ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦିଆଯିବା ଦ୍ୱାରା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ତଥା ସ୍ଥାନୀୟ ଜନସାଧାରଣ ବନୀକରଣର ମହତ୍ତ୍ୱ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରିବେ ।

ଅତୀତର ଉକ୍ତ ଅଭିଜ୍ଞତା ଏବେ ଆମ ଦେଶର କେତେକ ଅଞ୍ଚଳର ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ, ବିଶେଷ ଭାବରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥାନୀୟ ଜଙ୍ଗଲର ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ଅପୂର୍ବ ସାହସର ସହିତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସମୟୋଚିତ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନା ଯୋଗାଇ ପାରିଛି । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ 'ଚିପ୍‌କୋ' ଆନ୍ଦୋଳନ ଏକ ପଥପ୍ରଦର୍ଶନକାରୀ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମ ଦେଶରେ ତଥା ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ପରିବେଶର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଅହିଂସ ପନ୍ଥାର ଆଶ୍ରୟ ନେବା ପାଇଁ ଦିକଦର୍ଶନ ପ୍ରଦାନ କରିଛି । ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶର ଗୋପେଶ୍ୱର ନାମକ ଗୋଟିଏ ଅଖ୍ୟାତ ଗାଁରେ ପ୍ରଥମେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନର ସୂତ୍ରପାତ ଘଟିଲା । ଠିକାଦାରମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କାଠ କାଟିନେବାରୁ ନିବର୍ତ୍ତାଇବା ସମ୍ଭବ ନହେବାରୁ ଗାଁର ଝିଅ ବୋହୂମାନେ ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରି ଜୋର୍‌ରେ ହଲାଇଲେ । ଶତଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ଠିକାଦାରମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲରୁ ହଟାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଜାଗ୍ରତ ପ୍ରହରୀ ଭାବରେ ସେମାନେ ବାରମ୍ବାର ଏପରି ପନ୍ଥାର ଆଶ୍ରୟ ନେବାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ଠିକାଦାରମାନଙ୍କ କାରସାଦି ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଗଲା । ହିମାଳୟ ପର୍ବତମାଳାର ନିମ୍ନ ଦେଶରେ ଏକ ସୁବିସ୍ତୃତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଙ୍ଗଲର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଚଣ୍ଡୀ ଚରଣ ଭଟ୍ଟ ଓ ସୁନ୍ଦରଲାଲ ବହୁଗୁଣାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ପରିଚାଳିତ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନର ଅଭୂତପୂର୍ବ ସାଫଲ୍ୟ ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ଏଠାକାର ଅଧିବାସୀମାନେ ଇତ୍ୟବସରେ ଗ୍ରାମ୍ୟ ମହିଳା ମଣ୍ଡଳଗୁଡ଼ିକୁ ଗଠନକରି ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥିବା ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକର ପୁନରୁଦ୍ଧାର ଦିଗରେ ତଥା ନୂତନ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି ଦିଗରେ ପ୍ରଶଂସନୀୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଗଛ କଟାଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଦୁଇଟି ଗଛ ଲଗାଯାଉଛି

ଏବଂ ଗଛଗୁଡ଼ିକ ବଢ଼ିବା ଦିଗରେ ଠିକଣା ଯତ୍ନ ନିଆଯାଉଛି । ଚିପ୍‌କୋ ଆନ୍ଦୋଳନର ସାଫଲ୍ୟ କର୍ଣ୍ଣାଟକ ରାଜ୍ୟରେ 'ଆପିକୋ' ଆନ୍ଦୋଳନ ସୂତ୍ରପାତର ଘଟାଇଛି । ଏହି ଅଳ୍ପ କିଛି କାଳ ମଧ୍ୟରେ ପରିବେଶପ୍ରେମୀ ତଥା ସ୍ଥାନୀୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପ୍ରବଳ ଚାପର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ସରକାର କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଙ୍ଗଲ ଉଚ୍ଛେଦ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ସ୍ଥଗିତ କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ କେରଳ ରାଜ୍ୟର 'ସାଇଲେଣ୍ଟ ଭ୍ୟାଲି'ର ନାମ ବିଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । ଆମ ରାଜ୍ୟର ଗନ୍ଧମାର୍ଦ୍ଦନ ପର୍ବତକୁ ଘେରି ରହିଥିବା ଜଙ୍ଗଲ 'ବାଲ୍‌କୋ' ପ୍ରକଳ୍ପର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଯୋଗୁଁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବାର ଆଶଙ୍କା ଉପୁଜିଛି ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ବିହିତ ପଦକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦାବିଗୁଡ଼ିକୁ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଉଛି । ଏବେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଉଛି ଯେ ବହୁ ପ୍ରକୃତିପ୍ରେମୀ ଜନସାଧାରଣ ଜଙ୍ଗଲର ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ସଚେତନ ହେଲେଣି । ସାରା ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ବିଲକ୍ଷଣଗୁଡ଼ିକୁ ସୁଧାରିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ଜନମତ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରବଳ ଚାପ ପକାଉଛନ୍ତି । ନର୍ମଦା ଉପତ୍ୟକାରେ ଜଳ-ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବା ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଉଛି, ତାକୁ ବିରୋଧ କରି ବହୁ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ବିଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ନିଜ ନିଜର ମତବ୍ୟକ୍ତ କରୁଛନ୍ତି । ଏହା ଏକ ସୁସ୍ଥ ପରମ୍ପରାର ଆବାହକ । ଆମେ ଯଦି ବହୁ ଶୃଙ୍ଖଳାଶ୍ରୟୀ ବିଚାରର ବଳରେ କୌଣସି ପ୍ରକଳ୍ପକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରୁ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲର ସୁରକ୍ଷାକୁ ଏହା ସୁସମନ୍ୱିତ ବିଚାରର ଅଙ୍ଗୀଭୂତ କରାଯାଏ. ତାହାହେଲେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆମେ ଆଉ ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ କରିଦେବାର ଆଶଙ୍କା ଉପୁଜିବ ନାହିଁ ।

ଏହି ଆଲୋଚନାଟିକୁ ଲେଖାଯିବା ବେଳେ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଗୋଟିଏ ରିପୋର୍ଟ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ଜଙ୍ଗଲ ଉଚ୍ଛେଦକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଗଭୀର ଉଦବେଗ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସର୍ବେକ୍ଷଣ କରିବା ପରେ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ମତବ୍ୟକ୍ତ କରିଛନ୍ତି ଯେ ପ୍ରାକୃତିକ ଜଙ୍ଗଲର ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରତି କଡ଼ା ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆନଗଲେ ୨୦୦୦ ମସିହା ବେଳକୁ ପୃଥିବୀରୁ ପ୍ରାୟ ୬୦ ଲକ୍ଷ ଜୀବଜନ୍ତୁ

ଓ ଉଦ୍ଭିଦ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଲୋପ ପାଇଯିବେ । ଦ୍ରୁତ ଜନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ଓ ତ୍ରୁଟିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥନୈତିକ ଯୋଜନା ପ୍ରଣୟନ ଯୋଗୁଁ ବଣଜଙ୍ଗଲ ଓ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁ କ୍ରମଶଃ ଧ୍ୱଂସ ପାଇଯାଉଛନ୍ତି ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି ।

ଏହି ରିପୋର୍ଟରେ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଛି—"ବଣଜଙ୍ଗଲ, ଉପତ୍ୟକା ଆଦିର ସଂରକ୍ଷଣ କରାଯାଇ ପାରିଲେ ଦୀର୍ଘମିଆଦୀ ଅର୍ଥନୈତିକ ଉନ୍ନତି ସମ୍ଭବ ହେବ । ପ୍ରାକୃତିକ ବଣଜଙ୍ଗଲ ପରିବେଶକୁ ପ୍ରଦୂଷଣମୁକ୍ତ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାତ୍ୟା ଓ ବନ୍ୟା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଦିଗରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । ଆର୍ଥିକ ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରି ଆତ୍ମକ୍ଷମ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଉଦ୍ଭିଦ ତଥା ଗଛଲତା ବୃଦ୍ଧି ଦିଗରେ ମଧ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ ବୋଲି ଏହି ରିପୋର୍ଟରୁ ପ୍ରକାଶ । ବିରଳ ବୃକ୍ଷଲତାର ସଂରକ୍ଷଣ କରାଯାଇ ସେଥିରୁ ଔଷଧ ଉତ୍ପାଦନ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଆମେରିକାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଔଷଧର ଶତକଡ଼ା ୪୦ ଭାଗ ବଣ୍ୟ ଜୀବ-ଜନ୍ତୁଙ୍କଠାରୁ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଏ । ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ମୃତ୍ତିକା କ୍ଷୟର ପ୍ରତିରୋଧ କରେ ଓ ଜଳ-ବିଦ୍ୟୁତ ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବନ୍ଧ ସୁରକ୍ଷିତ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଯାଏ ।"

ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ଜଙ୍ଗଲର ଉଚ୍ଛେଦକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଏ ପ୍ରକାର ଯେଉଁ ଉଦ୍‌ବେଗ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଛି, ଆମ ଦେଶ ସେଥିରୁ ବାଦ୍ ପଡ଼ିନାହିଁ ଏବଂ ଆମ ଦେଶର ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପଦର ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ଆମେ ଅଦ୍ୟାବଧି ଆଶାନୁରୂପ ମାନରେ କର୍ମତତ୍ପର ହୋଇନାହୁଁ । ଏବେ ଆମେ ଯେଉଁ ଗଛଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଉପକୃତ ହେଉଛୁ ବା ଯେଉଁ ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ନିଜ ନିଜର ଅଭାବ ପୂରଣ କରୁଛୁ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଆମ ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନେ ଆମ ହିତ ପାଇଁ ଲଗାଇଥିଲେ । ନିର୍ଭିକ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ସେହି ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ପକାଇବା ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକ ବଦଳରେ ନୂଆ ନୂଆ ଗଛ ନ ଲଗାଇବା ଦ୍ୱାରା ଆମେ ଆମ ଦାୟାଦମାନଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଅନ୍ଧକାରମୟ କରୁନାହୁଁ କି ? ବୃକ୍ଷରୋପଣ ଏକ ପବିତ୍ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଯେଉଁମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଧରଣୀ ବକ୍ଷରେ ଭୂମିଷ୍ଠ ହୋଇନାହାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆମର ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରହିଛି । ଆମେ ଯେପରି ଆମ ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନଙ୍କ କୃତକର୍ମ ଯୋଗୁଁ ଉପକୃତ ହେଉଛୁ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ

ଆମ୍ଭମାନଙ୍କଠାରୁ ତଦନୁରୂପ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ ଆଶା କରିବା ଯଥାର୍ଥ ବୋଧ ହେଉଛି । ନିଜ ବଂଶଧରମାନଙ୍କ ଶୁଭ ମନାସୁଥିବା ବିବେକୀ ମନୁଷ୍ୟ ସ୍ଥିତପ୍ରଜ୍ଞ ଭାବରେ ଏ ସମସ୍ୟା ସମ୍ପର୍କରେ ବିଚାର କରିବାର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସମୟ ଉପନୀତ ହୋଇଛି । ଇତିହାସର ଏହି ସାନ୍ତ୍ରିକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଆମେ ଯଦି ଏ ଦିଗରେ ଠିକଣା ପଦକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାବିଧି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇ ପାରିବା, ତାହାହେଲେ ପରିବେଶ ଓ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ପରିସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ବିପଦାପନ୍ନ ହେବାର ଅବକାଶ ରହିବ ନାହିଁ । ଏତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଜୀବମଣ୍ଡଳରେ ସମଗ୍ର ପ୍ରାଣୀ ଓ ଉଦ୍ଭିଦଜଗତରେ ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ବଳବତ୍ତର ରହିବ ଏବଂ ସମକାଳୀନ ଭାବରେ ଆମ ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାରେ ସମୋନ୍ନତ ଘଟିବ ।

ଆମେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବା ଉଚିତ୍ ଯେ ଆମ ଦେଶର ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ସମାନ ଅଧିକାର ରହିଛି । ଜଙ୍ଗଲର ସୁରକ୍ଷା ଓ ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ଉପରେ ଆମ ଦେଶର ଭବିଷ୍ୟତ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ଏଣୁ ଏହି ବ୍ୟାପାରର ତଦାରଖ ପାଇଁ କେବଳ ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସହଯୋଗ ବିନା ସରକାରୀ କଳ ଅଚଳ ହୋଇଯିବ ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ରାୟତ୍ତ ଉଦ୍ୟମଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଯିବ ।

ସରକାର ଅବଶ୍ୟ ଏହି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସମସ୍ୟାଟିର ସନ୍ତୋଷପ୍ରଦ ସମାଧାନ ଦିଗରେ ବିଶେଷ ଯତ୍ନବାନ୍ ହୋଇଛନ୍ତି । ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନର ସଦୁପଯୋଗ ବଳରେ ଆମ ଜଙ୍ଗଲ ସଂପଦର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ପ୍ରଗତି ସାଧନ ପାଇଁ ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଗତି ବାବଦରେ ବିପୁଳ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରାଯାଉଛି । ଡେରାଡୁନସ୍ଥିତ ଫରେଷ୍ଟ ରିସର୍ଚ୍ଚ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଆଣ୍ଡ୍ କଲେଜେସ୍ (ଏଫ୍. ଆର୍. ଆଇ. ଆଣ୍ଡ୍ ସି.) ଜଙ୍ଗଲ ଆଧାରିତ ବହୁମୁଖୀ ଗବେଷଣାର ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଆଞ୍ଚଳିକ ଗବେଷଣା-କେନ୍ଦ୍ର ଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକଣାଭାବରେ ଗବେଷଣାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସଂପାଦନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଛନ୍ତି । ଗବେଷଣାର ଧାରକୁ ଦେଶପୋଯୋଗୀ ମାନରେ ପରିଚାଳନା କରାଯିବା ଦିଗରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଯତ୍ନ ନେବାପାଇଁ 'ଇଣ୍ଡିଆନ୍ କାଉନ୍‌ସିଲ ଅଫ୍ ଫରେଷ୍ଟ୍ରୀ ରିସର୍ଚ୍ଚ ଆଣ୍ଡ୍ ଏଜୁକେସନ' ନାମକ ଗୋଟିଏ ଜାତୀୟ ପରିଷଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଛି । ମୌଳିକ ଗବେଷଣା, ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ଓ ପ୍ରୟୋଗିକ ଉପଯୋଗ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବହୁବିଧ

ଗବେଷଣାକୁ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ମାର୍ଗରେ ତଥା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଜାତୀୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ହୋଇପାରିବା ଦିଗରେ ପରିଚାଳନା କରାଯାଉନ୍ତି । ଆମ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳର ସହସଂସ୍ଥୀୟ ତଥା ଭୌଗୋଳିକ ଅବସ୍ଥାର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳର ପୂର୍ବ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଆଞ୍ଚଳିକ ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଫରେଷ୍ଟ୍ରୀ ରିସର୍ଚ୍ଚ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟରେ ପରିଣତ କରାଯିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗୃହୀତ ହୋଇଛି । କାରଣ, ଆଞ୍ଚଳିକ କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଏପରି ଭାବରେ ସମୃଦ୍ଧ କରାଯିବାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଞ୍ଚଳର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସେଠାକାର ଜଙ୍ଗଲ ସଂପଦର ସୁରକ୍ଷା ଓ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଉପଯୁକ୍ତ ପଦକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ଡେରାଡୁନ୍‌ସ୍ଥିତ ଗବେଷଣାତ୍ମକ ଅନୁଷ୍ଠାନଟି ଆମର ସକଳ ଚାହିଦା ପୂରଣ କରି ନପାରିବାରୁ ଏଇ ମାତ୍ର ଅଳ୍ପ କିଛି ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଆମ ଦେଶରେ ଆଉ ପାଞ୍ଚଟି ଗବେଷଣାତ୍ମକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଛି; ଯଥା : (୧) ଯୋଧପୁରଠାରେ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ଆରିଡ୍ ଜୋନ୍ ଫରେଷ୍ଟ୍ରୀ ରିସର୍ଚ୍ଚ୍, (୨) ଜବଲପୁରଠାରେ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ନଦର୍ଣ୍ଣ ପେନିନ୍‌ସୁଲାର ଡେସିଡ୍ୟୁଅସ୍ ଫରେଷ୍ଟ୍‌ସ, (୩) ଜୋରହାଟଠାରେ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ନର୍ଥ-ଇଷ୍ଟର୍ଣ୍ଣ ମଏଷ୍ଟ୍ ଆଣ୍ଡ ୱେଟ୍ ଏଭରଗ୍ରୀନ୍ ଫରେଷ୍ଟ୍‌ସ, (୪) ବାଙ୍ଗାଲୋରଠାରେ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ଉଡ୍ ସାଇନ୍‌ସ ଆଣ୍ଡ୍ ଟେକ୍‌ନୋଲଜି ଏବଂ (୫) କୋଇମ୍ବାଟୁରଠାରେ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ଟ୍ରୀ ବ୍ରିଡିଙ୍ଗ୍ ଆଣ୍ଡ୍ ଜେନେଟିକ୍‌ସ ।

ଜଙ୍ଗଲ ସଂପଦର ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ସାଧନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଗବେଷଣା ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଞ୍ଚଳିକ ବିଭବ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ସ୍ୱାର୍ଥର ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ମଧ୍ୟ ଯତ୍ନବାନ୍ ହେବେ ।

ସରକାର ଜଙ୍ଗଲ ସଂପଦର ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସର୍ବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ସୁଦୂର ଦର୍ଶନ ବା ରିମୋଟ୍ ସେନ୍‌ସିଙ୍ଗ୍ ପଦ୍ଧତିକୁ ଆମ ଦେଶରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇଛନ୍ତି । କମ୍ପ୍ୟୁଟର୍ ଜରିଆରେ ଜଙ୍ଗଲର ବିକାଶ ପାଇଁ ବହୁବିଧ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ

ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଉଛି । ପୁଣି ବର୍ଜିତ ଜମିଗୁଡ଼ିକର (ୱେଷ୍ଟଲ୍ୟାଣ୍ଡ୍) ବିକାଶ ସାଧନ ପାଇଁ ଇତ୍ୟବସରେ ଆମ ଦେଶରେ ନାସନାଲ୍ ୱେଷ୍ଟଲାଣ୍ଡ୍ ଡେଭଲପ୍‌ମେଣ୍ଟ୍ ବୋର୍ଡ଼ ଗଠନ କରାଯାଇଛି । ଏହାର ଯଥାବିଧି ଜରୁରୀକାଳୀନ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର ଏହାକୁ ଗୋଟିଏ 'ଟେକ୍‌ନୋଲଜି ମିଶନ୍' ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଏପରି ଭାବରେ ସାରା ଦେଶର ସବୁଜିମାକୁ ଆବର୍ଦ୍ଧିତ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମ ଦେଶର ତଥା ଆମ ଅନ୍ତ ଆପଣାର ଜଙ୍ଗଲ ସଂପଦର ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ସାଧନ ଦିଗରେ ସରକାର ବିଶେଷ କର୍ମତତ୍ପର ହୋଇଛନ୍ତି ।

ସରକାର ଆମ ପାଇଁ କ'ଣ କରିପାରିବେ ?—ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଉତ୍ଥାପନ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଆମେ ନିଜେ ବିଚାର କରିବା ଯେ ଆମ ଦେଶର ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପଦର ସୁରକ୍ଷା ଓ ସୁଷମ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ନିଜଆଡ଼ୁ କ'ଣ କରି ପାରିବା । ଏହି ପୁସ୍ତକଟି ଜଙ୍ଗଲର ସୁରକ୍ଷା ଓ ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ସାଧନ ଦିଗରେ ପାଠକପାଠିକାମାନଙ୍କ ମାନସପଟରେ ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଜାଗରଣ ଘଟାଇବା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଛି । ଏହାକୁ ପାଠ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଯଦି ଆମ ରାଜ୍ୟର ବାସିନ୍ଦାମାନେ ବନୀକରଣର ମହତ୍ତ୍ୱ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ମୋର ଶ୍ରମ ସାର୍ଥକ ହୋଇଛି ବୋଲି ବିଚାରିବି ।

●